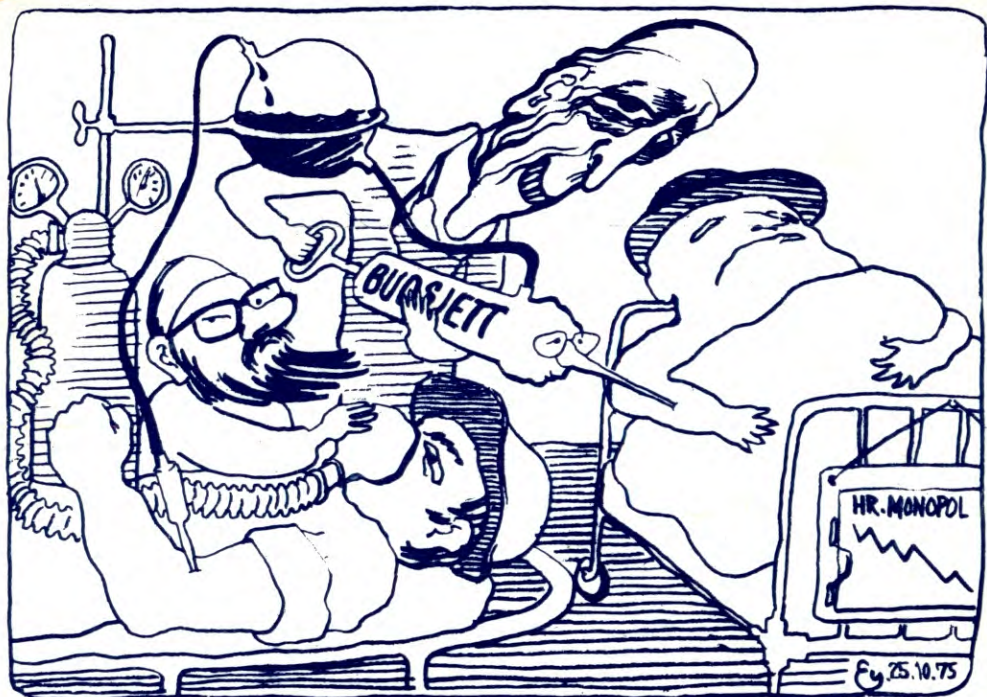

TIDSSKRIFT FOR KOMMUNISTISK TEORI OG DEBATT

Programdiskusjon:
**STYRK KAMPEN
MOT DEN MODERNE
REVISJONISMEN**

RØDE FANE

KAPITALISMEN I KRISE

Nr. 6. 1975. 4. årg. Pris kr. 10,—.

UTGITT AV ARBEIDERNE KOMMUNISTPARTI (MARXIST-LENINISTENE)

LETT AV ARBEIDERENS KOMMUNISTIPARTI (MARXIST LENINISTE)

RØDE FANE

Nr. 6. 1975. 4. årg. Pris kr. 10,-

TIDSSKRIFT FOR
KOMMUNISTISK TEORI OG DEBATT

Redaktør og ansvarlig utgiver: Knut Johansen

*Redaksjon: RØDE FANE, Forlaget Oktober, boks 6875,
St. Olavs pl., Oslo 1*

*Distribusjon: RØDE FANE, boks 2046, Grunerløkka,
Oslo 5*

*Abonnement: 50 kr. for ett år (6 nr.). Løssalg kr. 10,-
Trykt i offset hos A/S Duplotrykk, 1975.*

INNHOLDSFORTEGNELSE:

KAPITALISMEN I KRISE

Lær av krisa . . . . . s. 1

Krisa i kapitalismen

1. Den allmenne kapitalistiske krisa . . . . . s. 12
2. Den tredje fasen og sosialimperialismen . . . . . s. 17
3. Den sykliske krisa . . . . . s. 24
4. Krisa i norsk økonomi i dag . s. 32
5. Sosialismen opphever krisene s. 36

Krisa og den statsmonopolistiske kapitalismen

1. Den statsmonopolistiske kapitalismen skyter kraftig fart i Norge . . . . . s. 37
2. Krisa er årsaken til økningen av statsmonopolkapitalismen s. 43
3. Statsmonopolistisk kapitalisme er en høyere organisering av produktivkreftene, og kan på kort sikt løse herskerklassens mest brennende problemer . . . . s. 45
4. Den statsmonopolistiske kapitalismen gir krisa dens særtrekk . . . . . s. 50
5. Statsmonopolistisk kapitalisme er ingen løsning av kapitalismens motsigelser . . s. 54

ARBEIDERKLASSENS TEORI

Studer lærebok i politisk økonomi s. 57

Forslag til møter og spørsmål . s. 59

PROGRAMKRITIKK

Prinsipprogrammet må nyskrives s. 61

6. Prinsipprogrammet og opportunismens samfunnsmessige rolle . . . . . s. 61
- A. Hva er opportunismen? . . . s. 62
- B. Den moderne revisjonismen i vesten som statsmonopolkapitalismens parti . . . . . s. 66
- C Den moderne revisjonismen, sosialimperialismen og fascismen . . . . . s. 76
- D. Sosialdemokrati og revisjonisme i Norge . . . . . s. 80
7. Kritikk av resten av programmet . . . . . s. 83

BREV OG KRITIKK

SV — Et progressivt parti eller et borgerlig arbeiderparti . . . . . s. 86

VÅR PRESSE

- Dødsdommene vil ikke redde Franco-fascismen . . . . . s. 91
- Det spanske folkets antifascistiske og revolusjonære kamp . . . . . s. 91
- Møte i sentralkomiteen i Spanias Kommunistiske parti (m-l) . . . . . s. 93
- Bruk »Materialisten» i den ideologiske kamp! . . . . . s. 95

Kapitalismen i krise

Lær av krisa

Dei sykliske krisene har fulgt kapitalismen sidan han vann fram i verdsomfang. Marx og Engels synte teoretisk at dei er ein uboteleg sjukdom som spring fram av sjølve grunnlaget for den kapitalistiske produksjonsmåten. Dei synte og at den sosialistiske revolusjonen ville gjere slutt på slike kriser. Soga har sidan prova begge desse teoriane praktisk. Det er om å gjere at arbeidarklassen dreg lærdom av dette i dag.

»Sjå kva som hender i verda i dag!» seier Enver Hoxha i talen han heldt til veljarane i Tirana 3. oktober 1974. Dette var ei oppmoding til albanske arbeidarar og arbeidarar over heile verda til å lære av den kapitalistiske krisa som då utvikla seg. Han sa:

»Ei ålvorleg økonomisk og finansiell krise har fare over alle dei kapitalistiske landa. Inflasjonen herjar over alt og held på å få trugande omfang. Reservane i dei store bankane held på å bli tømde, dei er over øyro i gjeld, og valutaspekulasjonane har vakse og vakse. Arbeidsløysa veks tilsvarande, og prisane har stige utan stogg. Levekostnadene har auka og stoda vert

stadig verre for det arbeidande folket. Det såkalla forbrukarsamfunnet, som borgarskapet har tala så varmt om og prist til skyene som »framtidssamfunnet», det er ikkje noko anna enn eit rote samfunn på nedoverbakke. Dei gamle ubotelege såra på kapitalismen sin kropp, som borgarskapet freistar å løyne, kjem for dagen kvar einaste dag som går. Slike ting vil aldri hende hjå oss.»

Hoxha, »Vår politikk er ein open, proletarisk politikk», eng. utg., Tirana 1974.

Kvifor vil slikt aldri hende i eit land som Albania? Kvifor må slikt hende oppatt og oppatt i eit land som Noreg?

KRISENE FØLGJER AV KAPITALISMEN

Svaret på dette er at det einaste lækjemidlet mot anarkiet i den kapitalistiske produksjonsmåten, mot samanbrota i den kapitalistiske produksjonen og i finansstellet, mot mangel på tryggleik i inntekter og arbeid for det arbeidande folket, mot auka levekostnader og herjande inflasjon, det er *at sosialisme kjem i staden for kapitalisme*, at borgardiktaturet vert bytta ut med proletardiktaturet. Det einaste botemidlet er som Engels seier det, at **Proletariatet grip makta over staten og gjer produksjonsmidla om til statseige, samfunnseige** (Sosialismen frå utopi til vitskap).

Då økonomien i Europa, Nord-Amerika og Japan braut saman i fleire år i skiftet mellom 20-åra og 30-åra, kunne det sosialistiske Sovjet syne til jamn og sterk vokster på alle omkverve av produksjonslivet. I staden for aukande arbeidsløyse og stadig færre i produktivt arbeid, kunne Sovjet syne til ein stadig aukande trong til folk i arbeid i industrien, både kvinner og menn. I staden for veksande elende sosialt og kulturelt, kunne Sovjet syne til framgang på alle slike felt.

Det same ser vi i dei sosialistiske landa i dag.

Grunnlaget for dette kjenner kvar einaste klassemedveten arbeidar og alle andre revolusjonære. Det ligg i dei økonomiske grunnlovene for to slag samfunn, det kapitalistiske – som held på å rotne opp og døy i vår tid, og det sosialistiske – som løyser det av og vinn fram overalt der arbeidarar og andre underkua slåst mot underkuing og utbytting.

Stalin har drege saman dei økonomiske grunnlovene for desse to samfunna i vår tid på ein måte som kastar skarpt lys på dette:

Om den moderne kapitalismen, monopolkapitalismen seier han:

»Hovedtrekkene og hovedkravene i den moderne kapitalismes økonomiske grunnlov kunne formuleres omtrent på

følgende måte: oppnåelse av maksimal kapitalistisk profitt gjennom utbytting, ruining og utarming av folkeflertallet i vedkommende land, gjennom trelbinding og systematisk plyndring av folkene i andre land, især i tilbake-liggende land, og endelig gjennom kriger og militarisering av folkehusholdningen som utnyttes til å sikre de høyeste profitter.»

Om den økonomiske grunnloven for sosialismen:

»De vesentlige trekk og krav i sosialismens økonomiske grunnlov kan formuleres omtrent slik: sikring av den maksimale tilfredsstillelse av hele samfunnets stadig voksende materielle og kulturelle behov gjennom uavbrutt øking og forbedring av den sosialistiske produksjon på grunnlag av den høyeste teknikk. Altså: i stedet for sikring av maksimal profitt – sikring av maksimal tilfredsstillelse av samfunnets materielle og kulturelle behov, i stedet for utvikling av produksjonen med avbrytelser fra oppsving til krise og fra krise til oppsving – uavbrutt øking av produksjonen; i stedet for periodiske avbrytelser i teknikkens utvikling, led-saget av ødeleggelse av samfunnets produktivkrefter – uavbrutt forbedring av produksjonen på grunnlag av den høyeste teknikk.»

Stalin: Sosialismens økonomiske problemer i Sovjetunionen, s. 88 og 90 i Oktober-utgaven fra 1975.

KRISA I DAG VERT DJUP

Ei krise som den vi er vitne til i dei kapitalistiske landa i dag, i dei vestlege, men og – i noko andre former – i dei austlege, er ei *syklistisk* krise, ein del av den rykkvise utviklinga økonomien i dei kapitalistiske landa *må* følgje til ei kvar tid. Slike rykk har funne stad i økonomien t.d. i Noreg så lenge kapitalismen har rådd i landet. Slik har det og vore i tida frå 1945 til 60-70-åra, då den vanlege oppfatninga har vore at den kapitalistiske

30 VJET, dvs. 30 år med proletardiktatur i Albania. Ein plakat frå 1974. – For over 100 år sidan viste Marx og Engels at dei økonomiske krisene under kapitalismen sprang ut or den grunnleggjande motseiinga i den kapitalistiske produksjonsmåten – motseiinga mellom samfunnskarakteren ved produksjonen og den private til-eigninga. Dei synte og at krisene ville bli borte når arbeidar-klassen greidde å gjere ende på ut-byttinga og sjølv ta makta over produksjonsmidla, produksjonsreiskapane og produksjonsresultata. Det dei prova teoretisk, har sosialistiske land som Sovjet fram til 1956, Albania og Kina sidan prova praktisk. Samstundes er krisene i dei kapitalistiske landa i vest og aust praktiske prov på at det ikkje finst annan måte å løyse dette på.

staten har funne opp ein kur mot slike sjukdomstokter.

Krisa denne gongen går djupare enn mange av dei som har vore før, og ho har slege ut hardt og på mange felt samstundes i alle dei vestlege kapitalistiske landa.

Dette har hendt samstundes som det har vore ei langvarig krise i valutasystemet i desse landa, og samstundes med at

hovudlandet i den vestlege kapitalismen – USA-imperialismen – har tapt heilt og fullt i krigen i Vietnam, har fått problem med lojaliteten til nikkedokkeregima sine i Asia og Latin-Amerika, og vert trengt attende av den andre supermakta Sovjet mange viktige stader i verda.

Krisa kjem samstundes som Sovjet arbeider intenst for å godsnakke seg inn på dei europeiske marknadene der USA

før hadde monopol. Sosialimperialismen freistar å overtyde dei vest-europeiske regjeringane om at handel med Sovjet kan ha dei same døyvande verknadene på krisene som statlege inngrep og kontroll hadde ei tid. (Sjå elles artikkelen om »Finland og finlandiseringa».)

Samstundes driv Sovjet ein hektisk spekulasjon på verdsmarknaden for å håve inn alt dei kan på stutt tid medan vestleg økonomi er i kaos. Dei som må bere kostnadene for spekulasjonen er arbeidarklassen og bøndene i Sovjet og folket i dei nasjonane dei held som halvkoloniar i Aust-Europa. Sovjet bryt handelsavtalar med land som Polen, DDR og Ungarn, Tsjekkoslovakia. Dei vert ramma av skort på råvarer, høge prisar på olje, osv.

Dei vestlege kapitalistiske landa er samstundes herja av politiske kriser. Regjeringane står på vaklande føter i alle landa og ulike monopolgrupper står i skarp strid med kvarandre. Regjerings-sjefar, ministrar og partileiarar skiftast ut over ein lav sko.

Attåt har kampviljen i arbeidarklassen auka på. Røynslene til no er dårlege for monopolborgarane både når dei freistar å temme rørsla mellom arbeidarane med demagogi, »medråderett» og aktivisering av borgarlege arbeidarleiarar, og når dei set inn politimetodar og forfølging av klassemedvetne arbeidarar. Alt dette tyder at den almenne krisa i kapitalismen er skjerpå. Den einaste brukelege redningsflåten borgarskapet no har er revisjonismen.

STYRK KAMPEN MOT REVISJONISMEN

Om rollen deira heiter det i dokumenta frå det første fellesmøtet av dei nordiske marxist-leninistiske partia og partibyggingsorganisasjonane:

»De moderne revisjonistene tillemper sjøl en sterkt varierende taktikk. I visse land og i visse situasjoner følger de Moskvask kurs slavisk, i andre prøver de å utvikle en »sjølstendig» politikk uten å

fjerne seg fra de grunnleggende tesene i revisjonismen.

I visse land og visse situasjoner forsøker de i sin indre politikk å legge seg så nær sosialdemokratiet som mulig med sikte på regjeringssamarbeid i »arbeiderregjeringer». I andre foretrekker de å øke sin innflytelse over massebevegelsen ved å utvikle en mer »militant» fraseologi».

(Røde Fane 1/75, s. 23–24. Vi tilrår at du les heile fråsegna »Styrk kampen mot den moderne revisjonismen» oppatt. Det er mykje å lære der!)

Alt etter tilhøva nyttar dei ein av desse taktikkane eller ein kombinasjon av fleire for å vinne makt og styrke i og gjennom den aukande rørsla i arbeidarklassen. Dei gruppene av monopolborgarskapet som har mest å seie i dei kapitalistiske landa i vest, har for lenge sidan sett at dei gamle kommunistpartia har skifta farge. Leiarane i revisjonistpartia får *brei* dekning i den borgarlege pressa, i radio og fjernsyn både som politikarar og »menneske». Det er ope i dagen at borgarskapet no set sin lit til dei.

DEI FALSKE KOMMUNISTPARTIA: »FREDELEGE REFORMPARTI»

I 1910 skreiv Lenin:

»Borgarlege ideologar, liberalar og demokratar, som ikkje forstår marxismen og ikkje forstår den moderne arbeidarrørsla, spring heile tida att og fram frå den eine hjelpelause ytterkanten til den andre. Den eine gongen forklårer dei alt ved å påstå at vondvise (ondskapsfulle) personar »eglar» klasse mot klasse. — Ein annan gong trøystar dei seg sjølve med tanken om at arbeidarpartiet er eit »fredeleg reformparti».

Lenin: Usemja (uoverensstemmelsene) i den europeiske arbeidarrørsla, Coll. Works. 16, s. 349.

I dag »trøystar dei seg med» revisjonistpartia, og reknar dei nye marxist-leninistiske partia som »vondvise personar» som »eglar» til klassekamp gjennom infiltrasjon og konspirasjon, og kva dei no kallar det.

Problemet med det *siste* er det same som det alltid har vore. Når borgarskapet slår mot revolusjonære arbeidarar, får dei sjå at overveldande mange arbeidarar reknar slikt som eit slag mot seg.

Rørsla i arbeidarklassen er først og fremst ein følgje av auka utbytting og av at dei ulækjande såra på kapitalismen sin kropp vert kledde nakne. Difor er dei revolusjonære i samklang med vanlege arbeidarar der kampen heitnar til. Freistnadene på å isolere dei revolusjonære vert oftare og oftare mislukka, i sær der dei får tale til arbeidarane sjølve, utan at borgarar, revisjonistar og sosialdemokratlar får kome til *åleine* med lygnene sine.

Når det gjeld revisjonistane, har borgarskapet problem dei ikkje har hatt med »fredelege reformparti» før. Som slike parti alltid har vore, er dei i dag »bete forsvarar av borgarskapet enn borgarskapet sjølve» (Lenin), den mest framskotne forposten til borgarskapet i arbeidarrørsla.

Men det nye ved dei er at dei og er den mest framskotne forposten til ei imperialistisk supermakt på oppgang, den sovjetiske sosialimperialismen. Dei er politiske representantar i dei vestlege landa for ei supermakt som er ein dødeleg rival for hovudlandet for den vestlege kapitalismen, USA-imperialismen, den militære og økonomiske hovudstøtta for reaksjonen i Vest-Europa, Japan og Australia.

Eksempelet Portugal syner kva knipe dette set borgarskapet i vest i i dag. Saka er at borgarskapet undergrev hovudkvarterer sitt dobbelt ved hjelp av dei tiltaka dei må ta for å døyve krisa: Dei aukar handelsamkvemet med Sovjet, dei byggjer opp dei revisjonistiske agenturpartia. Dette er endå eit teikn på at dei

lækjemidla monopolborgarskapet får for å kurere krisetoktene berre får sjukdomen til å slå ut på anna hald.

KVA MED SOSIALDEMOKRATIET?

Er det no rett dette at det er *revisjonistpartia* borgarskapet set sin fremste lit til? Kva med sosialdemokratiet, er ikkje det like viktig? Jo, det er viktig. I dei nordiske landa har dei sosialdemokratiske partia vekse til *statsberande* parti, til hovudpartia åt monopolkapitalen. Dette kjem tydeleg fram gjennom drøftingane og vedtaka i finansdebatten i Stortinget i haust.

Trass i at dei tradisjonelle borgarlege partia har arbeid for å samle seg til eit »regjeringsalternativ» i mest eit år, var det ikkje det som merkte debatten. Tvert om var det samling om Arbeiderpartiet som kom fram heile tida. Heile krisebudsjettet gjekk gjennom etter at det var gjennomført ein rad kompliserte kuhandlar mellom DNA og dei ymse partia. Hovudspørsmålet var det såkalla »samordna lønns- og inntektsoppgjeret» til våren, som vi drøftar grundig i artikkelen om »Statsmonopolkapitalismen og krisa» i dette nummeret.

(Ein må ikkje tru at denne semja er eit uttrykk for stabile politiske tilhøve i Noreg. Semja er oppnådd på grunnlag av redsle for politisk uro. Ho er som en spend streng som kan ryke for eit lite napp, og det er lett å sjå at det er skarpe motseiingar i alle parti for tida.)

Men om borgarpartia samlar seg om Arbeiderpartiet, tyder ikkje det at dette kan berge dei. Krisa *må* skjerpe motseiingane mellom borgarskapet og arbeidarklassen, og mellom dei ulike straumdraga i arbeidarrørsla. Arbeiderpartiet har nok grep om dei mest tilbakeleggjande i arbeidarklassen, og kan vinne ein god del i midten gjennom ein kombinasjon av godsnakk og trugsmål. Men det har ikkje grep om dei meir langtkomne i klassen. Det er difor revisjonistpartiet – SV – er rednings-

planken. Det vert rekna av mange enno som eit parti som er *for kamp*. Berre det kan sørge for at *kampen* vert halden attende i så stor mon som råd er.

REVISJONISTPARTIA ER BORGARLEGE PARTI

Den lina revisjonistpartia legg opp til i ei krisetid lærer oss mykje om kva dei står for. For det første står dei for forsvar av sosialdemokratiet, hovudpartiet til monopolkapitalen. I ei tid då sosialdemokratiet helst syner klårare enn elles kva det står for, driv revisjonistane ein svær propagandakamp for å få arbeidarar til å tru at dei kan får trygge kår ved å tiggje DNA om ein »ny politikk» frå »arbeidar-

regjeringa». Revisjonistane blæs opp taktiske motseiingar mellom ulike fløyar i sosialdemokratiet, og freistar å få folk til å stø den eine borgarlege fløyen mot den andre (Steen mot Nordli, Aspengren mot Høydal osv.). Dei innbillar folk at skifte mellom like reaksjonære DNA- og Høgrepolitikarar i kommunestyre og fylkesting er eit skifte mellom sosialisme og reaksjon. Du kan finne fleire døme sjølv ...

For det andre stor revisjonistleiarane reaksjonen både i sosialdemokratiet og i dei andre borgarlege partia mot kommunistar og revolusjonære arbeidarar. Dei stemmer i saman med borgarskapet om at AKP(m-l) driv

Tre leiande norske revisjonistar med svære portrett i Aftenposten på same dag. Berit Ås har før sluppe til i eit personleg intervju ved sida av lyn-avleiarane på Stortings-taket i same blad. Martin G. Knudsen har vore som mer intervjuobjekt i Arbeiderbladet i år (heilside) og vart presentert som menneske i Aftenposten like før han vann gjennom som formann i NKP 1. november. Reidar Larsen har fått underhalde i to radio-program og i fjernsyn, og fekk portrettintervjuet sitt i Dagbladet i sommar. Den same velviljen vert synt forande personlegdomar i revisjonistpartia i alle land. Borgarskapet veit å by fram »arbeidarleiarane» sine.

Den tredje formann i NKP gjennom 10 år, Reidar T. Larsen (i. t.) fikk ingen takketales for sin innvalgte Martin Gunnar Knudsen (i.l.) siste landsmøtedeltagelse oppmerksom på. — V. her snakket om det, og fikk se Knudsen.

SV's leder, Berit Ås.

Berit Ås: Et åpenbart brudd, NKP-folk får ,betenkningstid'

»infiltrasjon» og »konspirasjon» i heile samfunnet, og stemplar medlemmer og sympatisørar som vondvise folk som utnyttjer krisa til å »egle» klasse mot klasse. I staden prisar dei den såkalla »einskaperen» i fagrørsla – einskaperen kring sosialdemokratiske klassesvikarar som fer fram som eit slag fagforeiningspoliti for monopolkapitalen!

For det tredje syner revisjonistleiarane fullt ut at dei ikkje er »sosialistar på villstige». Dei åtgjerdene dei set opp mot utslaga av den sykliske krisa syner at målet deira er å *berge kapitalismen*, å utvikle borgardiktaturet og dei kapitalistiske produksjonstilhøva *til sin spiss*. Dei står for kapitalismen i framtida, fullføringa av statsmonopolkapitalismen. (Denne linja er drøfta både i artikkelen om »Statsmonopolkapitalismen og krisa» og i den andre artikkelen med kritikk av prinsippprogrammet frå 1. landsmøte i AKP(m-l), lenger ute i dette nummeret.)

MARXIST-LENINISTANE MÅ SYNE ALTERNATIV

I fråsegnen »Styrk kampen mot den moderne revisjonismen» frå den første felleskonferansen til marxist-leninistane i Norden heiter det om kampen mot revisjonismen:

»Kampen mot revisjonismen må føres gjennom at den avsløres teoretisk og programmatisk. Det er viktig å legge ned et grundig arbeid i dette. Men samtidig som den teoretiske og propagandistiske kampen er absolutt nødvendig, så er den i seg sjøl ikke tilstrekkelig.

Revisjonistene kan bare fravristes sin innflytelse blant massene ved at marxist-leninistene samtidig deltar i massekampen og utvikler og leder den etter evne. I det daglige arbeidet på arbeidsplasser, i arbeiderklassens og folkets organisasjoner og overalt ellers må marxist-leninistene utvikle et massearbeid som gir kampvillige mennesker et alternativ og bidrar til å isolere

revisjonismen. Samtidig kan den kampen massene fører ikke vinne framgang uten at revisjonistene samtidig bekjempes, ettersom de splitter kampen og leder den til nederlag.»

(Røde Fane 1/75, s. 25–26.)

På baa desse felte har AKP(m-l) gjort framgang den siste tida. Samstundes er det klårt for alle som les gjennom parti-propagandaen, som Klassekampen og Røde Fane, frå 1973 og ei stund frametter, at partiet har gjort store feil på dette området frå partiskipinga.

Røde Fane kalte t.d. Sosialistisk Valforbund for »et progressivt fenomen» då det vart skipa. (Sjå RF 4/73 – Teser om Sosialistisk Valforbund.) Vi spreidde ein teori om at revisjonistpartia var »progressive i dagskampen», men hadde ein hjelpeslaus og rang teori for revolusjonen.

Vi meiner framleis at dei mange arbeidarane og andre som slutta seg til SV før og etter valet i 1973 gjorde det fordi dei ynskte sosialisme og framgang for arbeidarklassen. Det er ingen tvil om at det var rett å søke einskap med dei, å stri for å få dei med på rett side i klassekampen.

Det målet har vi framleis, utan at vi difor har tenkt å la vere å kritisere kvar og ein av dei når dei tar gale standpunkt i viktige klassekampspørsmål. Men å forveksle dei borgarlege leiarane i SV-partia med desse progressive menneska og å rå folk til å lite på desse leiarane, om enn på »visse vilkår», det er å stø borgarskapet sin kamp for å avvæpne arbeidarklassen politisk, organisatorisk og ideologisk! (Vi prentar eit lesarbrev om dette på annan stad i dette nummeret. I all hovudsak er det som står der i samsvar med synet i redaksjonen.)

DET FINST TO KLASSAR

Kva *alternativ* har så marxist-leninistane til revisjonistisk og annan borgarleg krisepolitikk?

Politikken vår bygger på det grunnlaget

at det finst to klassar, borgarskap og proletariat, og at det kapitalistiske samfunnet byggjer på borgarskapet si utbytting av proletariatet. Om det er krise eller ikkje krise har desse to klassane ingen verkelege interesser sams.

Det finst inga varig løysing på arbeidarklassen sine problem under kapitalismen, eller på kapitalismen sin grunnvoll. Dei tiltaka kapitalen og den borgarlege staten set i verk for å berge seg best som råd i den eine eller den andre fasen av ringen med oppgang, høgkonjunktur, krise, depresjon og ny oppgang, har alltid formen av *offensivar* mot arbeidarklassen.

I brodden for denne offensiven står i dag *monopolkapitalen* og staten hans. Offensiven råkar ikkje berre arbeidarklassen og resten av proletariatet, men småbrukarar, fiskarar – og attåt andre grupper og skikt *som ikkje driv utbytting*.

Tiltaka råkar nok og mellomstore og små kapitalistar, til med visse monopolgrupper til føremon for andre, fordi dei utviklar seg ujamt. Dette svekkar samholdet i borgarskapet til ein viss mon, men ingen må tru at dette samstundes skapar noko grunnlag for einskap mellom dei og det arbeidande folket. Det grunnleggjande her er det utbytartilhøvet dei står i andsynes proletariatet og dei sams interessene dei difor har av å samle seg under dei mektige vingane til monopolkapitalen.

Strategien vår følgjer av dette: Kommunistpartiet arbeider for å reise arbeidarklassen til kamp mot borgardiktaturet og den kapitalistiske utbyttinga, for å samle alle arbeidande menneske kring arbeidarklassen, og for å styrte makta til monopolborgarskapet ved å knuse den borgarlege staten, opprette proletardiktaturet og reise ein sosialistisk økonomi steg for steg.

Eg veit at dette er velkjent. Men det må aldri gløymast, for det er dette som må vere grunnlaget for den kommunistiske lina og den kommunistiske taktikken i alle situasjonar, og i ei stode med ned-

gang, krise og depresjon over heile lina, om det skulle kome.

»... EN GRÅ MASSE AV NEDBRUTTE STAKKARER...»

Alt før Marx hadde skrivne ferdig hovudverket sitt om »Kapitalen», slo han fast at »utviklingen av den moderne industri i stadig høgere grad må få vektskålen til å synke til fordel for kapitalisten og til skade for arbeideren, ... Men om *forholdene* under dette systemet viser denne tendens, betyr det så at arbeidarklassen skal avstå fra å gjøre motstand mot kapitalens overgrep og oppgi sine forsøk på å nytte de høve som byr seg til å oppnå en midlertidig bedring av sine kår? Hvis han gjorde det, ville han synke ned til en grå masse av nedbrutte stakkarer som det ikke ville være noen redning for. ... Om de feigt ga etter i sin daglige konflikt med kapitalen, ville de gjøre seg selv uskikket til enhver bevegelse av større format.»

Marx: »Lønn, pris og profit», Ny Dag-hefte 1951, s. 54.

Dette er rettesnora for den kommunistiske lina i alle kampar for dei daglege interessene til arbeidarklassen og folket. Det er eit syn som alle røynde, klassemedvetne arbeidarar stør. Det set forholdet mellom kamp for betringar, reformar, på rett vis, utan å overordne dei kampen for sosialismen.

Under ein høgkonjunktur aukar utbyttinga. Svaret frå arbeidarklassen er ikkje å godta det ved å takke i handa for dei smulane kapitalistane gjev av dei auka profittane. Det er å reise strid ut frå kvart eit krav som har oppslutnad på ein arbeidsplass eller i heile klassen, mot den einskilde kapitalist og mot staten, å presse på for å nytte kvart høve til å vinne føremoner.

Under ei krise aukar utbyttinga også. Kapitalen pressar lønene ned gjennom lønenedslag eller på andre vis. Dei arbeidarleiarane som skryt av kor godhjerta kapitalistane er under høg-

konjunkturen og vil ha folk til å takke i handa for smulene dei får, dei same leiारane seier no at kapitalen no ikkje har noko å gje. Dei seier at lønedeslag og arbeidsløyse må til for å berge arbeidsplassane, og manar til klassefred med endå sterkare ord enn elles.

»SYNDEANGER» OG »GODE GJERNINGAR»

Dette er ikkje noko anna enn ein moderne versjon av Jobs bok frå bibelen – ein må bere Guds eller kapitalens straffedom, og bøye seg for større makter enn seg sjølv.

Dei fleste klassemedvetne arbeidarar gjennomskodar dette. Men svært mange fell i den revisjonistiske fella og når dei freistar å gjere opp med dette. Dei trur på frelse ved »gode gjerningar». Dei går inn for kamp mot krisa, men dei vågar ikkje mane til kamp, gå i brodden for han eller organisere han utan å ha funne fram krav og parolar som liksom skal kunne bote krisa dersom dei blir gjennomførte.

— Det finst til dømes dei som seier at arbeidarane må krevje løneauke under krisa fordi dette gjev arbeidarane meir pengar mellom hendene. Det aukar då etterspurnaden etter forbruksvarer, skapar grunnlag for å få produksjonen i gang att og mildnar dimed krisa. Det er rett å krevje løneauke, men argumenta er galne.

— Det finst andre som seier at det ikkje nyttar med streik under ei krise, fordi det er å hjelpe kapitalen til å innskrenke produksjonen. Det einaste som då nyttar, er »politisk kamp» for at staten skal berge verksemdene ved subsidiar, likviditetslån, varekjøp, fremjing av eksporten til nye marknader osv. Det er rett med politisk kamp, men dette er reinspika borgarleg reformisme.

Særleg dukkar slike argument opp på små verksemdar som er pressa av monopola. Her kan somme arbeidarar kome til å seie at ansvaret for krisa ligg hjå monopola, og ikkje hjå den mellomstore

kapitalisten. Det har hendt at fagforeiningar har gått med på lønereduksjonar på slike stader, og samstundes late seg narre til å få sine folkevalde til å fremje krav om endringar i reglane for arbeidsgjevarden til folketrygda eller for stønaden til distriktsutbygging.

REIS KRAV OG KJEMP FOR DEI!

Alt slikt byggjer på galne premisser. Dei går ikkje ut frå at krisa er ein naturleg og naudsynt del av det økonomiske livet under kapitalismen. Dei går ikkje ut frå at krisene ikkje endrar på dei grunnleggjande tilhøva for arbeidarklassen. Dei gloymer at arbeidarane korkje kan ta eller ha noko ansvar for oppgang eller nedgang. Dei gloymer at utbyttingsforholdet er det grunnleggjande for klasseskilja.

Det einaste kampgrunnlaget arbeidar-klassen har under kapitalismen er at kapitalistane treng arbeidarare som soldatar i produksjonshæren sin. Soldatane vert ikkje friare og dei får heller ikkje meir av byttet om dei kjem med gode framlegg om korleis krigsmakta skal organiserast eller nyttast. Det einaste som kan tvinge kapitalistane til å gje etter i visse saker er at soldatane syner teikn til ulydnad (ulydighet) og organiserer seg og strir mot offiserane og generalstaben.

I ein kvar situasjon er det avgjerande for at ein slik strid skal bli reist at krava har stønad og oppslutnad *i arbeidarklassen*. Det nyttar ikkje å leite etter gullnøklar som skal låse opp hemmelege rom som endrar på kapitalismen innanfrå.

Ein treng ikkje leite med lys og lykt for å finne slike krav. Vert det truge med lønesenkning, er kravet om å halde løna oppe der med det same mellom alle arbeidarar det gjeld. Vert det trugsmål om permitteringar og oppseiingar, då er kravet der like automatisk: Rett til arbeid. Planlegg staten storstilt struktur- nedlegging av visse bransjar, er kravet der om å halde arbeidsplassane oppe.

Dette er fullgode kampgrunnlag. Over-

Verdens fagbevegelse:

EN GARANTI FOR IMPERIALISMEN ELLER EN SKOLE I KLASSEKAMP?

Hvem skal fagbevegelsen tjene – arbeiderklassen eller borgerskapet? Kampen om dette er like gammel som fagbevegelsen sjøl. Den står i alle land i verden.

I denne boka gir den albanske fagforeningslederen Filip Kota en sammenfatning av historia om denne kampen. Han forklarer hvorfor den må oppstå på nytt og på nytt.

Boka viser hvorfor de reformistiske og revisjonistiske lederne fører reine felttog mot dem som slåss for arbeiderklassens interesser.

Den avslører hvordan USA og Sovjet arbeider for å gjøre verdens fagbevegelse til redskaper for imperialistiske supermaktsinteresser.

Marx sa at fagbevegelsen må bli *en løftestang i kampen for å avskaffe lønsslaveriet*. Kota viser at dette er ei oppgave som kan løses. Metoden er å støtte seg på massene, isolere de borgerlige lederne, og reise en klassebevisst fagbevegelse skritt for skritt i sjølve kampen.

Filip Kota er født i 1923 i Korça i Albania. Som ung gymnasiast deltok han i den nasjonale frigjøringsbevegelsen, og slåss mot fascismen med våpen i hånd.

Etter frigjøringa i 1944 studerte han historie ved Universitetet i Tirana.

I dag er han medlem av Sentralrådet i Albanias Fagforbund og leder for dets Internasjonale utvalg.

Boka "To linjer i verdens fagbevegelse" ble første gang utgitt i Albania i 1973, og er allerede utgitt på engelsk, fransk og svensk.

Pris kr 30,-

Filip Kota To linjer i verdens fagbevegelse

ISBN 82-7094-107-7

Denne boka treng du i kampen mot kriseforliket i lønssoppgjøret som skal avgjeres til våren. Ho er den beste samanfatninga som er laga i våre dagar av striden mellom dei to linene i fagrørsla i heile verda, og er til stor hjelp når det gjeld å skilje mellom ekte og falsk kommunistisk politikk i den faglege striden. Det er Forlaget Oktober som har gjeve ho ut. Pris 30 kroner.

alt der arbeidarar er samla, finst det tiår på tiår med røynsler mellom folk for at det einaste som verkeleg har ført fram, er å fremje *sine* krav og slåst for dei. Det finst like lange røynsler mellom folk for at kapitalisten dei strevar for aldri har hatt anna enn profitten for auge. Det finst eit klassemedvet og eit klassehat overalt som er eit sterkt nok grunnlag for ei slik kampline, dersom krava berre blir stilt skarpt nok og organiseringa blir gjort godt, – og – dersom ein evnar å drive attende framstøytta frå opportunistar som spreier slaveanda aktivt i klassen.

Dette stiller sjølvsagt store krav til ein riktig *kamptaktikk*. Det krev at ein undersøker kva planar og framtidsutsikter kapitalisten har, kva sosialdemokratane og revisjonistar pønskar på bak ryggen til arbeidarane. Det krev at ein avslører slike ting snøgt og held så mange som råd er informert om kva som siglar opp. Det krev at dei lengstkomne greier å vinne mange for sitt syn. Det krev at ein ikkje set alt på spel med det same ved å rote seg ut i større slag enn ein kan greie, og så bortetter.

DEN POLITISKE KAMPEN ER GRUNNLEGGJANDE

Dette er ein kunst, men kunsten har vore mestra godt av arbeidarar før, og er skrive opp for å lærast vidare – t.d. i Komintern sine såkalla »Strasbourg-teser», som du finn i Oktober-heftet *Streik!*, nytt opplag i oktober i år.

Somme vil seie at å våge ein streik eller andre slike aksjonar når hjula held på å stanse, det er eit vågespel. Kapitalistane kan bruke si eiga krise som våpen mot arbeidarklassen – produksjonsstans fleire stader. Somme seier at det krev sosialistisk medvit, vilje til å kjempe mot sjølv kapitalismen, for å bli med i kampar under slike vilkår.

Alt dette er ikkje rett. Streiken er eit *politisk* våpen, først og fremst. Om ein vinn fram med slike middel eller ikkje, det vert ikkje *avgjort* av dei ytre tilhøva, storleiken på lagra i fabrikkane og slikt.

Det vert avgjort av om ein evnar å utvikle kampen på rett vis ettersom kampen skrider fram, utnytte alle gunstige faktorar, og ta rett omsyn til den skodeplassen kampen utkjempast på.

At aksjonar under krisa skulle krevje høgre medvit enn elles, det er heller ikkje rett. Overalt der folk blir råka av overgrepa frå kapitalismen, vert det reaksjonar frå arbeidarane mot det. Det er eit fullgodt grunnlag for å sameine dei revolusjonære arbeidarane med fleirtalet av andre arbeidarar, heller betre enn elles, om ein går vetugt fram.

Men det må ein krevje av kommunistar som leiar kampar, om det er krise eller oppgang, at dei evnar å heve sitt eige nivå og den politiske innsikta hjå alle som er med gjennom kampen.

Lær av krisa – som av dei ville spekulasjonane under høgkonjunkturen – at det finst to klassar, at borgarskapet lever på å utbytte arbeidarane, at staten er eit maktinstrument for dei sterkaste i borgarskapet – monopolkapitalen. Lær at statsmakta må vinnast gjennom revolusjonær kamp av arbeidarane, og at sosialismen så må byggjast for at produksjonen skal kunne ha som mål å stette (tilfredsstillende) samfunnsbehova stadig betre.

Det må vere rettesnora for alle kommunistar, og målet deira i striden for å tene arbeidarinteressene.

Som Marx seier det i brosjyra »Løn, pris og profit»:

»Fagforeningene gjør et godt arbeid som motstandssentra mot kapitalens overgrep. De svikter delvis når de bruker sin makt på en uklok måte. De svikter helt når de innskrenker seg til å føre geriljakrig mot virkningene av det bestående systemet istedenfor samtidig å prøve å omdanne det, istedenfor å bruke sine organiserte krefter som en løftestang for den endelige frigjøring av arbeiderklassen, dvs. den endelige avskaffelse av lønnsystemet.»

Marx: »Lønn, pris og profit», Ny Dag-hefte 1951, s. 25. K.

Krisa i kapitalismen

Den allmenne kapitalistiske krisa. Sosialimperialismen og den tredje fasen i den allmenne krisa.

Den sykliske krisa. Krisa i norsk økonomi i dag.

1. Den allmenne kapitalistiske krisa

HVA ER DEN ALLMENNE KRISA?

DE TRE FASENE I DEN ALLMENNE KRISA.

DEFINISJON

»Kapitalismens allmenne krisa er ei allsidig krisa for det kapitalistiske verdenssystem som helhet, ei krisa som kjennetegnes av kriger og revolusjoner, kamp mellom den døende kapitalisme og den voksende sosialisme. Kapitalismens allmenne krisa omfatter alle sider ved kapitalismen, både økonomien og politikken.»

– Lærebok i
Politisk Økonomi s. 260.

Da den kapitalistiske utviklinga hadde ført til monopoler, framvoksteren av finanskapitalen, økinga av kapital-eksportens betydning, og da oppdelinga av jordas landområder mellom de store maktene var slutt, kjort sagt da imperialismen oppsto, da oppsto også grunnlaget for den allmenne krisa.

Et særlig viktig trekk ved den allmenne krisa er at de kapitalistiske landa følger loven om den ujamne utviklinga. Det gjør at de stadig endrer styrkeforholdet mellom seg, og stadig må kjempe om gjenoppdeling av verden seg i mellom. Sjøl om de kapitalistiske statene alle sammen er fiendtlige til sosialismen, er de ikke i stand til å forene seg i en fast blokk. Motsigelsene mellom dem fører til kriger, urettferdige imperialistiske omfordelingskriger.

Et annet viktig trekk er at vår epoke er epoken med de sosialistiske revolusjonene. Med Oktoberrevolusjonen brast det svakeste leddet i den imperialistiske kjeden. Det kapitalistiske verdensmarkedet skrumpet inn og store landområder lå utafør de imperialistiske maktene kontroll. Seinere har tallrike revolusjoner bidratt til å skjerpe den allmenne krisa.

I denne perioden skapes også grunnlaget for en allianse mellom arbeiderklassen i de industrialiserte landa og de undertrykte folkene og nasjonene. Folkene i koloniene og halvkoloniene reiser seg til opprør og folkekrig mot kolonialismen og ny-kolonialismen. Dette skjerper den allmenne krisa ettertrykkelig.

I de imperialistiske landa gir den allmenne krisa seg utslag i en kronisk massearbeidsløshet (ofte skjult, slik som i Norge, men ikke mindre reell av den grunn). Motsigelsen mellom by og land øker og jordbrukskrisa skjerpes. De ikke-produktive sektorene i økonomien svulmer opp. De politiske systemene råtner opp innafra og får stadig større vansker med å forføre massene. Korrupsjonen, svindelen og degenerasjonen er alt sammen utslag av den allmenne krisa.

DE TRE ETAPPENE I DEN ALLMENNE KRISA

Lærebok i Politisk Økonomi omtaler *to* etapper i kapitalismens allmenne krise. For det første etappen som begynte med den første imperialistiske verdenskrigen og Oktoberrevolusjonen, og for det andre etappen med den andre imperialistiske verdenskrigen og særlig de folke-demokratiske revolusjonene i Asia og Europa.

Dette beskriver situasjonen i 1953. *I 1975 er vi nødt til å innse at den allmenne krisa har gått over i sin tredje fase.* Kontrarevolusjonen i Sovjetunionen og oppkomsten av den sosialimperialistiske supermakta har forandra en del av vilkåra for den kapitalistiske krisa, og drevet den enda mer mot spissen. Forholda rundt denne verdenshistoriske hendinga gir et komplisert bilde som vi er nødt til å handsame for seg sjøl.

Her skal jeg ta for meg kjennetegna ved de tre fasene, og vise at utviklinga har betydd ei skjerping av den allmenne krisa.

FØRSTE ETAPPE I DEN ALLMENNE KRISA

I perioden fra 1871 til 1914 utvikla kapitalismen seg relativt fredelig i de fleste landa. Det var viktige kriger, som den spansk-amerikanske krigen og boerkrigen som varsla om imperialismens epoke, men de omfatta ikke store deler av den kapitalistiske verden. I denne relativt fredelige perioden oppsto grunnlaget for arbeideraristokratiet og Bernsteins og seinere mesteparten av den 2. internasjonales revisjonisme. Men samtidig modna forutsetningene for sammenbruddet i den kapitalistiske verdensøkonomien og den proletariske revolusjonens tidsalder.

Imperialismen

Lenin har analysert disse forutsetningene i boka *»Imperialismen, kapitalismens høyeste stadium»*. Han peker på hvordan det kapitalistiske produksjonsmonopolet vokste ut fra motsigelsene i frikonkurranskapitalismen. De sykliske krisene førte til en stadig større konsentrasjon av kapital og makt hos et fåtall av befolkninga og en stadig større utarming av proletariatet. Arbeiderklassen blei større enn alle andre klasser til sammen. Bankkapitalen som tidligere hadde vært et passivt bindeledd i økonomien, grodde sammen med industrikapitalen (i Norge særlig rederkapitalen) og gjenoppsto som finanskapital.

Finanskapitalen konsentrerte makta i samfunnet i sine hender, og blei den virkelige herskeren. Borgerskapets diktatur fikk sitt særpreg som monopolkapitalens diktatur. De økonomiske gigantselskapene begynte å spre sine fangarmer over hele verden, og kapital-eksporten får en større betydning for utbygtinga enn vareeksporten. Lenin viser ved eksempler, nemlig General Electric og AEG, hvordan disse selskapene deler verden mellom seg.

Til sist hadde de kapitalistiske landa i perioden fram til århundreskiftet drevet et hektisk kappløp om kolonier. Omlag år 1900 var oppdelinga fullført, og den store økonomiske krise ved århundreskiftet skjerpde alle motsigelser i kapitalismen ytterligere.

Den russiske revolusjonen i 1905 gjorde det klart at bolsjevismen og mensjevismen var to uforenlige retninger i arbeiderbevegelsen. Utviklinga av bolsjevismen var en av de politiske forutsetningene for innledninga av den allmenne kapitalistiske krise. Med leninismen som våpen kunne arbeiderklassen utnytte motsigelsene og krise i kapitalismen til å vende den imperialistiske røverkrigen til en krig mot kapitalismen.

1. verdenskrig, Oktoberrevolusjonen

I lang tid før den første verdenskrigen var det klart at det gikk mot en imperialistisk omfordelingskrig. Den ujamne utviklinga av de imperialistiske maktene var en motsigelse som til sjuende og sist bare lot seg løse med krig. Da krigen kom førte den til sprengning av den 2. internasjonale, og arbeideraristokratiet fikk vist seg som »kapitalens arbeiderløytnanter» da de gikk inn for sitt eget borgerskaps urettferdige røverkrig i de enkelte landa i stedet for proletarisk internasjonalisme og krig mot krigen.

Lenin kalte Russland for det svakeste leddet i den imperialistiske kjeden. Krigen skapte ulevelige vilkår for massene av

folket. Tsardømmet hadde ikke flere politiske ressurser. Situasjonen var moden for en revolusjon som skulle rive det enorme landet ut av det kapitalistiske verdensmarkedet. Oktoberrevolusjonens seier viste arbeiderklassen over hele verden at proletarietets seier over borgerskapet ikke var noen umulighet, men tvert om en historisk nødvendighet. Proletariatet i mange land forsøkte å følge eksemplet, men blei midlertidig slått ned. Likevel var det opplagt for enhver, ikke minst for herskerklassen, at verden var inne i den proletariske revolusjonens epoke.

Etter den første verdenskrigen klarte imperialiststatene på ingen måte å løse sine indre motsigelser. De delte verden mellom seg på nytt ut fra det nye styrkeforholdet. Denne imperialistiske oppdelinga kom til uttrykk i Versailles-traktatene, som delte opp Europa, koloniene, Kina osv. Denne vilkårlige handsaminga av hundrevis av millioner mennesker var i seg sjøl å lage en bombe under arken for kapitalismen. Dessuten skulle det svært lite til for at styrkeforholdet mellom imperialistene igjen skulle forrykke seg. . .

Mellomkrigstida – krisene skjerpes

Den imperialistiske krigen førte også til at de sykliske krisene blei hyppigere. Det var ikke ei, men fire sykliske kriser i mellomkrigstida. (1917–18, 1920–21, 1929–33 og 1937–38). Den største av dem, verdenskrisa i 1929–33, raserte produktivkrefter i utrolige mengder.

Det gikk flere år før produksjonslivet begynte å reise seg igjen, og de midlene som blei brukt for å få det i gang var som å drikke gift for å slukke tørsten. Militarisering av økonomien og fascismen var viktige brekkstenger for kapitalens hunger etter profitt. Men det kunne på litt lengre sikt bare bety nye kriger og revolusjoner.

Over hele den kapitalistiske verden søkte monopolkapitalen å gjøre staten til

et mer effektivt økonomisk redskap for seg. Statsmonopolkapitalismen som var utvikla i samband med den første verdenskrigen og på tjuetallet skjøt fart. Men i stedet for å løse motsigelsene, dreiv dette bare motsigelsene mer til sin spiss, for å bruke Engels' uttrykk. Det gjorde at kampen om markedene og den ujamne utviklinga mellom de kapitalistiske landa blei knyttet enda tettere sammen. Verden var svanger med en ny omfordelingskrig.

DEN ANDRE FASEN I DEN ALLMENNE KRISA

Den andre verdenskrigen starta som en imperialistisk omfordelingskrig. En urettferdig krig, både fra Tysklands side og England–Frankrikes side. Det var en kamp om innflytelsessfærer, råstoffer og markeder hvor massene bare fikk lov å spille rollen som kanonføde.

Framgang for frigjøring og sosialisme

Men nettopp på grunn av den allmenne krisa utvikla den andre verdenskrigen et stort vell av motsigelser. Særlig viktig var den kampen som blei ført av folkene i koloniene og de halvkoloniale landa. De kjempa for nasjonal frigjøring mot imperialismen, samtidig som deres kamp objektivt var en del av den proletariske verdensrevolusjonen.

Videre endra hele krigen krakter ved Nazi-Tysklands angrep på det sosialistiske Sovjet. Da blei det mulig å skape en midlertidig allianse mellom et sosialistisk land og folkene over hele verden på den ene sida – og en del imperialistiske land på den andre sida med England og USA i spissen. De imperialistiske landa var ikke i stand til å skape en »hellig allianse» av både Italia, Tyskland, Japan og USA, England, Frankrike. Det blei mulig å utnytte motsigelsen blant dem til forsvar for Sovjet og til å drive fram de nasjonal frigjøringskrigene. (Vietminh i Vietnam under Ho Chi Minhs ledelse fikk f.eks. en del støtte fra USA i kampen mot Japan.)

Til slutt førte krigen til at motsigelsen mellom proletariatet og borgerskapet kom inn i en fase som styrka proletariatet kraftig. Borgerskapets svik mot folkets interesser førte til at proletariatet fikk den ledende rollen i de okkuperte nasjonenes frigjøringskamp. Et godt eksempel på dette er Tsjekkoslovakia. Der hadde arbeiderklassen og folket under kommunistenes ledelse ført en hard væpna kamp mot nazistene. Den la grunnlaget for at det var proletariatet og ikke borgerskapet som hadde våpenmakta etter krigen. Dermed kunne revolusjonen i 1948 få et relativt fredelig forløp. De avgjørende væpna kampene var faktisk ført under kampen mot nazismen.

Ved slutten av den andre verdenskrigen oppsto den sosialistiske leiren. Folke-demokratiene og de sosialistiske statene omfatta 1/3 av jordas befolkning. Det kapitalistiske verdensmarkedet var kraftig innskrenka. Den allmenne krisa blei enda skarpere.

»Det amerikanske århundret«

Innafor den imperialistiske leiren førte krigen til at ikke bare Tyskland, Italia og Japan måtte se seg redusert til underordna makter. Også Englands og Frankrikes storhetstid var slutt. Deres seier vendte seg til et nederlag i kampen om verdensherredømme. USA, som hadde latt andre rake kastanjene ut av glørne for seg, kunne starte på den imperialistiske freden med et solid overtak. USA ga svære kreditter som gjorde de andre statene avhengige. Kapitaleksporten økte kraftig, og US-dollar blei sjølve midtpunktet i den imperialistiske finansverdenen. Amerikanske politikere utropte vårt århundre til »det amerikanske århundre«.

Stalin pekte i 1952 på at denne situasjonen ikke kunne være varig. (»Sosialismens økonomiske problemer i Sovjetunionen«). Den ujamne utviklina av de imperialistiske landa måtte slå ut i ei ny ubalanse. Og slik har det gått.

USAs hegemoni slår sprekker

Allerede på toppen av sin makt møtte USA-imperialismen sitt første strategiske nederlag som supermakt. På tross av at Wall Street og Pentagon satsa stort på å knuse den kinesiske revolusjonen, så seira den og knuste imperialismens støttepunkter i fastlands-Kina (med unntak av Hong Kong og Macao). Det store kinesiske markedet, Kinas råstoffer og mulighetene for å bruke Kina som militært oppmarsjrområde glapp ut av hendene på USA.

Det andre militære nederlaget var Koreakrigen, hvor USA-imperialismens aggresjon blei stoppa, og verden fikk se at USA ikke var allmektig. Det tredje og hittil siste nederlaget er sjølsagt krigen i Indo-Kina. Etter denne krigen er plutselig hele det strategiske bilde i Sørsøst-Asia endra. Vietnam, Kambodsja og Laos er frigjort. De tidligere USA-marionetter i slike land som Fillipinene og Thailand har begynt å forlange uavhengighet. Disse tre nederlaga, og særlig det siste, har betydd ei kraftig skjerpning av den allmenne krisa i imperialismen.

Valutakrisene

Hele det systemet av finansiell, militær og politisk kontroll som USA hadde bygd opp er nå i ferd med å rakne.

Dollaren er i ferd med å miste sin rolle som internasjonalt betalingsmiddel. De oljeproduserende landa har f.eks. gått over til å prise olje i en internasjonal pengestandard som kviler på flere imperialistiske lands valutaer.

Det har vært et utall dollar kriser. Årsaken til dem er at USAs regjering har betalt sine krigsutgifter med å trykke papir på seddelpresse. Disse papirdollarene har blitt eksportert til utlandet for å øke USAs økonomiske makt der. Vietnamkrigen har gjort at valutastrommen har begynt å gå den andre veien.

Dermed har de økonomiske problemene som USA eksporterte til andre i

sine velmaktsdager innhenta supermakta USA sjøl. Dersom alle stater som sitter med betydelige dollarreserver krevde innløsning for dem i gull eller varer, ville USA vært bankerott. Men disse landa kan ikke gjøre noe slikt. Da ville samtidig store deler av deres egne valutaeserver bestå av verdiløst papir. Derfor søker de større uavhengighet fra USA gjennom en mer langvarig og gradvis prosess. Før eller seinere må dette føre til nye akutte kriser.

Vi er i den tredje fasen

Nederlagene til USA er viktige elementer i den tredje fasen av den imperialistiske krisa. Men det viktigste er at det har oppstått ei ny supermakt, Sovjet, som

kjemper med USA om verdensherredømmet.

Denne tredje fasen har en rekke særtrekk. Dagens marxist-leninister er nødt til å studere dem nøye. De er bestemte for vår strategi og taktikk i kampen for den sosialistiske revolusjonen i vår tid. I analysen av motsigelsene i dag, går det et vannskille mellom ekte og falske kommunister, mellom marxisme-leninisme og revisjonisme. Hovedspørsmåla her er den nye rollen Sovjetunionen spiller etter den borgerlige kontrarevolusjonen i 1956, betydninga av folkenes frigjøringskamper i den tredje verden og spørsmålet om krigsfaren fra de to supermaktene.

2. Den tredje fasen og sosialimperialismen

MIDLERTIDIG STABILISERING AV IMPERIALISMEN. SKJERPING AV MOTSIGELSENE STRATEGISK.

Vi nevnte tidligere at de folkedemokratiske revolusjonene etter 2. verdenskrig betydde ei skjerpning av den allmenne krisa, en reduksjon av det imperialistiske verdensmarkedet osv. Hvordan skal vi da vurdere seirene for kontrarevolusjonen i de fleste av disse landa noen år seinere og det faktum at Oktoberrevolusjonen Sovjet er blitt ei imperialistisk supermakt? Betyr det at imperialismen er i ferd med å overvinne sin allmenne krise? Betyr det stabilisering av det imperialistiske verdenssystemet?

HVA BETYDDE REVISJONISMENS SEIER

Dette er i virkeligheten nokså kompliserte spørsmål.

Sovjet blei støttepunkt for klassefienden

— For det første var kontrarevolusjonen i Sovjet et hardt slag mot arbeiderklassen og folkene over hele verden. Det betydde at Sovjet som tidligere var det viktigste støttepunktet for verdensrevolusjonen, nå blei et støttepunkt for klassefienden. Fra å være alle revolusjonæres venn forvandla Sovjet seg til å bli en dødelig fiende. De nye tsarene utnytta Oktoberrevolusjonens store prestisje for å vinne imperialistiske framganger og for å få deler av proletariatet i mange land til å dempe kampen mot monopolkapitalen og imperialismen.

Sosialismens krefter blei kraftig svekka og reaksjonens og imperialismens krefter økt.

Revisjonismens seier betydde stabilisering for imperialismen

– For det andre er det ingen tvil om at revisjonismens seier i et flertall av de kommunistiske partiene og kapitalismens midlertidige seier i mange tidligere sosialistiske eller folkedemokratiske land faktisk for ei tid betydde en stabilisering av det imperialistiske systemet.

Analysen av femti-åra pleier å legge vekt på USAs dominerende rolle og det økte kapitalistiske markedet på grunn av krigens ødeleggelser for å forklare disse åras relativt rolige karakter. Men de utelater som oftest ei vurdering av revisjonismens gjennombrudd.

Faktum er at de økonomiske krisene i 1950-åra var ikke mindre enn f.eks. krisa i 1970–71. Krisa i 1957 førte til produksjonsnedgang og kjempestore ledighetstill i de fleste kapitalistiske land. Men proletariatet hadde, uten å være klar over det, mista støtten fra storparten av den sosialistiske leiren. SUKP oppfordra arbeiderklassen i vesten til klassefred og de kommunistiske partiene var blitt borgerlige revisjonistiske partier over en lav sko. Det betyr at sjøl om de objektive mulighetene for en skarpere klassekamp var tilstede, så var viktige sider ved de subjektive mulighetene borte.

– For det tredje. Kontrarevolusjonen seira i de fleste av de tidligere sosialistiske og folkedemokratiske landa og dermed blei den sosialistiske leiren likvidert. Den gjensidige hjelpa og støtten disse landa i sin tid kunne gi hverandre, blei omforma til utplyndring. Den sosialistiske leiren forsvant og i stedet dukka en byråkratkapitalistisk leir opp. Dette var nok et hardt slag mot proletariatet og et framsteg for imperialismen og reaksjonen.

En kortvarig kur

Men det er også faktorer som peker i ei anna lei.

– For det fjerde betydde framvoksteren av sosialimperialismen bare på kort sikt ei neddemping av imperialismens allmenne krise. For den nye imperialistiske supermakta måtte nødvendigvis bli nødt til å konkurrere med USA om verdensherredømmet. I Sovjet fikk USA en jamnbyrdig rival, og ikke en mindre rival av Vest-Tysklands eller Japans kaliber.

– For det femte betydde det at den tilsynelatende utvidelsen av det kapitalistiske verdensmarkedet fikk en midlertidig karakter. Det oppsto ikke noe vakuum som imperialismen kunne ekspandere på. Tvert om sikra Sovjet seg umiddelbart kontrollen over ei betydelig innflytelsesfære og begynte å forberede kampen med USA om de øvrige områdene.

– For det sjette viste den relative stabiliseringa av kapitalismen seg å være kortvarig, hvis en ser det i historisk målestokk. De undertrykte folkenes kamp utvikla seg, på tross av kontrarevolusjonen i Sovjet. De Indokinesiske folkene kunne vinne en full militær seier, sjøl om Sovjet frenetisk forsøkte å overtale og presse dem til å stoppe kampen og godta dårlige vilkår ved et forhandlingsbord.

En annen hending snudde strømmen når det gjaldt den kontrarevolusjonære flodbølgen i de sosialistiske landa, nemlig kulturrevolusjonen i Kina. Den løste både praktisk og teoretisk problemet med å føre revolusjonen videre under proletariatets diktatur. Ved å summere opp de negative lærdommene fra kontrarevolusjonen i Sovjet klarte Mao Tsetung og de kinesiske kommunistene å forvandle en dårlig ting til en god ting, å vise proletariatet og folket over hele verden hvordan revisjonismen og kontrarevolusjonen skal bekjempes. Dette var et stort positivt bidrag til marxismen-leninismen, og det betydde ei skjerpning av den allmenne imperialistiske krise.

Kissinger har kastet Schlesinger som forsvarsminister. Tilsynelatende hersker det uenighet i borgerskapet i USA om hvilken taktikk som bør følges overfor Sovjet.

Skjerpning av krig strategisk

Når vi ser innledninga til den tredje fasen av den allmenne imperialistiske krig under lys av den seinere utviklinga må vi slå fast:

Kontrarevolusjonen i Sovjet og andre land førte bare midlertidig til ei stabilisering av imperialismen. Strategisk betyr den at krig skjerpes, at kampen mellom supermaktene om verdenshegemoniet blir skarpere. Dessuten betyr den at framtidige sosialistiske revolusjoner vil stå sterkere mot imperialismen fordi de er en viktig erfaring rikere, i sær på grunn av de praktiske og teoretiske resultatene som er vunnet i kampen mot revisjonismen i sosialistiske land som Kina og Albania.

DEN TREDJE VERDEN NYE ROLLE

Nest etter framvoksteren av den sosial-imperialistiske supermakta er de store endringene i den tredje verdens rolle det mest oppsiktsvekkende i det tredje stadiet av den allmenne kapitalistiske krig.

Nykolonialismen

Det gamle kolonisystemet er gått i oppløsning, i stedet er det utvikla en ny form for kolonialisme. Imperialismaktene klarte ikke å hindre flertallet av de undertrykte nasjonene i å vinne formell uavhengighet. Dette har vært og er et tegn på den allmenne krig.

Imperialismen levde likevel videre under de nye formene. De formelt uavhengige landa blei slaver av det imperialistiske verdensmarkedet. Nykolonialismen rante råstoffer og rikdommer på en like effektiv måte som den gamle kolonialismen.

Men det nykoloniale systemet er mye mer ustabil. Fordi det baserer seg på økonomiske avtaler, handelsforhold osv., skal det også forholdsvis mye mindre til at hele systemet kommer i ubalanse. Kontrollen over nykoloniene er mer flytende, og det skjerper motsigelsene mellom imperialismaktene, særlig supermaktene, og det øker mulighetene til de undertrykte nasjonene for å spille en uavhengig rolle. Under nykolonialismen er det

lettere for de imperialistiske landa å drive økonomisk og annen infiltrasjon i hver- andres »innflytelsessfærer». Det gjør at de rivaliserer overalt, og ikke bare i »om- stridte» områder.

Motsigelsene mellom imperialistene og den økte solidariteten mellom verdens folk har gjort det mulig for undertrykte land og nasjoner å slå seg sammen i felles anstrengelser mot det imperialistiske hegemoniet. Det mest berømte eksemplet er sjølsagt OPEC, de oljeproduserende landas felles organisasjon. Men denne typen samarbeid utvikles på stadig flere områder, enten det gjelder havretts- spørsmål, råstoffer eller kamp mot sionismen. For bare tretti år sida var noe slikt utenkelig. I 1975 er det dagligdags. Dette har skapt en helt ny kraft i verdens- utviklinga. Den vil framskynde og skjerpe den imperialistiske krisa.

Folkenes frigjøringskamp

Det var Lenin som for alvor analyserte og forsto den verdenshistoriske betyd- ninga av de undertrykte folkenes fri- gjøringskamp. Han slo fast at denne kampen er en del av den proletariske verdensrevolusjonen. Stalin sammenfatta Lenins lære slik, i »En gang til om det nasjonale spørsmålet».

»Det ville være latterlig å ikke se at siden den gangen (siden 1912, H.G.) har den internasjonale situasjonen endra seg, at krigen på den ene sida og Oktoberrevolusjonen i Russland på den andre sida, omforma det nasjonale spørsmålet fra å være en del av den borgerlig-demokratiske revolusjonen til å bli en del av den proletarisk-sosialistiske revolusjonen.» – Stalin, Verker, engelsk utg., b. 7, s. 226.

I dag viser det seg med all ønskelig klarhet at Lenin og Stalin fikk rett. Lenin ironiserte over de europeiske sosialsjåv- nistene som innbilte seg at de var verdens midtpunkt, ved å snakke om »det fram- skredne Asia og det tilbakeliggende Europa». I dag er det virkelig de under- trykte folkene i den tredje verden som

står i spissen for den proletariske verdens- revolusjonen. Det er de som vinner de største seirene, slik som Vietnam og Kambodsja, og det er også de som tilfører imperialismen de hardeste slagene.

DEN UJAMNE UTVIKLINGA MELLOM SUPERMAKTENE

Lenin utvikla tesen om at imperialismen betyr krig ut fra det faktum at de imperialistiske landa alltid utvikla seg ujamnt. Han studerte nøye hvordan England nettopp på grunn av sitt monopol på 1800-tallet stagnerte og degenererte, samtidig som nye imperialist- makter utvikla seg med stor fart, særlig USA og Tyskland.

Han påviste at det på et tidspunkt ville oppstå et skrikende misforhold mellom den nedadgående imperialistmaktas store kontroll over landområder og råstoffer og den oppadstigende imperialistmaktas relative mangel på slik kontroll. Han summerer denne undersøkelsen slik:

»Spørsmålet er: hvilke andre midler enn krig kan det finnes under kapitalismen for å fjerne misforholdet mellom utviklinga av produktiv- kreftene og akkumuleringa av kapital på den ene sida og oppdelinga av koloniene og 'innflytelsessfærene' for finanskapitalen på den andre?» – Lenin, Imperialismen—, jfr. Ny Dag- utg. s. 108–109. (Her oversatt fra Coll. Works.)

Sovjet har det EEC mangler

Det er lett å påvise ei slik ujamn ut- vikling i dag. Særlig er det tydelig at Stalin har fått rett i at Tyskland, Japan og slike land på nytt ville ta opp konkur- ransen med USA.

Om vi studerer den industrielle ut- viklinga i henholdsvis EEC-landa og USA, vil det vise seg at EEC på alle områder av økonomien har tatt innpå USA og på viktige områder også gått fra USA. EEC har ambisjoner om å bli ei supermakt, men mangler sjølve grunnlaget til å gjøre USA rangen stridig, nemlig statlig inte-

gritet og en felles hær. USA har tropper i EEC-land, og EEC har store problemer med å komme fram til felles tiltak sjøl på det økonomiske området. Derfor ville det være latterlig å tro at EEC på lenge ville forsøke å utfordre USA militært.

Men Sovjet, derimot har alt det som EEC mangler for å sette seg i USAs sted. En hær som er trenet i angrep, en aggressiv marine på alle verdenshavene, en sentralisert fascistisk ledelse osv. Men hvordan er den industrielle og økonomiske utviklinga?

Kontrarevolusjonen i Sovjet og det meste av Øst-Europa skapte et kraftig tilbakeslag i økonomien. Landbruket kom inn i ei permanent krise, industriproduksjonen klarte ikke å oppfylle planene osv. Gjennom ei steinhard utbytting av arbeiderklassen, gjennom tidsstudier, akkordarbeid og oppsigelser har den nye overklassen klart å øke profitten og drive opp produksjonen.

Det betyr ikke at Sovjet klarer å følge sine såkalte »planer». Men det betyr at Sovjet begynner å ta inn på USA i flere produksjonsgreiner. Vi skal seinere kommentere hvilke produksjonsgreiner det dreier seg om. La oss se på tallene. Vi har stilt opp en del tall i tabell I.

TABELL I:

	1963	1972	
Sement			
USA	61,6	74,9	mill. tonn
Sovjet	61,0	104,3	mill. tonn
Råjern			
USA	66,9	82,9	mill. tonn
Sovjet	58,7	92,3	mill. tonn
Stål			
USA	99,1	120,9	mill. tonn
Sovjet	80,2	125,6	mill. tonn
Kopper			
USA	1176	1534	1000 tonn
Sovjet	600	1050	1000 tonn
Energi	1969		
USA	1952,33	2065,22	i enheter som
Sovjet	1139,10	1312,46	tilsvarer millioner tonn kol.

Eksport i % av verdenshandelen		
USA	21,8(1958)	11,9
Sovjet	7,5(1958)	3,7

Kilde. Stat. Yearbook 1973.

United Nations.

Sovjets industripotensial øker

Denne tabellen gir ikke noe liketilbilde. For det første er det klart at Sovjet haler innpå og tildels går forbi USA når det gjelder strategiske produkter. Særlig er det viktig å merke seg at Sovjets stålproduksjon har passert USAs. Men for det andre ville andre data vise at ferdigvareproduksjonen for Sovjets vedkommende på ingen måte har fulgt opp produksjonen av halvfabrikata.

For det tredje ville en tabell over jordbruksproduksjonen vise at Sovjet har et stort underskudd på det strategisk viktige brødkornet. For det fjerde viser handelsoversikten at både USAs og Sovjets andel av verdenshandelen er gått tilbake og at Sovjets andel synker raskere enn USAs!

Her må vi ta forbehold om at noe av handelen mellom Sovjet og dens vasaller kan være holdt utafør, og at det kan være tvilsomt om all våpeneksporten er tatt med. Sovjet er jo som kjent verdens største profittør i død og fordervelse. Eksporttallene er videre fra 1973, før virkningene av Sovjets økonomiske og diplomatiske offensiv i Europa (sikkerhetskonferansediplomatiet) kunne vise seg. I alle fall peker disse tallene på en uhyre viktig motsigelse. Sovjets industripotensial øker, samtidig som landet har underskudd på avansert teknologi og markeder. Her stanger statskapitalismen i Sovjet mot den andre supermaktens interesser. Det er bare på bekostning av USA og EEC at Sovjet kan ha mulighet til å vinne nye markeder. Denne motsigelsen vil skjerpe rivaliseringa mellom supermaktene og Sovjets appetitt på Vest-Europa.

DEN ALLMENNE KRISA OG KRIGSFORBEREDELSENE

Som tabellen i forrige avsnitt viste, så var det tydelig at Sovjet hadde satsa stort på stålproduksjonen. Det er et uttrykk for krigsforberedelsene og militariseringa av Sovjet-økonomien. De nye tsarene følger en »kanoner for smør»-politikk, hvor massene får bære byrdene av sovjetherskernes ekspansjonstrang.

Militarisering av økonomien

Dette er ikke stedet til å dokumentere Sovjets militære oppbygging. En del er behandla i RF nr. 5 i år, mer vil følge i seinere nummer. Sovjet har bygd opp verdens største flåtebase i Murmansk, og sannsynligvis verdens nest største i Leningrad. I løpet av ti år er det bygd opp en helt ny marine som patruljerer verdenshavene. Et stort antall militær-satelitter kretser rundt jorda, og kostbare rakett-systemer er bygd ut i stort omfang. Dette betyr ei militarisering av økonomien. Det betyr at store samfunnsmessige midler bindes til militærproduksjon.

Lærebok i Politisk Økonomi sier det slik:

»Det økonomiske innhold i militariseringa av det økonomiske liv består for det første i at en stadig større del av ferdigvarene og råstoffene slukes av det uproduktive militære forbruk eller legges brakk i form av veldige strategiske lagre. For det andre foregår utvidelsen av krigsproduksjonen på bekostning av arbeidernes lønninger, som synker enda mer, ved å ruinere bøndene, ved skatteflåeri og utplyndring av folkene i de koloniale og avhengige land.» (S. 284)

For å betale militærproduksjonen gjør den imperialistiske regjeringa også bruk av seddelpressa. Seddelmengden økes, og dermed faller pengenes verdi. Militariseringa driver fram inflasjonen.

Krigsfaren

Det er ikke oppgava til denne artikkelen å drøfte krigsfaren i detalj. Her rekker det å sette krisa i samband med krigsfaren. Den politiske og militære verdenssituasjonen er analysert mer inngående i forrige nummer av Røde Fane – 5/75.

Det vi kan slå fast ut fra utviklinga av den allmenne imperialistiske krisa er at utviklinga av den tredje fasen i denne krisa nå har modna så langt at en omfordelingskrig mellom de to supermaktene er under oppseiling. Krisa driver supermaktene inn i en stadig mer hektisk rivalisering med hverandre, og de får stadig mindre politisk og økonomisk spillerom. Samtidig øker de revolusjonære mulighetene.

En rein økonomisk betraktning kan gi som svar at sjøl om krigsfaren øker, så er det ennå noen år til krigen bryter ut. Sjøl om den økonomiske krisa er djup, så er det ikke slik at supermaktene har krigen som eneste middel å falle tilbake på på kort sikt. De vil velte byrdene over på massene i sitt eget land og over på svakere og mindre land.

Slik er det utvilsomt, men spørsmålet om krigen kan ikke vurderes reint økonomisk. Vi må også vurdere politiske og militære forhold.

En akutt endring av den politiske eller militære situasjonen kan tvinge fram en krig, uten at den økonomiske situasjonen er satt på spissen. Prinsipielt kan derfor krigen komme når som helst, og det ville være dumt å huse illusjoner om noe annet. »Det er bedre å være forberedt enn uforberedt,» som Chiao Kuan-hua sa på 30. sesjon til FN's generalforsamling i september. Det betyr likevel ikke at det i praksis kan vise seg at krigsutbruddet først vil komme etter en lengre periode da de forskjellige faktorene som forbereder krigen skjerpes.

Det vesentlige er at vi forstår hvilket punkt motsigelsene i imperialismen er ut-

BILDET: Sovjetiske T-62-tanks.

Sovjet ønsker en omfordeling av den økonomiske og politiske dominansen mellom supermaktene. Etterhvert som Sovjet øker sin krigsmakt vil også mulighetene for krig rykke nærmere.

vikla til i dag, i sær mellom de to supermaktene Sovjet og USA. Kjensgjerningene taler skarpt imot at det er avspenning som preger situasjonen, slik revisjonistene og en del vestlige imperialistiske politikere hevder. Tvert om er det faktorene for krig som øker, i sær på grunn av sosial-imperialismens ærgjerrighet etter å vinne verdensherredømmet. Vi er nødt til å innstille oss på at vi lever i ei førkrigstid. Samtidig må vi trekke lærdommene av

det som har skjedd når utviklinga av motsigelsene har nådd sin spiss i de to første fasene av den allmenne krisa. Både i samband med den første og den andre verdenskrigen utvikla situasjonen seg i gunstig retning for arbeiderklassen og folket, for frigjøring og sosialisme. Den allmenne krisa i kapitalismen er den sosialistiske revolusjonens fødselsveer. Det vi ser i dag er nye, harde rier.

3. Den sykliske krisa

FASENE I SYKLUSEN. DEN SYKLISKE OG DEN ALLMENNE KRISA. KRISENE I NORSK ETTERKRIGSØKONOMI.

Den kapitalistiske produksjonsmåten preges av motsigelsen mellom produksjonens samfunnsmessige karakter og den private tilegnelsesmåten. Eller sagt på en annen måte, av motsigelsen mellom produksjonens organisering i den enkelte bedrift og produksjonens anarki i samfunnet som helhet.

De enkelte kapitalister søker stadig å organisere sin kapital for å produsere mest mulig billigst mulig, for på den måten å tilegne seg mest mulig profitt. Men i samfunnet som helhet er det anarki. Det som styrer investeringene er hva som til enhver tid gir mest mulig profitt. Derfor blir det overinvestering, og dermed overproduksjon i noen sektorer, og skrikende mangler i andre sektorer. Gang på gang kommer produksjonen i konflikt med markedet. Dette fører til periodiske kriser, og slike periodiske kriser vil det finnes så lenge produksjonsmidler anvendes som kapital, uansett om staten overtar som felleskapitalist.

KRISE, DEPRESJON, OPPGANG, HØYKONJUNKTUR

I forrige århundre gjentok krisene seg med omlag 10 års mellomrom. Etter den første imperialistiske verdenskrigen har krisene blitt hyppigere, og i våre dager regner vi med at det varer ca. 4 år fra begynnelsen av ei krise til begynnelsen av den neste. Dette kalles en *syklus*.

»Krisa er den fasen i syklusen der motsetninga mellom økningen i produksjonskapasiteten og den relative senkningen av den kjøpedyktige etterspørselen ytrer seg i en stormende og ødeleggende form. Denne fasen i

syklusen er preget av overproduksjon av varer som ikke finner avsetning, sterkt prisfall, stor mangel på betalingsmidler og børskrakk som framkaller massekonkurser, bratt nedgang i produksjonen, raskt økende arbeidsløshet og senking av lønningene.» (Politisk Økonomi s. 214)

Vi skal seinere i denne artikkelen vise hvordan dette har ytra seg i Norge.

»Depresjonen er den fase i syklusen som følger like på krisa. Denne fasen i syklusen kjenntegnes ved at industriproduksjonen befinner seg i en tilstand av stagnasjon, vareprisene er lave, handelen går tregt og det er overflod på ledig pengekapsel. I depresjonsfasen oppstår forutsetningene for den etterfølgende oppgang og høykonjunktur.» (Samme sted)

Krisene i Norge etter krigen har ikke hatt en slik voldsom krakter, som det vi her siterer. Men i prinsippet har det samme skjedd. Monopolkapitalen klarer på grunn av sitt monopol å holde vareprisene oppe på tross av sviktende etterspørsel. Av og til må lagrene av forbruksvarer saneres med reine dumpingsalg, for å gi plass til ny produksjon. I de fleste kapitalistiske land, og særlig USA, har det vært en markant nedgang i omsetninga av forbruksvarer under krisa og depresjonsfasen. USA har også i korte perioder sett tendenser til prisfall.

»Oppgangen er den fasen i syklusen under hvilken bedrifter som er kommet over krisen, kommer til krefter etter påkjennningene og går over til å utvide produksjonen.» (Samme sted.)

Det borgerlige demokratiet er et skinnendemokrati. Når motstanden mot kapitalismen øker i krisetider vil politiet ta i bruk både »lovlige» og ulovlige metoder for å stoppe den progressive bevegelsen. På bilde ser vi politiet i ferd med å kartlegge deltakerne på en sommerleir på Brandbu i år.

Denne fasen er det lett å kjenne igjen i virkeligheten fordi alle slags kapitalister da jubler i vilden sky og skryter av at kapitalismen er et levedyktig system som klarer alle vanskeligheter. Oppgangen går over i høykonjunktur.

»Høykonjunktoren er den fasen i syklusen under hvilken produksjonen stiger over det høyeste punktet som blei nådd i foregående syklus før krisa trådte inn. Under høykonjunktoren blir det startet nye industribedrifter, bygd jernbaner osv.»

Prisene stiger, omsetninga øker, og det driver igjen opp produksjonen. Bankene stiller store kreditter.

»Alt dette gjør det mulig å øke omfanget av produksjonen og handelen langt ut over rammen for den kjøpe-dyktige etterspørsel. På denne måten blir forutsetningene for neste overproduksjonskrisa skapt.» (Samme sted.)

På toppen av høykonjunktoren utvides produksjonen langt ut over rammene for markedet, og kredittene skjuler avsetningsvanskene ei tid. Derfor blir omslaget voldsomt når det først kommer.

Krisa kommer som en dramatisk nedgang akkurat som det så mest lyst ut for profitørene.

VIRKNINGA AV DEN SYKLISKE KRISA PÅ DEN ALLMENNE KRISA

Den sykliske krisa forsterker den allmenne krisa på flere forskjellige måter.

Den sykliske krisa raserer hele industri-greiner, slik som f.eks. næringsmiddel og tekstil i Norge. Det gjør de enkelte kapitalistiske landa mer sårbare, og skjerper utbyttinga av land i den tredje verden, – og dermed også deres motstand.

Under krisene skjerpes undertrykkinga og utbyttinga av massene kraftig. Kapitalismens karakter av rovdrift viser seg i all sin grellhet. Arbeiderklassen og andre deler av folket mister tiltrua til kapitalismen og klassekampen skjerpes. Krisene øker bevisstheten om den sosialistiske revolusjonen, og de kan også drive fram revolusjoner.

Krisene bringer verdenshandelen ut av luge og skjerper de permanente finans-krisene og råvarekrisene. Gjennom krisene

forykkes styrkeforholdet mellom de imperialistiske landa. Dette virker som ei direkte opptrapping av den allmenne krise. Et godt eksempel på dette er Sovjets forsøk på å dra fordeler av USAs krise i 74–75. Sovjet har tilbudt flere vestlige land å ta over leveranser som var beregna på det vestlige markedet. Akergruppa har blant annet blitt invitert til å få avsetning for sine borerigger på det sovjetiske markedet. Dette øker rivaliseringa mellom supermaktene, også i Norge.

Krisene fører til fascifisering i de kapitalistiske landa. Massenes misnøye kan ikke lenger holdes nede med prat. Det blir tatt i bruk batonger, tåregass, kriminalisering og væpna opprørspoliti. Slike tendenser ser vi i alle kapitalistiske land i dag. De utdyper den allmenne krise i disse landa.

Militariseringa av økonomien, som borgerskapet bruker som et botemiddel, driver fram årsakene til krise ytterligere. Særlig skjerper den utbyttinga og inflasjonen.

Monopolkapitalen tar i bruk statsapparatet til å «løse» krise. Det betyr bare at statlig kapitalisme tar over for den private kapitalismen, og det bringer spørsmålet om sosialismen i forgrunnen. Massene ser at det ikke hjelper med statsovertakelse så lenge det ikke er snakk om proletariatets statsmakt, men borgerskapets.

Slik ser vi at enhver syklisk krise bringer oss nærmere sammenbruddet for imperialismen og den proletariske revolusjonen. Gjennom krisene oppstår det i enkelte land revolusjonære situasjoner allerede før det imperialistiske verdenssystemet som helhet møter sitt sammenbrudd.

UTVIKLINGA AV DEN SYKLISKE KRISA I NORGE ETTER KRIGEN

Sosialdemokratiet har hevda at de økonomiske krisenes tid i Norge er forbi. For

å begrunne dette viser de til at det i tida etter 2. verdenskrig ikke har vært noen kriser av den typen verden opplevde f.eks. i 1929. Tvert om, blir det hevda, etterkrigstida har vært ei tid med stadig økende produksjon, økt levestandard og full sysselsetting.

Krisefri «seinkapitalisme»?

Sjølsgagt har de en del faktiske holdpunkter å vise til. Det er opplagt for enhver at det ikke har vært hundretusener i ledighetskø og full produksjonsstans. Men dette er bare et bilde på overflaten. Det var dette overflatebildet som fikk SF-økonomen Seierstad i 1970 til å håne marxist-leninistene for vår «kriseteori» og hevde at «seinkapitalismen» hadde fjerna krisene fra det økonomiske livet. (Kort etter kom bedriftsnedleggelsene i treforedling, bl.a. på Vestfossen.)

Borgerlig statistikk pleier også å dekke over krisene. F.eks. er arbeidsløsetalla aldri riktige, fordi de utelater ungdom som ikke har hatt jobb tidligere, store deler av kvinnene og uføretrygda folk som kunne ha arbeid, om de hadde fått jobb.

Derfor er det lett å gå vill i borgerlig statistikk, og få det inntrykket at krisene ikke eksisterer lenger. Men det går faktisk an å få et inntrykk av krisene, en slags silhuett av dem, gjennom denne statistikken. Som vi skal se, gir det et helt annet bilde enn overflateinntrykket.

Men før vi gjør det, må vi minne oss om hva ei krise er, og hvilke opplysninger vi skal leite etter for å finne ut når det har vært kriser.

Ei krise er som nevnt ovafor den fasen i den kapitalistiske produksjonssyklusen der varene hoper seg opp, bedrifter blir stengt, produksjonen går ned og arbeidsløsheta øker. Krise fører til ødelegging av samfunnsmessige produktivkrefter og elendighet for massene. Krise kan omfatte børskrakk, prisfall og lønnsenkning. Statsmonopolkapitalismen har ført til ei midlertidig endring i form når det gjelder

f.eks. krisas virkning på priser og lønninger. Til en viss grad klarer monopolene å presse prisene i været til tross for opphoping av varer. Det betyr at lønningene ikke nødvendigvis behøver å falle *nominelt*, men at de blir spist opp av inflasjonen. Vi skal komme tilbake til statsmonopolkapitalismen og krisa, kortfatta her, mer utførlig i en annen artikkel.

Hva må vi se etter?

Disse forholda gjør at det er særlig følgende forhold vi må undersøke for å avdekke krisene i et land som Norge i en periode med *relativ* høykonjunktur, slik som etterkrigstida:

For det første må vi se på produksjonsvolumet. Dersom produksjonen går ned, så er det et meget sikkert tegn på krisa. Her vil ofte de statistiske opplysningne ljuge, fordi de delvis oppgir produksjonsverdien. I en periode med sterk inflasjon kan verdien av produksjonen målt i penger stige, samtidig som produksjonsvolumet går ned.

For det andre må vi se på sysselsetting/ arbeidsløshet. Som nevnt ljuger statistikken på dette feltet også, slik at det kan være vanskelig å få tak i talla for den virkelige ledigheta. Men svingningene i ledighet/sysselsetting vil gi oss et bilde av krisene likevel. Det vi ikke kan si nøyaktig ut fra slik statistikk er krisenes *omfang*, men det er ikke formålet i denne sammenheng.

For det tredje må vi se på lagervolumet. Dette er faktisk en av de mest følsomme måleinstrumentene på krisa. Ved å studere dette kan vi få et nokså riktig bilde av krisas forløp, dens høydepunkt osv.

For det fjerde må vi se på en rekke andre faktorer. Som hjelperedskaper må vi også trekke inn undersøkelser av real-lønnsutviklinga, prisutviklinga og energiforbruk. Men av de grunnene som er nevnt vil denne statistikken være upålitelig.

Denne lista over *indikatorer* på krisa viser de sikreste kjennetegna vi skal se etter. Det betyr f.eks. at de er viktigere enn børsindekser. Børsen er bare finansk-livets spillebule. Den reflekterer krisa på et vis. Men den gir ikke noe sikkert bilde. Aksjekurser vil allment sett falle under krisa, men det er ikke noen absolutt lov. Særlig er den nokså usikker i slike *mindre* kapitalistiske kriser som dem vi skal studere.

HVA SIER PRODUKSJONSUTVIKLINGA OM KRISENE ETTER KRIGEN?

Når vi studerer utviklinga av produksjonen i Norge etter krigen, er det lett å påvise at den ikke har pågått som ei jamn økning. Det har vært klare perioder med oppbremsing, stagnasjon og tilbakegang, liksom det har vært perioder da produksjonen har skutt ny fart. Dette kan vi lese i statistikk over *produksjonsindeks* (et tall som angir volumet av produksjonen,) og brutto *verdi* av produksjonen. Vi kan også få et visst bilde ved å se på antall arbeidstimer i industrien.

TABELL II. Produksjonsindeks 1946 – 1951

År	bruttoverdi	prod. indeks (1961=100)
1947	5719	
1948	6835	
1949	7328	57,2
1950	8883	62,8
1951	11972	67,9
1952	12315	66,5 NB
1953	12414 NB	70,2
1954	13643	74,9
1955 ²	15974	77,8
1956	17152	82,3
1957	18043	84,0
1958	18747NB	83,6 NB
1959	19845	87,7
1960	22084	95,2

(Kilde. Historisk statistikk 1968, s. 202 og 213)

1. Talla fra 1947 til 1954 omfatter store bedrifter
2. Talla fra 1955 til 1960 omfatter alle bedrifter.

Når vi tar hensyn til at det i denne perioden var en inflasjon på 2–4 prosent, så blir det klart at den lille verdiøkning fra 52 til 53 og 57 til 58 i virkeligheten representerer *stagnasjon og tilbakegang* i industriproduksjonen, noe som produktionsindeksen gir et enda klarere bilde av.

Alt nå er det derfor opplagt at disse åra var kapitalistiske kriseår. Men for å lære mer om dem må vi se på andre tall også. Dessuten er det nødvendig å trekke inn andre tall for å få vite noe om krisene etter 1960. I statistikken øker nemlig både produktionsverdien og produktionsindeksen fra år til år. Likevel fantes det kriser. De lar seg ikke avlese i disse tall, delvis på grunn av en sterkt økende inflasjon, og delvis på grunn av at disse krisene slo svært ulikt ut i de forskjellige bransjene.

TABELL III. Arbeidstimer 1950 – 63.

År	arb. timer i millioner
1950 ¹	460
1951	482
1952	477 NB
1953	481
1954	493
1955 ²	565
1956	559
1957	547 NB
1958	532
1959	521
1960	543
1961	550 NB
1962	552
1963	560

Kilde Hist. stat 1968 s. 202

1. Tall fra 1950 – 54 omfatter store bedrifter.
2. Tall fra 1955 – 63 omfatter alle bedrifter.

Sjøl om disse tall er mer usikre, fordi de bare indirekte sier noe om produksjonen, så kan vi skimte omrisset av de samme krisene som vi så ovafor, og dessuten se tegn til stagnasjon i 1962.

SYSSELSETTING OG ARBEIDSLØSHET SIER MER OM KRISENE

Svakhetene ved norske arbeidsløyetall er nevnt, men med de forbeholda kan vi bruke dem. For å dekke opp for noen av svakhetene kan vi trekke inn tall for sysselsetting i industrien. Tilbakegang i sysselsetting vil ofte være et sikkert tegn på krise.

Men på den andre sida har disse tall den svakheten at de også gjemmer strukturelle endringer innafor det kapitalistiske samfunnet, dvs. oppsvulminga av den uproduktive sektoren i forhold til den produktive. I noen tilfeller kan altså en stagnasjon i sysselsettinga i industrien være mer et tegn på den allmenne kapitalistiske krise enn på ei sykisk krise.

TABELL IV

Sysseleatte i industri i 1000, 1948 – 72

1948 – 289	1961 – 339
1949 – 300	1962 – 343
1950 – 308	1963 – 343 NB
1951 – 319	1964 – 347
1952 – 315	1965 – 353
1953 – 315 NB	1966 – 360
1954 – 322	1967 – 363 NB
1955 – 329	1968 – 362
1956 – 331	1969 – 366
1957 – 332	1970 – 378
1958 – 322 NB	1971 – (mangler oppl.)
1959 – 321	1972 – 392
1960 – 331	

(Kilde. Historisk statistikk, 1968 s. 78, Stat. årbok 1969, 72, 74)

Av tabell IV kan vi lese de samme krisene som vi har sett konturene av tidligere. Vi kan se hvordan de representerer både stagnasjon og tilbakegang. Dessuten får vi øye på ei krise i 1967–68 som vi ikke kunne lese av de foregående tall.

TABELL V

Arbeidsløse fagforeningsmedlemmer i %
og folk som er meldt arb. løse.

	%	meldt
1946	3,6	NB
1947	3,1	
1948	2,7	9026
1949	2,2	7715
1950	2,7	8970
1951	3,6	11133 NB
1952	2,4	11634
1953	3,3	14358
1954	2,2	12695
1955	2,5	12542
1956	3,1	13865
1957	3,2	14669 NB
1958		23631
1959		22633
1960	2,5	17097
1961	2,0	13048
1962	2,1	15184 NB
1963	2,5	17725
1964	2,0	15540

(Kilde Hist. stat. 1968, s. 81)

Jo mer vi graver i statistikken, jo rikere bilde får vi av den kapitalistiske produksjonssyklusen i Norge. Krisene trer fram i klart relieff, og vi blir i stand til å tidfeste dem nokså nøyaktig. Vi merker oss at arbeidsløsetalla sleper noe etter produksjonsnedgangen i tid, men det er helt rimelig, ettersom det er produksjonsnedgangen som fører til permitteringer, ansettelsesstopp, nedleggelse.

OPPHOPING AV VARELAGRE, OVERPRODUKSJON

Ved å nytte den marxistiske loven om at den sykliske krisa er ei overproduksjonskrisa kan vi få et tydelig bilde av krisene i Norge etter krisa i 1963. Overproduksjonen fører umiddelbart til økning av lagrene, og gjør lagerindeksen til et veldig sikkert barometer.

TABELL VI.

Lagerindeks for industri 1966 – 73
(1971=100)

31/12 – 1966 – 121
1967 – 130 NB
1968 – 119
1969 – 108
1970 – 126
1971 – 146 NB
1972 – 128
1973 – 122

Kilde. Stat. årbok 69 s. 146

Stat. årbok 72 s. 170

Stat. årbok 74 s. 187

Disse tall bekrefter at det var ei krisa i 1967 med overproduksjon, og de viser oss i tillegg krisa i 1971 som vi skal komme tilbake til.

KRISA RAMMER ARBEIDERKLASSENS LEVESTANDARD

Sjøl om vi etter krigen ikke har vært vitne til direkte lønnsnedslag i kroner og ører, så har det foregått *virkelige* lønnsnedslag, nedslag i arbeidernes kjøpekraft. Til og med offisielt innrømmes det at den virkelige reallønna gikk ned i perioden 1970–73. Ei liknende utvikling skjedde også under krisene tidligere.

TABELL VII

Lønnsindeks 1949–65 (1959=100)

(korrigert for prisstigninga, men ikke for skatter og avgifter.)

1949	80	1958	94 NB
1950	81	1959	100
1951	79 NB	1960	104
1952	81	1961	109
1953	83	1962	113
1954	84	1963	116
1955	88	1964	116 NB
1956	91	1965	121
1957	94		

(Kilde, hist. stat. 68, s. 554)

KRISA RAMMER BRANSJENE ULIKT

Vi nevnte ovafor at krisene har ramma bransjene så ulikt at totalindeksen for produksjonen godt kan vise økning samtidig som viktige bransjer går tilbake.

Krisa i 62–63 ramma særlig gummi-vareindustri (ned fra 108,9 til 105,4 poeng) og maskinindustri (ned fra 116,5 til 111,7). Krisa i 67–68 ramma næringsmiddel (stagnasjon på 144 poeng), jern- og metallvareindustri (141 til 140) og maskinproduksjon (151 til 150), ellers var det stagnasjon i elektroteknisk og transportmiddelindustri. Treforedling var på vei opp da de andre bransjene møtte krisa i 67. Det henger sammen med at denne industrien er særst følsom for svingningene på verdensmarkedet, derfor er det nesten alltid treforedling som varsler inngangen til krisa.

I 1971 var det først og fremst treforedlingskrisa. For åra 1970, 71 og 72 var produksjonsindeksen 168, 160 og 158. I 1972–73 kom krisa i tekstil og bekledning for alvor. (Indeksen fra 110 i 1971 til 102 i 1973.) Bekledning og tekstil er inne i ei permanent krisa, som er et utslag av den allmenne krisa, og som truer med å utsette dem som næringer her i landet. Det viser produksjonsindeksen for bekledning med all ønskelig tydelighet. For åra 1969–73 falt den slik, 100 – 94 – 90 – 85 – 79.

LANDBRUKSKRISA

De økonomiske krisene fører også til kriser i landbruket. Dels ved at landbruksproduktene ikke finner avsetning og dels på grunn av andre forhold som vi skal komme tilbake til.

Landbrukskrisene er mer langvarige og seiglivet inn industrikrisene. I Norge og andre kapitalistiske land har landbrukskrisa ført til fraflytting fra landsbygda, ødelegging av dyrka mark og reduksjon av sjølbergingsevnen på landbruksprodukter.

Det er særlig småbønder og mindre mellomstore bønder som rammes av jordbrukskrisa.

I Norge sank antallet bruk med minst fem dekar jordbruksareal fra ca. 214 000 i 1949 til 128 077 i 1972. Hele reduksjonen kom blant bruk på mellom 5 og 50 dekar. I 1949 var antallet bruk på denne størrelsen 150 130 og i 1969 var tallet 88 481. Det vil si en nedgang på over 40% på 20 år! (Kilde, Statistiske årbøker). Derimot var det i 1949 5188 bruk på over 200 dekar, mens tallet i 1969 var oppe i 6 318.

Jordbruket ligger tilbake for industrien i avkastning. Den private eiendommen til jorda gjør jordbruket tungdrevet og urasjonelt. Investeringene utnyttes ikke effektivt, og mange bønder har for liten avkastning til å investere noe særlig. Derfor sakker jordbruket akterut i forhold til industrien. Dermed oppstår det ei såkalt »sakse»krisa i forholdet mellom industri og jordbruk. Den blir kalt det, fordi kurvene for jordbruksproduksjonen og industriproduksjonen spriker som skjærer på ei saks. Dette kan illustreres best ved utviklinga av prisene på landbruksprodukter i forhold til prisene på produksjonsmidler til landbruket.

TABELL VIII.
Prisindeks for jordbruket 1968–73

år	jordbruks produkter	varige produksjons midler (maskiner, bygninger osv.)
1965	100	100
1968	108	117
1969	113	122
1970	115	129
1971	119	137
1972	123	150
1973	130	189

(kilde, stat. årbok 72 – 74)

Over 100 000 bruk er blitt lagt ned i Norge etter krigen. Det har ført til at hele lokal-samfunn er avfolket, slik som i tilfelle her på dette bildet.

Dette betyr ganske enkelt at prisene på produksjonsmidler har økt med 89% i den samme perioden som prisene på jordbruksproduktene bare har økt med 30%.

For å bli i stand til å gjøre investeringer på slike vilkår må småbøndene stadig øke gjelda si. Det gjør dem mer og mer til forpaktere på ei jord som tilhører banken. Småbøndene er videre nødt til å gi fra seg grunnrente til bankene og landbruksmonopolet, og ofte også endel av det nødvendige arbeidet. Dette er årsaken til at små og mellomstore bønder presses ut av landbruket og at landbrukskrisa er så seiglivet.

OPPSUMMERING AV DEN SYKLISKE KRISA I NORGE ETTER KRIGEN

Offisielt statistisk materiale gjør det mulig å slå fast at den kapitalistiske produksjonen i Norge har gjennomgått ei regelmessig syklisk utvikling. Med nokså

jamne mellomrom har produksjonen stagnert eller gått tilbake, arbeidsløsheta har økt, fabrikker er blitt nedlagt. Kort sagt, den marxistiske teorien om den sykliske krisa har full gyldighet også i en økonomi som den norske. Dette er en viktig konklusjon, fordi den retter seg mot alle ideer om at den såkalte »blandingsøkonomien» eller statsmonopolkapitalismen har opphevd krisa.

Krisene er ikke blitt opphevd, tvert om de er blitt hyppigere enn hva de var på Marx' tid, eller tidlig i dette århundre. Den gang regna en med at det varte omlag ti år fra ei krise til den neste. I Norge har vi etter krigen hatt sju kriser, slik statistikken viser. Nemlig krisene i 1946, 52/53, 57/58, 62/63, 67, 71 og 1975 - ... Det betyr at det i gjennomsnitt har vært ei krise hvert fjerde år. Dette er en internasjonal tendens, og den henger sammen med at produksjonsutstyret utskiftes raskere enn tidligere.

Norsk økonomi blir mer sårbar

Noen vil innvende at krisene i Norge er små sammenlikna med krisene i utlandet. Det er til dels riktig. Arbeidsløyetall og liknende har ikke nådd de dimensjonene i Norge som i mange andre land. Men det forhindrer ikke at krisa har vært temmelig alvorlig i de sektorene av økonomien hvor den har rammet hardest. Norsk økonomi støtter seg på flere fundamentar enn en del utenlandske økonomier, derfor har ingen krise fått så omfattende følger for hele produksjonslivet. Krisene har

imidlertid undergravd nettopp dette særtrekket ved norsk økonomi.

Treforedlingsindustrien blir sanert for hver krise, tekstil, bekledning og skotøy er på vei ut, og i den siste krisa har storstedelen av hermetikkindustrien gått i stå. Derfor blir norsk økonomi mer og mer sårbar for hver krise, og vi kan derfor gå ut fra at krisene vil bli djupere og mer omfattende framover. Allerede krisa i 1975 har vist dette ved at den har slått inn i »hjørnesteinsnæringer» som verftsindustrien og annen jern- og metallindustri.

4. Krisa i norsk økonomi i dag

HØYKONJUNKTUREN UTLØSER KRISA. BETYDNINGEN AV PRODUKSJONSMIDDELSEKTOREN.

Det er nå opplagt for enhver at vi er inne i ei økonomisk krise. Denne krisa har herja i den kapitalistiske verdensøkonomien siden begynnelsen av 1974. På det tidspunktet hadde den norske høykonjunkturen ennå ikke nådd sin topp, og »ekspertene» snakka om en »særnorsk» høykonjunktur, om mulighetene for at olje-boomen hadde fått Norge til å hoppe over den internasjonale krisa osv.

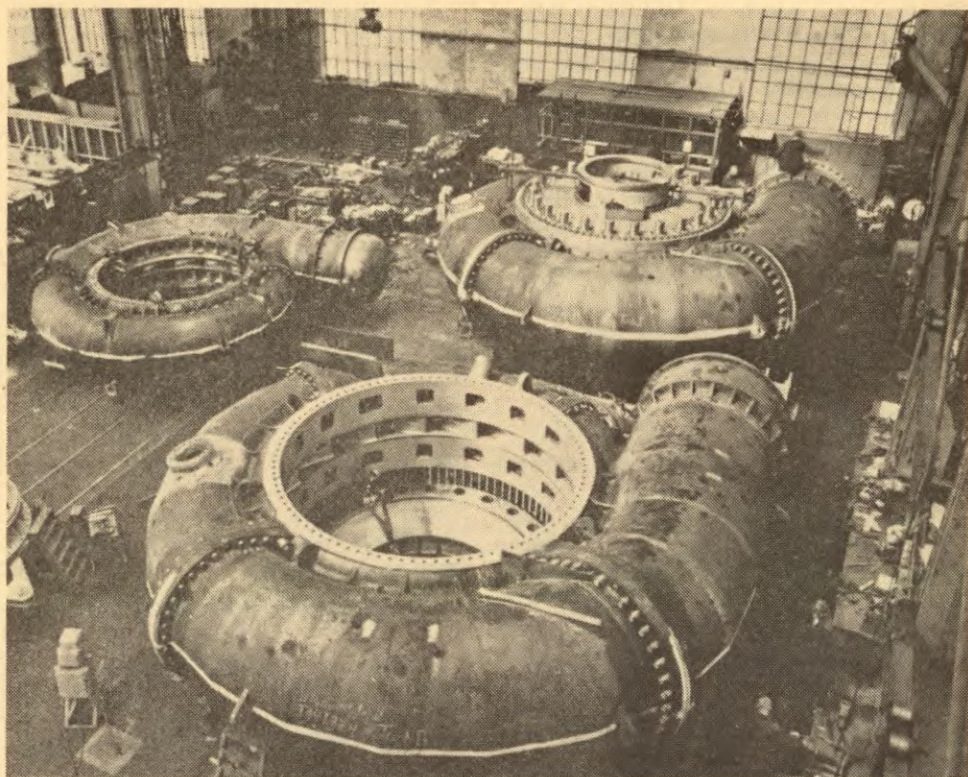
HØYKONJUNKTUR FORBEREDER KRISA

Det som skjedde var i virkeligheten følgende:

Den norske krisa har alltid ligget ei tid etter den internasjonale krisa. Den krisa som vi opplevde i Norge i 1971, den starta tidlig i 1970 i USA. Det samme skjedde denne gangen. Det var ikke uttrykk for noen særnorsk høykonjunktur

at Norge hadde høykonjunktur mens andre land hadde krise. Høykonjunkturen er jo nettopp den fasen i den kapitalistiske produksjonssyklusen som kommer foran og skaper forutsetningene for krisa. Så lenge Norge ligger etter den kapitalistiske verdenskrise i tid, vil det derfor være regelen at det er høykonjunktur her i landet mens krisa har slått inn for alvor i utlandet.

En helt annen sak er det at den norske høykonjunkturen var »særnorsk» i *den betydninga* at den i større grad enn i andre land fikk karakteren av en boom, ei virkelig jobbetid. Men det er marxistisk ABC at en rekordarta boom gjerne fører til ei skarpere krise enn ellers. Overproduksjonen blir større, og tilbakeslaget blir derfor også større. Den »særnorske» boomen betydde derfor ikke noe norsk »hopp» over krisa, men tvert om ei skarpere krise enn vi har opplevd på lenge.

Arbeiderklassen betaler for monopolenes krise to ganger. I «oppgangstider» ved påtvungen overtid, høyt tempo, omlegging av produksjonen, hardere skiftsordninger osv. og under krisa ved den stadige trusselen om å miste jobben. Dette bildet er fra jern og metallbedriften Kverner.

Oljeeventyret

Høykonjunktoren i 1974 var prega av oljeinvesteringene. Det ble investert fem milliarder kroner i aktivitet med tilknytning til Nordsjøen. Ei rekke nye fabrikker ble satt i gang eller planlagt. Aker-Verdal, Mongstad, Rafsnes, Sandnessjøen er navn som er knytta til denne perioden.

Verftsindustrien la om produksjonen til oljeboringsplattformer og forsyningskip. Dette hadde også sammenheng med at rederkapitalen hadde begynt å merke den internasjonale overproduksjonskrisa i tankfart for alvor. Det utvikla seg en rik

flora av servicebedrifter og delprodusenter til oljeindustrien.

På de fleste stedene ble arbeiderne brukt langt over bestemmelsene i Arbeidervernloven. Det var dispensasjoner for treskift og overtid i ett sett. Overproduksjonen lå i lufta. Markedet for borerigger var ikke umettelig. Det er heller ikke slik at det er mangel på olje i verden, så en overproduksjon av olje er også fullt mulig.

Krisa melder seg

Krisa meldte seg først i tankfart og annen skipsfart. Deretter kom treforedling og hermetikk. Overproduksjonen av skip har sin bakgrunn i den

eventyrlige boomen i fraktrater som kulminerte med oljekrise i 1973. Redere som Waage utbetalte aksjeutbytter på 40%. Fraktratene økte til det mange-dobbelte. Det førte naturligvis til at rederne bestilte enda flere skip for å høste mest mulig profit. Men oljeforbruket i Europa og USA sank, lagrene blei fylt. Skipsmarkedet var fylt, og supertankerne fant veien til opplagsbøylene hvor innpå en tredjedel av dem ennå ligger. I skipsbyggingsindustrien ser vi hvordan verftsarbeiderne jobba på spreng med mye ekstra slitasje og en liten kompensasjon bare for å bli trua med arbeidsløshet i annen omgang.

Treforedling er den av de norske næringene som er det sikreste varselet om konjunkturedgang. Det kommer av at den er veldig nært knytta til konjunktorene på verdensmarkedet, og de ligger som nevnt vanligvis noe foran de norske konjunktursvingningene. Krisa på Borregaard og den høye arbeidsløsheta i Østfold vitner om krisa i treforedling.

Hermetikkindustrien og fiskeforedling blei også ramma av sviktende etterspørsel på verdensmarkedet. Denne krisa henger nært sammen med den allmenne krisa og saneringa av slike næringer. Dessuten har omsetninga av fiskeprodukter mye til felles med omsetninga av jordbruksprodukter. Den er inne i ei permanent krise og sakter etter for nøkkelindustrien.

HVORDAN UTVIKLA KRISA SEG?

Etter disse innledende taktene kom krisa i hele den norske økonomien i gang for alvor. Det er interessant å se hvor krisa begynte, og hvordan den utvikla seg. Det er vanlig å hevde at krisa starter i forbruksvaresektoren på grunn av at massenes kjøpekraft synker og fører til mindre etterspørsel, og at nedgangen i forbruksvareindustrien så forplanter seg over til produksjonsmiddelindustrien fordi markedet for maskiner og utstyr krymper. Dessuten vil den økte arbeidsløsheta føre til at markedet krymper enda mer osv.

Krisene skulle altså komme *når arbeiderklassens kjøpekraft går ned*. Etter min mening er det å spenne kjerra foran hesten, å forveksle årsaker og virkninger. Uansett om det på et visst tidspunkt er oppgang eller nedgang i reallønna, gjelder det alltid at arbeiderklassens og folkets kjøpekraft er begrensa i forhold til det den kapitalistiske storindustrien kan produsere. Det er sjølve drivkrafta i den kapitalistiske produksjonsmåten, jakta etter profit, maksimalprofit, som fører til at produksjonen utvikler seg med eksplosiv kraft i visse bransjer, mer enn det er et kjøpedyktig marked til å avta. Den samme drivkrafta er sjøl en hindring for at markedet for produktene kan utvide seg i samme forhold. *Dermed oppstår det periodiske overproduksjonskriser.* (Se f.eks. Engels drøfting av de sykliske krisene i brosjyra »Sosialismen fra utopi til vitenskap,» kapittel III.)

Kjøpekraft, høykonjunktur, krise

I Norge har massenes kjøpekraft falt over ei årrekke. Fra innføringa av momsen i 1970, og særlig fra 1971 til 1973 har den virkelige reallønna (det som blir igjen etter skatter og avgifter, når vi også tar hensyn til prisstigninga) sunket. Dette blei innrømt av finansminister Per Kleppe i Stortinget i september 1975, og skulle derfor ikke trenge en egen dokumentasjon her. (Sosialdemokratiet er de siste til å innrømme slike kjennsgjæringer, når de innrømmer dem så er det fordi alt annet ville gjøre dem fullstendig til latter.)

Men den synkende kjøpekrafta hindra ikke høykonjunktoren i 1974. På den andre sida førte høykonjunktoren i sin tur til ei økning av kjøpekrafta. Kapitalen måtte øke lønningene for å trekke til seg arbeidskraft i ei tid hvor arbeidskraft var mangelvare. Fra tidlig i 1974 til midtveis i 1975 har det for første gang på lenge vært ei reallønnsforbedring. Denne bedringa står sjølsagt ikke på noen måte i forhold til de skyhøye profitene som kapital-

istene har hatt, og det er ikke mye å rope hurra for etter fire år med senkning av levestandarden. Men tross alt er det ei økning av kjøpekrafta.

Nettopp i denne perioden da kjøpekrafta økte, så slo krisa inn i norsk økonomi. Derfor kan en ikke si at minska kjøpekraft førte til krisa. Tvert om så vil krisa i sin tur føre til senka kjøpekraft, som igjen vil forverre krisa. Men det er noe ganske annet.

Forbruksvaresektor, produksjonsmiddelsektoren

Krisa starta heller ikke i forbruksvaresektoren (hvis vi ser bort fra hermetikk, som først og fremst blei ramma av verdensmarkedet, og ikke av heime-markedet.), den starta i produksjonsmiddelindustrien. Det var overproduksjon av produksjonsmidler som var den direkte årsaken til krisa. Det har vist seg i at store investeringsplaner i oljeindustrien er blitt lagt på is. Det gjelder utbygging av verft i Sogn og Fjordane, det gjelder det planlagte anlegget i Sandnessjøen som skulle ha 600 arbeidere, og som nå blir bare et mindre verksted, og det gjelder ei lang rekke andre.

Krisa har seinere slått inn i de fleste andre sektorer, og arbeidsløysetalla ligger nå på et nivå som tilsvarer noe av det høyeste som har vært etter krigen. Dette betyr ei innskrenkning av markedet, og statens opplegg for kriseforlik peker i retning av et indirekte lønnsnedslag.

Vi kan regne med at arbeidsløysa vil øke utover vinteren, at innskrenkninger, permitteringer og nedleggjelser vil ramme stadig flere arbeidere.

DEN KOMMENDE OPPGANGEN

Amerikanske økonomer har nå i mer enn ett år jobba overtid med å forsikre om at omslaget i økonomien er rett rundt hjørnet. Her til lands var Vest-Tyskland et lovende eksempel med tendenser til økte investeringer, helt til nye rekorder i arbeidsløyse slo hele korthuset overende to måneder seinere. Sist vinter het det at

oppgangen ville komme på slutten av våren, i vår het det at den skulle komme til høsten, og nå i høst heter det at den skal komme en gang i 1976.

Ei svært langvarig og djup krise

Dette er tegn på overflaten som gjen-speiler at den krisa vi nå er midt oppe i, er ei særdeles langvarig og djup krise. I mange land har den vært den alvorligste krisa etter 2. verdenskrig, og den har hatt flere trekk felles med verdenskrisa i 1929. Det engelske finanistidsskriftet *The Economist* har vist at krakket på New York børsen faktisk var større i 1974 enn krakket i 1929. Kombinasjonen av rekordarta inflasjon og like rekordhøye arbeidsløysetall er ei utvikling til det verre i forhold til krisa i 1929.

Totalt sett var likevel krisa i 1929 verre enn den vi opplever nå. Men krisa fra 1974 har vist at den moderne kapitalismen på ingen måte har kvitta seg med årsakene til kriser, og at krisene i dag godt kan komme til å overgå den hittil største økonomiske krisa i kapitalismens historie.

Oppgang følger alltid krisa

Vil det komme en oppgang? Sjølsagt kommer det en oppgang. Når kapitalistklassen har fått ødelagt tilstrekkelig med produktivkrefter og pressa ned lønnsnivået, så kommer produksjonen smått om senn til å ta seg opp igjen. Derfor er det ikke noe oppsiktsvekkende når dagspressa nå (oktober) kan melde om produksjonsøkning i USA for første gang på lenge.

Om dette skulle vise seg å være like lite holdbart som meldingen i vår om at Vest-Tyskland hadde snudd krisa, så vil det likevel før eller seinere komme en oppgang. Kapitalistiske ideologer mener at de har motbevist marxismen-leninismen ved å påvise at det kommer økonomisk oppgang etter ei krise. Men det er tvert om ei bekrefting av marxismens teori om den kapitalistiske produksjonsmåtenes periodiske karakter.

Det kommer en ny produksjonsoppgang. Men det er typisk at den lar vente på seg. Og når denne oppgangen kommer, er det slett ikke sikkert at den vil vare lenge. Det kan også hende at oppgangen blir kortvarig og at den neste krise kommer tidligere enn den »skal» i

forhold til den gjennomsnittlige tida mellom krisene til nå.

Den nåværende krise har avslørt så store grunnleggende problemer i den kapitalistiske verdensøkonomien, at vi kan være helt sikre på at den økonomiske krise vil komme igjen med større styrke.

5. Sosialismen opphever krisene

I ei tid da de kapitalistiske statene øker statsgjelda for å utsette virkningene av krise, hvor inflasjonen er på topp og titalls millioner står i arbeidsløsekø, er det oppsiktsvekkende å se på utviklinga i land som Kina og Albania.

Disse landa holder stabile priser, de er gjeldfrie og det finnes ingen arbeidsløyse. Albania har i lang tid hatt Europas og kanskje verdens høyeste vekstrate. En slik enorm forskjell har sjølsagt sammenheng med samfunnssystemet.

Engels pekte på at statsovertakelse under kapitalismen ikke fører til sosialisme:

»Arbeiderne fortsetter å være lønnsarbeidere, proletarer. Kapitalforholdet oppheves ikke, det blir tvert imot satt på spissen. Men på spissen slår det om. Statsovertakelse av produktivkraftene er ikke konfliktenes løsning, men det innebærer i seg det formelle middelet, nøkkelen til løsninga.» – Engels, »Sosialismens utvikling fra utopi til vitenskap», Marx/Engels, Udvalgte Skrifter, dansk utg. 1973, b. II, s. 145.

Statsovertakelsen bærer i seg det formelle middelet, men løser ikke problemet. Åssen kan dette ha seg? Fordi staten er borgerskapets stat så oppheves ikke kapitalforholdet, utbyttinga fortsetter. Men om en proletarisk stat tar over produktivkraftene da er løsninga der, fordi arbeiderne forvandles fra lønsslaver til herrer over produksjon og samfunn.

Produksjonen for profitt erstattes av produksjonen for å dekke samfunnets økende behov.

Det betyr at ondet er tatt ved rota, overproduksjonen er utelukka fordi produksjonen er tilpassa behovet, og behovet defineres av samfunnets utvikling fra de første stadiene av proletariatets diktatur til det klasseløse samfunnet, kommunismen. Så lenge den frie markedsmekanismen fikk herske, eller dens statskapitalistiske variant som har samme innhold, så virker lovene for utvikling av produktivkraftene som blinde naturkrefter. Produsentene var ofre for produktets tyranni. Men så snart arbeiderklassen ved bruk av sin egen statsmakt tar grep om produktivkraftenes utvikling, forvandles de fra »demoniske herskere til lydige tjenerer» for å bruke Engels sine ord.

Kapitalismen forvandler stadig større deler av befolkninga til proletarer, men dermed har kapitalismen også skapt den makta som skal styrte kapitalismen. De kapitalistiske krisene er periodiske vitnemål om at denne revolusjonen må komme, og utviklinga av statsmonopol-kapitalismen bare viser at den kapitalistiske produksjonsmåten er kommet til sin siste skanse. Vi lever i den proletariske verdensrevolusjonens epoke. Kampen kan bli lang og hard, men utfallet kan ikke bli noe annet enn proletariatets verdensomspennende seier over borgerskapet.

Hallvard Gråtøpp

Krisa og den statsmonopolistiske kapitalismen

Krisa fremmer statsmonopolistisk kapitalisme. Den statsmonopolistiske kapitalismen tvinges framover av monopolenes behov. For arbeiderklassen fører den til økt utbytting.

1. DEN STATSMONOPOLISTISKE KAPITALISMEN SKYTER KRAFTIG FART I NORGE

De siste åra har den statsmonopolistiske kapitalismen skutt kraftig fart i Norge. Dette betyr *ikke* at dette er noe nytt i norsk kapitalisme. Statsmonopolistisk kapitalisme har det vært i over femti år. Men de siste åra har ført til en voldsom vekst i den statsmonopolistiske kapitalismen.

Det gjelder særlig to former: *Statlig eie*, dvs. statsdrift, og opprettingen av *statlige »råd«* med oppgave å underlegge monopolenes utbytting under en felles ledelse overfor de utbyttede klassene.

STATSDRIFT

Statsdriften har de siste åra skutt voldsom fart i Norge. I 1970 eide staten direkte ca. 18% av aksjeverdien i norsk industri. I 1974 var andelen økt til 32%, i tillegg til at staten kontrollerer mer

gjennom datterselskaper (Kilde: Norges Industri nr. 13/75). Men i løpet av 1975 kommer så en rekke nye overtakelser, bl.a. BP, OK-olje og Store Norske Spitsbergen Kullkompani. Med de planlagte overtakelsene vil den statlige andelen av industriaksjene bli til rundt eller over 50 % av totalen. De statlige bedriftene finnes i en rekke bransjer:

STATLIGE BEDRIFTER

Monopol på *våpenproduksjon* (Kongsberg/Raufoss) innenfor et integrert NATO-opplegg for våpenproduksjon. *Olje og oljeforedling* samt kjemisk (Statoil og Hydro som er statseid samt store interesser i Saga). *Jern/stål*, (Jernverket). *Aluminium* (ÅSV, Hydro og Tyssedal). *Gruvedrift* (Sydvaranger mm.).

Ardal og Sunndal verk er en typisk statsbedrift: den tilhører en av de viktigste industri-sektorene, den har markedsmonopol i Norge, og den er innvevd i imperialismens utbyttingssystem.

I tillegg eier staten en rekke annen virksomhet i industrien. Men viktigere enn dette er at gjennom disse monopolene eies også andre selskaper eller de kontrolleres ved hjelp av store aksjeposter. Hydro er et godt eksempel på dette, i det staten med 51% av Hydroaksjene også kontrollerer alle Hydros datterselskaper. Staten har også betydlige interesser i treforedling.

En kan uten å overdrive slå fast at staten er den største industrikapitalisten i Norge, ja faktisk ganske snart med over halvdel av storindustrien under sin drift.

I tillegg kommer så en rekke andre sektorer. Staten er hovedleverandør av elektrisk kraft, den vil gjennom Høyer-Ellefsen kontrollere en viktig del av entreprenørvirksomheten, bl.a. i oljeplattform, staten har monopol på alkoholproduksjon og omsetning og de kontrollerer kioskmonopolet Narvesen.

Staten har *kommunikasjonsmonopol* gjennom NSB, 2/7 av SAS, og ved de statseide televerket og postverket.

Staten har gjennom statsbankene og postgiroen blitt den største enkelte bankkapitalist i Norge, og gjennom en rekke kollektive forsikringer innbefattet i trygdesystemet blitt den største forsikringsgiganten. Dette siste har vært av enorm betydning for å skaffe staten som kapitalist kontroll over store mengder finanskapital.

Vi ser at selv ved bare å nevne disse eksemplene er det klart at staten er den suverent største enkeltkapitalisten i Norge. Og tendensen er at det statlige eiet øker. Å påstå at statsdrift er sosialisme vil derfor bety at en mener at stortinget nå kjøper seg ut av kapitalismen.

Men det statlige eiet er bare en form for statsmonopolistisk kapitalisme. Også de andre formene for statsmonopolistisk kapitalisme utvikles i Norge.

STATLIG FORVALTNINGSSLSKAP

Den statlige industrien skal ledes av et statlig forvaltningsselskap. I Norges Industri 13/75 legger statssekretær Engell Olsen i industridepartementet fram hvordan dette skal gjøres. Dette er et godt eksempel på utviklingen av personalunioner som metode for å underlegge staten direkte under monopolene.

Norges Industri refererer Engell Olsens synspunkter slik:

Oppgaver

– Hvilke hovedoppgaver bør et statlig forvaltningsselskap løse?

Uten krav på fullstendighet eller prioritet bør forvaltningsselskapet, etter statssekretær Engell Olsens mening, utføre følgende oppgaver:

- Trekke opp retningslinjer for datterselskapenes virksomhet.
- X ● Skaffe datterselskapene tilførsel av kapital.
- X ● Sørge for at det gjennomføres en koordinering mellom de enkelte datterselskaper og at det foretas en oversiktlig planlegging i den enkelte bedrift, for grupper av bedrifter og for samtlige bedrifter tilknyttet selskapet.
- Medvirke til økt medinnflytelse for de ansatte.
- Medvirke til å bedre det indre og ytre miljø for å øke trivsel i og utenfor bedriftene.
- Medvirke til ekspansjon og knopp-skyting av ny virksomhet i distrik-tene.
- X ● Foreta kjøp og salg av aksjer i den private industri.
- Medvirke ved rekruttering og ut-dannelse av personale til ledende stillinger.
- X ● Stimulere til effektivisering, rasjo-nalisering samt støtte opp om be-driftens ekspansjonsplaner.
- Utøve den kontrollerende virksom-het over selskapene.

- Hvordan skal så det statlige for-valtningsselskap organiseres?

- Etter min personlige oppfatning bør ikke det statlige forvaltningsselskap drive de enkelte bedrifter, men fungere som et rent holdingselskap, og under-selskapene bør innenfor klart opptruk-ne rammer som forvaltningsselskapet setter, ha en forholdsvis fri stilling.

Utredning iverksatt

I statsråd 2. mai ble det oppnevnt et utvalg som skal utrede og komme med forslag til løsning av de problemer som reiser seg i forbindelse med etablering av et statlig forvaltnings-selskap for industri (SFI).

Som medlemmer av utvalget ble oppnevnt:

1. Adm. direktør Bjarne Hurlen, Kongsberg Våpenfabrikk (form.)
2. Professor Johs. Andenæs, Universitetet i Oslo
3. Ekspedisjonssjef Eilif Andersen, Industridepartementet
4. Direktør Erik Brofoss
5. Nestformann Odd Højdahl, LO
6. Direktør Finn Lied, Forsvarets forskningsinstitutt
7. Adm. direktør Rudolf Lindboe, A/S National Industri
8. Stortingsrepresentant Aase Lionæs
9. Direktør Christian Sommerfelt

Norges Industri nr. 13/75

MONOPOLENE UNDERLEGGER SEG STATEN

I følge den store sovjetiske læreboka i »Politisk Økonomi» fra 1954 består den statsmonopolistiske kapitalismen »i at de kapitalistiske monopolene underordner seg statsapparatet og bruker det til å gripe inn i landets økonomi for å sikre monopolene maksimalprofit og styrke finans-kapitalens allmakt. Herunder blir enkelte

bedrifter, næringsgreiner og økonomiske funksjoner overtatt av staten, men uten at den private eiendomsrett til produksjonsmidlene er blitt berørt.» (Oktober-utgaven, s. 254.)

Et viktig poeng i denne definisjonen, er at det er monopolene som underordner seg statsapparatet, og ikke slik revisjonistene hevder at stat og monopolkapital »smelter sammen». Dette synet innebærer at stat og monopolkapital er likeverdige.

I »Sosialismens økonomiske problemer i Sovjetunionen» fra 1952, sier Stalin i sitt angrep mot de opportunistene som hevdet denne »sammensmeltinga»:

»Uttrykket 'sammensmelting' passer ikke. Dette uttrykket betegner på en overflattisk og beskrivende måte tilnærminga mellom monopolene og staten. Det avdekker ikke den økonomiske betydninga av denne tilnærmingprosessen. Det er nemlig så, at det under denne tilnærmingprosessen ikke bare finner sted ei sammensmelting, men ei underordning av statsapparatet under monopolene. Derfor skulle man stryke ordet 'sammensmelting' og erstatte det med ordene 'statsapparatets underordning under monopolene'.»

Vi ser at Stalins påpeking er rett: Det er monopolene som *underlegger seg staten*, det er ikke staten som tar over industrien, eller smelter sammen med den. Planene er (og må være) nøyaktig like de som fremmes av *andre* store monopoler som vil lede et kjempekonsern. Prøvet om sosialisme gjennom statsdrift stiller seg i grell kontrast til realitetene.

STATLIG KRISEPOLITIKK

Den statlige reguleringspolitikken som et uttrykk for hvordan monopolene med nødvendighet må trekke staten inn for å søke å opprettholde sitt utbyttingssystem ser en tydelig trer fram under krisa.

Det er nok å trekke fram de »krisetil-takene» staten foreslår i siste stats-

budsjettet: Økte statslån på 700 mill. kr, økte likviditetslån til industri med opptil 250 mill., lån til lageropplegg og rentestøtte, 50 mill., ekstraordinære sysselsettingstiltak 300 mill. (bl.a. til å holde ungdom et ekstra år i skolen, til veiarbeid med liten maskinbruk osv.), økt arbeidsløshetsstrygd.

Vi ser at statlig krisepolitikk er statlig støtte til monopolenes profitt og innebærer at arbeiderklassen skal jobbe med gammel teknikk (jfr. steinpukkning i 30-åra) eller at ungdom skal utsette arbeidsløsheten ett år ved forlenget skolegang. Det er helt klart at dette *ikke* er noen løsning av krisa, men bare et forsøk på å hindre en del av symptomene på krisa.

PLANLEGGINGA

Statlig planlegging og strukturrasjonalisering finnes mest klart i St.meld. 67 (1974–75) der monopolene legger opp et forsøk på å planlegge utbyttinga framover mot år 2000:

Den statlige politikken er sammenfattet i St.meld. 67 (74–75), s. 17:

Regjeringen legger vekt på at den statlige virksomhet fortsatt bør ha en sentral rolle i den framtidige industriutvikling i Norge. Allerede i dag er det en rekke statlige industriforetak med en betydelig andel av sysselsettingen og produksjonen innen noen industrigrener. Regjeringen legger også vekt på at utvinningen og foredlingen av petroleumressursene fortsatt bør finne sted på en slik måte at det offentlige har en avgjørende innflytelse. Ut fra gode, statlige industribedrifter må det knoppskyte datterselskaper som kan få stor betydning for distriktutbyggingen. De har stor innsikt og erfaring samt kapasitet til å planlegge denne type prosjekter. Regjeringen vil i 1976 legge fram forslag om etablering av et statlig forvaltningsselskap som et ledd i arbeidet med å ivareta statens interesser i industrien, og for å få i stand en bedre og mer bevisst koordinering av statens bedrifter for å fremme de industripolitiske mål.

Regjeringen går på denne bakgrunn inn for:

- å opprette et interdepartementalt rådgivende utvalg for å foreta den nødvendige drøfting og koordinering av de viktigste generelle tiltak som planlegges iverksatt med følger for industri- og energiutviklingen,
- å nedsette et utvalg for å vurdere Industridepartementets organisasjon, bl. a. for å vurdere behovet for å styrke departementet på planleggingssiden,
- å danne et industripolitisk forum for uforpliktende gjensidig informasjon og drøfting,
- å styrke Industridepartementets utadvendte informasjon ved å opprette en informasjonssekretærstilling,
- å medvirke til å styrke fylkesadministrasjonene med særskilte industrisakkyndige,
- å bygge ut den offentlige veiledningstjeneste i distriktene, spesielt i Nord-Norge,
- å foreslå en utvidelse av Industrifondet, Utviklingsfondet og Omstillingsfondet,
- å vurdere behovet for en sterkere samordning av de ulike industripolitiske tiltak,
- å vurdere behovet for å utvikle en investeringsinstitusjon,
- å vurdere behovet for hvorvidt det i forbindelse med store leveranser må treffes tiltak for bedre å dekke industriens behov for leverandærkreditter og garantier,
- å gjøre A/S Låneinstituttet for skipsbyggeriene til et rent statlig kredittinstitutt,
- å styrke industrien gjennom bruk av statlige utviklingskontrakter og fortsatt å bruke NTNf i industripolitikken, samt å utrede behovet for et statlig utviklingsselskap,
- å bruke etableringskontrollen for også å oppnå de industripolitiske mål,
- å fremme forslag om en ordning som tar sikte på å stimulere bedrifter til å etablere seg på de steder hvor det i forbindelse med nedtrappinger og nedleggelse av bedrifter ikke finnes noen alternative sysselsettingsmuligheter,
- å få til en sterkere styring over utviklingen innen varehandelen, spesielt med henblikk på å kontrollere utviklingen innen de store bedrifter på dette område,
- å utbygge den statlige industrisektor og å legge fram forslag om å opprette et statlig forvaltningsselskap.

Utviklingsmuligheter og problemområder varierer sterkt fra bransje til bransje. Mål og midler må derfor tilpasses de enkelte bransjer, og i det etterfølgende er det foretatt en oppsummering av bransjekapitlene.

Dette er en plan for sterk utvikling av andre sider av statsmonopolistisk kapitalisme enn det som blir direkte eiet.

For det første skal statens rolle som planlegger av utbygginga og fordelingen av profitten utvikles sterkt (vi skal komme tilbake til tallene seinere).

For det andre skal det bygges ut en ny ordning for statlige kontrakter hos monopolene som skal sikre større og mer langsiktig leveranser fra monopolene til staten.

For det tredje skal det utvikles et statlig forum for diskusjon mellom stat, privat næringsliv og LO-toppen. Dette skal komme i tillegg til de andre klasse-samarbeidsorganene som det nå er tatt initiativ til i forbindelse med lønnsoppgjøret og Kleppe-pakkene. Til sammen er dette et opplegg for et borgerskapets fordelingsorgan for profitten, og samtidig et organ som skal forsøke å lamme arbeiderklassens lønnskamp og derved øke utbygginga.

For det fjerde skal statens kreditter til monopolene økes og samordnes.

For det femte skal staten stille nye garantier for å lokke storindustri til områder ved å øke profitten.

For det sjette skal staten lage et forvaltningsorgan for statlig industri.

LENIN MOT DNA OG SV

Planlegging av denne typen blir oppskrytt som »demokratisk sosialisme» av sosialdemokratiet. Revisjonistene kan kritisere enkelte sider av slik planlegging. Men like fullt er det en del av deres politikk å fremme slik virksomhet fra den borgerlige statens side. Det er en del av deres linje for å reformere bort monopolkapitalismen gjennom det de kaller »demokratiske, anti-monopolistiske strukturreformer».

Den planlegginga det er tale om her, er et resultat av kapitalismens utvikling til monopolkapitalisme og statsmonopolkapitalistisk kapitalisme. I »Staten og

revolusjonen» har Lenin gjort opp med skjønnmalinga av dette som sosialisme på denne måten:

». . . om ordet 'planløshet', som ble brukt i programutkastet (Erfurt-programmet) til å karakterisere kapitalisme, skriver Engels: 'Når vi fra aksjeselskapene går over til trustene, som behersker og monopoliserer hele industrigrenene, så er det der slutt ikke bare på privatproduksjonen, men også på planløsheten.' . . . Her er det pekt på det grunnleggende i den teoretiske vurdering av den nyeste kapitalisme, dvs. imperialismen, nemlig at kapitalismen forvandler seg til monopolistisk kapitalisme. Det siste må undersøkes særlig, for en av de mest utbredte villfarelser er den borgerlig reformistiske påstanden at den monopolistiske eller statsmonopolistiske kapitalisme ikke lenger er kapitalisme, men allerede kan kalles 'statssosialisme' og liknende. Noen fullstendig planmessighet kunne trustene selvsagt ikke gi, gir de ikke til denne dag og kan de heller ikke gi. Selv om de også gir planmessighet, selv om kapitalmagnatene beregnet omfanget av produksjonen på forhånd i nasjonal eller til og med internasjonal målestokk — så befinner vi oss likevel under kapitalismen, riktignok på et nytt stadium, men dog utvilsomt under kapitalismen.» («Staten og revolusjonen», Ny Dag, s. 104–105.)

»KLEPPE-PAKKER» I SYSTEM

Ved siden av det økte statlige eiet finner det sted en økt utvikling av monopolens fellesorganer under statlig ledelse for å samordne herskerklassens interesser overfor arbeiderklassen og samtidig for å undertrykke arbeiderklassens og det arbeidende småborgerskapets kamp mot monopolene.

Det viktigste uttrykket for dette er forslaget om å utvikle det såkalte »kontaktutvalget» til et Skånlandutvalg

slik det er foreslått i St.meld. 82 (1974–75). Dette er en formalisering av de såkalte »Kleppe-pakkene» der monopolistene i LO, NAF og statsbyråkratiet arbeider for å finne et tjenlig verktøy for å underlegge seg fordelingen av profitten mer direkte enn tidligere, og samtidig lamme arbeiderklassen, bondene og fiskernes kampmuligheter i inntektsoppgjøra. Kleppepakke, Skånlandutvalg eller Kontaktutvalg er et uttrykk for hvordan monopolens politikk søker å presse dette fram til tross for motstanden. De skiftende formene de presenterer opplegga i, er et uttrykk for de politiske problemene de har med å få arbeiderklassen til å gi avkall på restene av forhandlingsretten.

Samtidig er det også et uttrykk for hvor nødvendig de mener et slikt statsdirigert opplegg er for monopolene.

I St.meld. 82 slår regjeringen fast at målet med slike »råd» er å motvirke »en realøkonomisk konflikt» (s. 8). Dvs. at statlige råd skal hindre at klassekampen skal komme til uttrykk.

Hvordan gjøres det? »Sentralt er det også at partene når fram til bedre samstemte mål for disponeringen av den realøkonomiske ramme,» sier regjeringen. Sagt i mer folkelig språk: monopolkapital og arbeiderrepresentanter i LO-toppen skal finne det felles mål for klassene. Deretter skal LO brukes som redskap for å slavebinde arbeiderklassen. »Organisasjonene i arbeidslivet vil måtte påta seg en forpliktelse til å holde den avtalebestemte lønnsstigning innenfor bestemte rammer.»

For å få dette til må monopolene søke å »samordne», dvs. trekke inn hele LO, bondeorganisasjonene og Noregs Fiskarlag i et felles utvalg med regjeringen og NAF. Målet er å gi bindende rammer for inntektsøkningene, og å binde organisasjonstoppene til å bekjempe all motstand mot dette. Formen sier regjeringen får variere etter hva som er politisk mulig.

Nettopp et slikt apparat har skutt fram de siste åra, og det er blitt gjort som

monopolenes offisielle politikk i og med indeksoppgjøret og statsbudsjettet i høst der alle tall *baseres* på at organisasjonene vil binde arbeiderklassen til statens opplegg ved lønnsoppgjøret.

En ser at statsmonopolistisk kapital-

isme videre utvikler seg raskt i Norge akkurat nå, og at dette er mye mer enn statsdrift. Økingen av statsmonopolistisk kapitalisme omfatter *alle* former, selv om statsdrift og statlige inntektsutvalg er de viktigste nå.

2. KRISA ER ÅRSAKEN TIL ØKNINGEN AV STATSMONOPOLKAPITALISMEN

Den økte statlige aktiviteten i økonomien, det faktum at monopolene underordner seg staten som et direkte økonomisk apparat for å sikre sin stilling i produksjonen, vokser ikke fram av seg selv. Det bygger på økonomiske lov-messigheter i kapitalismens imperialistiske stadium.

DEN ALLMENNE KRISA – NYE UTVEIER

Årsaken er å finne i kapitalismens all-menne krise. Verden er ferdig oppdelt, økonomien er i hovedsak dominert av monopoler. Samtidig arbeider mono-polene for fortsatt å øke utbyttinga mest mulig, å akkumulere mest mulig kapital i økt produksjon, å ekspandere mest mulig. Men ekspansjonen kan nå *bare* skje ved å nedkjempe andre kapitalister (evt. proletarisere restene av småborgerskapet), og samtidig er profittens mengde som monopolene skal akkumulere økt enormt. Presset for å finne nye utveier øker derfor også enormt.

PRODUKSJONEN BLIR STADIG MER SAMFUNNMESSIG

De eksisterende produksjonsforholdene klarer ikke lenger å organisere de enorme produktivkreftene de har åpnet for utviklingen av. Produksjonen er blitt mer og mer samfunnsmessig, med bedrifter av-hengig av hverandre over hele verden,

med storproduksjon for hele verdensdeler osv. Men samtidig har imperialismen ført til at kontrollen med dette er samlet i et stadig mindre antall monopoler, til-egnelsen av produksjonsresultatet blir stadig mer privat.

Dette gjør det tvingende nødvendig med justeringer eller endringer i produksjonsforholdene. For *arbeiderklassen* stiller dette sosialismen på dagsordenen. For *monopolene* betyr dette en evig kamp for å beholde sitt herredømme. Statlige inngrep i økonomien direkte er en hovedmetode som presser seg fram. På den ene sida kan staten sikre monopolene ved å samordne herskerklassens utbytting under den ledende gruppas ledelse.

Den kan, som vi har sett foran, *øke* graden av felles planlegging i økonomien, selv om staten ikke kan avskaffe anarkiet i produksjonen sålenge utbyttinga og kampen mellom de ulike monopol-gruppene består. Den høyeste formen for slik samordning er statsdrift.

På den andre sida kan staten når den direkte underlegges monopolene i økonomien styrke denne klassen enormt overfor de utbyttede klassene. Monopol-kapitalens *diktatur*, gjennom mono-polenes nye halvstatlige organer, legger opp såkalte samarbeidsavtaler (mellom monopolene) som med lov og statsmakt skal stoppe all kamp fra arbeiderklassen og dens allierte.

Direktør Heiberg vil neppe frykte SVs paroler om statsdrift. Tvert i mot, han og mange andre direktører har i flere år pekt på nødvendigheten av at staten overtar, planlegger og styrer storindustrien under kapitalismen.

STATEN SOM »FELLESKAPITALIST»

Når det gjelder *statsdrift* så bunner dette i at det under imperialismen utvikles produksjon som monopolene bare kan løse ved hjelp av staten som »felleskapitalist». Overgangen til statsdrift kan sikre at en del av de problemene kapitalistene står overfor løses.

Staten kan samle kapital til å sette inn på *større* og mer langsiktige prosjekter enn noen enkeltkapitalist kan makte. F.eks. kan en vanskelig tenke seg noen enkeltgruppe kapitalister i Norge som kunne makte å låne midler til oljeutbygging på privatbasis. Alternativet til statsdrift måtte derfor være utenlandsk drift. Tilsvarende med forskning osv., og

etterhvert også med annen storindustri, f.eks. oljeforedling, aluminium, stål. Bare staten som totalkapitalisten kan makte såvel utlegget som likviditeten over tid ved disse gigantprosjektene.

Den allmenne krise gjør at statsmonopolistisk kapitalisme settes på dagsordenen i alle kapitalistiske land. Lenin peker på dette som et særtrekk ved Tyskland for 1. verdenskrig. I USA i dag har formen med statlige utviklingskontrakter (særlig til krigsindustrien) vært framtrepende.

Uten å ta utgangspunkt i *den allmenne krise* kan en ikke forstå at statsmonopolistisk kapitalisme er en økonomisk nødvendighet for monopolene. F.eks. kom en rekke av de viktigste tiltakene den seinere tida i Norge før den nåværende sykliske krise slo ut i full virksomhet. Men presset fra monopolene for å øke deres statsinnflytelse i økonomien blir vesentlig styrket under de enkelte krisene under kapitalismen.

De *imperialistiske krigene* og de store *sykliske krisene* har vært faktorer som har satt på spissen, monopolenes makt er mer truet enn noensinne. Derfor øker behovet og de politiske mulighetene for å øke statens virksomhet (men stadig underlagt monopolene).

NORGE – KRISA OG OLJEVIRKSOMHETEN

I Norge er det to særtrekk som må trekkes fram i dag: For det første at den imperialistiske økonomien i Norge er inne i en verdensomspennende økonomisk krise som er den største siden den andre verdenskrigen. For det andre at dette faller sammen med at det utvikles et helt nytt område for kapitalistisk produksjon og akkumulering i og med oljefunnene i Nordsjøen.

Den sykliske krise virker med full tyngde også i den norske økonomien. Dette fører til at alle kapitalismens motsigelser skjerpes voldsomt. Monopolenes profitt trues av produksjonsnedgangen.

Den lave profitten gjør at det ikke er snakk om samme grad av nyinvesteringer. Og for at kapitalistenes profitt skal realiseres *må* den akkumuleres i nytt produksjonsutstyr. Ellers vil profittmengden for klassen som helhet synke.

Monopolene som klasse har derfor en voldsom interesse av å få økonomien ut av krisa. Men samtidig må de sikre sitt klasseskudd. De må sikre at utbygginga består, og de må sikre at arbeiderklassen ikke blir styrket i løpet av krisa.

Deres felles klasseorgan, staten, får i en slik situasjon en økt betydning. På den ene sida blir staten et viktig redskap i kampen mot arbeiderklassen, dvs. for å sikre at krisas følger blir veltet over på arbeiderklassen. Men i tillegg må staten nå brukes som et aktivt middel til å justere produksjonsforholdene i Norge. Dette blir et brennende problem fordi de eksisterende produksjonsforholdene jo nettopp har vist sin begrensning i og med krisa. Det finnes bare en vei: framover mot nye produksjonsforhold. Monopolene har i denne situasjonen egentlig bare valget mellom å utvikle nye former for kapitalistisk organisering eller å la arbeiderklassen rykke fram og knuse den borgerlige staten.

Styrkinga av den statsmonopolistiske kapitalismen nå er derfor et uttrykk for at monopolkapitalismen *må* utvikle denne formen for utbygging, og at dette presser

seg fram mye mer under en syklisk krise enn ellers.

Hvilke følger dette får for kapitalismens utvikling og utbygginga skal vi se på nedenfor. Men først må vi slå fast at oljefunnene også har en viktig betydning i den nåværende situasjonen.

Oljefunnene er gjort på statens grunn på kontinentalsokkelen. Dette fører til at staten med ett er den største reelle grunneieren i Norge. Havområdene har fått økonomisk betydning, og staten har et absolutt monopol på grunnen. Dette fører sjølsagt til at staten får et nytt reelt grunnlag for å delta som aktiv kapitalist i økonomien.

Staten er ikke lenger bare totalkapitalisten i økonomien. Den har også monopol på grunneiendommen som er nødvendig for drift i den mest ekspansive og profittable delen av norsk økonomi. Dette forsterkes ytterligere av at oljeprisene har gått opp de siste åra. Oljesektoren krever enorme investeringer dersom en skal kunne høste den ennå større profitten. Samtidig er oljesektoren en *ny* sektor der det er mulig å akkumulere kapital som norsk monopolkapital kontrollerer. Den er derfor et »pusterom» for monopolene, selv om den bare kan prege krisa, men ikke forhindre den. Oljeutbygginga er derfor også en viktig særegen årsak til at den statsmonopolistiske kapitalismen skyter fart i Norge.

3. **STATSMONOPOLISTISK KAPITALISME ER EN HØYERE ORGANISERING AV PRODUKTIV KREFTENE, OG KAN PÅ KORT SIKT LØSE HERSKERKLASSENS MEST BRENNENDE PROBLEMER**

Den økonomiske krisa blir både en kamp mellom de ulike monopolene om hvem som skal klare å overta når noen kapitalister bukker under, men også en kamp for monopolborgerskapet som helhet overfor arbeiderklassen. Dette siste er det absolutt viktigste (også for mono-

polene), og det gjelder to ting: For det første spørsmålet om kapitalismen skal bestå, og det er grunnleggende for monopolkapitalen, og for det andre spørsmålet om hvem som skal bære de økonomiske byrdene av krisa.

KAN STATSMONOPOLKAPITALISME LØSE KRISA?

La oss først ta opp spørsmålet om den statsmonopolistiske kapitalismen kan hindre krise, dvs. løse monopolenes problemer for godt (vi skal til slutt i artikkelen sammenfatte dette noe bredere).

Rent umiddelbart ser det ut til at staten står sterkere overfor en krise enn en lokal kapitalist eller et monopol. Staten har mer kapital enn noen enkelt kapitalist. Følgelig har staten bedre muligheter til å klare seg i en krise. F.eks. kan staten klare å produsere lenger for lager fordi lånemulighetene er bedre. Likeens kan staten overføre kapital mellom sektorene slik at en krise som rammer en næringssgren *spesielt* lettere kan ordnes ved at staten betaler kapitalistene profitt som statsstøtte, og så evt. trekker dette inn i form av økte skatter fra arbeiderklassen.

Mens statens større finansielle ressurser til å produsere for lager bare er en kvantitativ forskjell fra de enkelte kapitalistene, så er statens mulighet til å opptre som gigantmonopol over en lang rekke bransjer noe kvalitativt nytt. Og her må tilføyes: Staten har i tillegg muligheten til å planlegge på sikt i en helt annen grad enn noe enkeltmonopol. Gjennom statseie av næringsgrener kan staten legge opp langsiktige planer for utbygging og plassering av kapital som langt overskrider finanskapitalens muligheter for overføringer.

Ta f.eks. treforedling. Her kan staten sette inn hele sin kapital ikke bare på å planlegge en storstilt konsentrasjon av produksjonen, men også på å presse den gjennom med alle midler. Problemene med kortsiktig profitt kan ordnes ved statlige langtidsplaner for hele næringen. Problemet med å få lagt ned de mindre bedriftene kan løses ved lover, bl.a. miljøvernbestemmelser som passer strukturrasjonaliseringa som hånd i hanske. Til alt overmål vil statsdriften framstille dette som »demokratiske vedtak», der »folkets

representanter» bestemmer at en rekke bedrifter skal legges ned og at monopolene skal få svær profitt.

Statsovertakelse av bedrifter kan derfor sikre både at monopolkapitalen som helhet får utnyttet kapitalen mer effektivt, og at kapitalen raskt reorganiseres og settes inn i bedrifter og bransjer som gir størst mulig profitt. Dette er oppgaver som de enkelte kapitalister ikke klarer å løse selv, og som heller ikke finanskapitalen klarer på egenhånd.

For krise betyr dette at monopolene lettere kan unngå problemer i enkelt-næringer, og at de kan løse de umiddelbare problemene som krise stiller: Problemer med å få ut profitt, og problemer med å få produksjonen til å fortsette.

ET EKSEMPEL – TREFOREDLINGSINDUSTRIEN

Men betyr dette at krise er løst? Nei så langt ifra. De samme problemene står som før uløst. Riktignok er planlegginga av produksjonen blitt mer samfunnsmessig. Men fortsatt eksisterer utbygginga og anarkiet i produksjonen.

La oss se på et eksempel. Papirarbeiderforbundet krever statseie av treforedling. Men statseie vil slett ikke si noen »sosialisme». Staten jobber hardt for å møte krise med å samle treforedlingsproduksjonen i en storbedrift på Hurumlandet i Oslofjorden. For å nå dette vil de også nedlegge 9 mindre treforedlingsbedrifter.

I dag gjennomføres dette av Follum og Norske Skogindustrier, men med sterk støtte fra staten. F.eks. blir Bøhnsdalen Cellulose på Eidsvoll nedlagt fordi kapitalen vil få høyere avkasning ved et nytt anlegg. Dette er helt i pakt med monopolenes ønske, også statens ønske.

Statens linje er å søke å skaffe annen industri til stedet i et visst omfang. Dette gjøres ved at kommunen kjøper lokale til Bøhnsdalen, bygger om til annen industri, og leier rimelig ut til andre

monopoler som måtte ønske å motta svære subsidier for å slå seg til der. Ordfører og tiltaksråd forsikrer at nedlegginga slett ikke er noe problem, bare kommunen skyter til penger for å skaffe ny industri. Distriktenes utbyggingsfond og industrifondet trekkes inn for å subsidiere at nye lokalavdelinger av monopoler skal lokkes til stedet, jfr. St.meld. 67 (1974–75).

Dette betyr at statens rolle *ikke* er å endre monopolenes utbytting, men å sikre at den blir smertefritt ved at en over skattebudsjettene trekker inn penger til å subsidiere monopolene. Ny industri på Eidsvoll vil dermed måtte satse mindre kapital, får mindre kapital å forrente, og vil dermed få høyere individuell profitt-rate enn ellers. Vi ser at staten »smelter sammen med monopolene», blir et ledd i den totale utbyttinga, nå også som direkte deltaker, som eier i produksjonen.

HVORFOR IKKE GJENNOMFØRT FØR?

Mange vil sikkert reise spørsmålet: Når dette lønner seg under krisa, så må det jo ha lønnet seg før også. Hvorfor skjer det da ikke før, eller hvorfor får krisa det til å skyte fart.

For det første så er ikke statsmonopolkapitalisme noe nytt, men krisa presser fram en øking i dette.

For det andre må en ta utgangspunkt i at produktivkreftene utvikler seg under kapitalismen, slik at de produksjonsforholdene som var fullt ut tilfredstillende for monopolene på ett tidspunkt, kan hindre utviklinga seinere.

For det tredje foregår det klassekamp i samfunnet. De ulike monopolgruppene har ikke fullt ut samme interesser, bl.a. fordi den ledende gruppa bruker staten til å bekjempe de andre. Likeens blir utviklingen i statsmonopolkapitalismen avhengig av arbeiderklassens styrke. Motstanden mot hovedavtalen i 30-åra, eller mot Skånlandutvalget i dag, begrenser monopolenes mulighet for å gjennomføre tiltak som er nødvendige for dem.

MONOPOLKAPITALEN ØNSKER Å UNDERLEGGE SEG STATEN

Både sosialdemokrater og revisjonister ynder å framstille utviklinga av økt statsmonopolistisk kapitalisme som tiltak rettet mot monopolkapitalen, ja nærmest som folkets »kontroll» med monopolene. Statsdrift blir på samme vis av de borgerlige arbeiderpartiene framstilt som »sosialisering».

Det stemmer at det er motsetninger innenfor monopolborgerskapet om hvilken *form* for statsmonopolistisk kapitalisme som skal utvikles. Men det er spørsmål om formen. Norges Industriforbund er f.eks. en av de ivrigste forkjemperne for statsmonopolistisk kapitalisme. Arbeidsgiverforeningen deltar med iver i de statlige råd og utvalg for å kvele arbeiderklassens kamp, rederforbundet ber pent om å få være med i rådet som skal begrense priser og lønninger.

Alt dette er uttrykk for at monopolene ser at de tjener sin klasse ved å underlegge seg staten, og at de idag er interessert i å utvikle dette videre. De mest fremadstormende gløder for statsdrift og ser muligheten av å bli en del av det øverste statlige byråkratkapitalistskiktet, som er en del av monopolborgerskapet.

NORGES INDUSTRIFORBUND ER FOR STATSMONOPOLKAPITALISME

Norges Industriforbund har lagt fram sitt syn på en del av den statsmonopolistiske kapitalismen i sine kommentarer til St.meld. 67 (1974–75), »Norsk industris utvikling og framtid».

Norges Industriforbund, (NIF), uttrykker en linje som går ut på *generell støtte* til monopolkapitalen fra statens side. Dvs. de ønsker at statens rolle som felles organ for monopolene skal styrkes. Dette kommer til uttrykk i at NIF går inn for det de kaller »generelle statlige virkemidler», og ikke »spesielle» virkemidler. De mener at de enkelte monopoler skal ha størst mulig selvstendighet og bare motta all mulig generell støtte fra staten.

DNA-regjeringen setter opp mot dette en linje som går inn for å endre produktionsforholdene i retning av økt statlig eie og i retning av økt mengde personalunioner og statlig deltakelse i produktionsvirksomhet.

NIF er selvsagt helt for statens mål om å legge opp en politikk for å øke profitten, og de peker på at billige lån og skattelette (særlig på investeringer) er de beste metodene regjeringen foreslår. NIF er også helt for forslaget om at staten skal legge opp med svære, langsiktige kontrakter for monopolene som sikrer leveringer til staten. De anmoder om »et nært samarbeid med offentlige myndigheter om å få istand en innkjøpsordning», og uttrykker sin store glede.

Vi ser at NIF er helt for at statshusholdningen underlegges monopolene, slik den blir ved statsmonopolistisk kapitalisme. NIF støtter fullt ut statens planer om et »sysselsettingsbudsjett», dvs. planer for flytting av opp mot 250 000 arbeidsplasser i åra framover. De påpeker statens forpliktelser til å skaffe strøm til monopolene, og klager over at regjeringa er for lite aktiv med å knytte handelsband til sosialimperialistene og de statene de har lagt under seg.

NIF uttrykker sin fulle enhet med DNA-regjeringa i at profitten må ligge til grunn for industriutviklinga.

NIF konstaterer med glede at meldingen påpeker at »Industridepartementet har et voksende behov for et nært samarbeid med industrien og de ansattes organisasjoner». Ja, de har alt løpt til departementet i sin iver etter å få i stand et forum for å legge planer sammen med LO-toppen, og vil ha et »forum for konsultasjoner og samarbeid som vil være til gjensidig nytte». En behøver ikke tvile på at LO-topp, stat og annen monopolkapital kan finne fram til gjensidig nytte.

Vi ser altså at NIFs innstilling er som sakset ut fra læreboka om hva statsmonopolistisk kapitalisme er, og at de går fullt og helt inn for dette.

I spørsmålet om *statseie* er de imidlertid sterkt imot regjeringen. Dette drøftes grundig av NIF, som (ganske riktig) påpeker at det for monopolene er et *praktisk* spørsmål. (s. 18). NIF påpeker at målsettingen for hva en vil med bedriftene kan og vil legges opp uavhengig av eieformen, og at eieformen bare er et spørsmål om virkemidler. Dette er jo ganske riktig så lenge staten er underlagt monopolborgerskapet.

NIF påpeker at statseide bedrifter kan få mere direkte instruksjoner om driften fra staten, men de sier at dette skillet er »mere teoretisk enn praktisk». I praksis, hevder NIF, må »myndighetene i stor grad være avhengige av å styre de statseide foretak på samme måte som privateide foretak...». Det NIF ganske riktig påpeker er at statsdrift i seg selv ikke endrer en tøndel hverken på klassesdiktaturet eller på produktionsforholdenes grunnleggende trekk. det er fortsatt borgerskapets diktatur og kapitalisme, men formen er blitt en annen. Den statsmonopolistiske kapitalismen utvikles til ren eller delvis *statsdrift*, mens NIF legger vekt på *statsstøtte*. Statsmonopolistisk kapitalisme er som vi ser en *felles* linje for monopolborgerskapet, men de ulike gruppene strides om formen og de enkelte tiltaka.

MOTSETNINGENE MELLOM MONOPOLGRUPPENE SKJERPES

Tiltakene for å øke den statsmonopolistiske kapitalismen fører tydeligvis til kamp også innen monopolborgerskapet. Årsakene til dette ligger i at det er kamp mellom ulike monopolgrupper. Teoriene om en slags »ultra-imperialisme» der monopolkapitalen står fullstendig enhetlig stemmer ikke. Tvert imot hersker det fortsatt kamp mellom de ulike gruppene. Vi skal ikke her legge fram noen analyse av de ulike gruppene, men bare framsette noen korte påstander om hvordan forholdene ser ut til å være.

For det første kan en slå fast at de

Det er bare gjennom en revolusjon at arbeiderklassen kan ta makta i Norge, slik arbeiderklassen har gjort det i Kina og Albania. Kampen for proletariatets diktatur i Norge må rette seg mot monopolenes forsøk på å utvide den statsmonopolistiske kapitalismen.

»gamle dynastiers tid», dvs. de eldre, dominerende enkeltfamiliene, er på vei ut i konkurranse med en gruppe av sammensveisede finansledere. Dette betyr *ikke* at monopolborgerskapet blir vekk, men at sammensetningen av det endres. Dette er en av de kampene som står innenfor monopolborgerskapet.

For det andre øker betydninga av byråkratkapitalistene, dvs. de kapitalistene som har sin stilling sikret gjennom den funksjonen de har i statsapparatet. Når staten eier hoveddelen av den kapitalistiske virksomheten, eksisterer det også en gruppe monopolister høyt på strå i statsselskaper og departementer som kontrollerer denne kapitalen. (Det er jo bl.a. på dette viset en del ledende SVere blir kapitalister gjennom styreverv osv.)

For det tredje styrkes byråkratkapitalistene og en del av de mest ekspansive monopolene ellers gjennom en utvidelse av statseie som form for kapitalisme. Til dels øker de sin makt gjennom den for-

melle posisjon de får som representanter i statlige styrer osv, og til dels direkte gjennom politiske allianser og regjeringsmakt. Kampen om statseie må derfor ses som en kamp om hvilke monopoler som skal dominere statsmakta, ikke om det er monopolene eller folket som skal gjøre det.

STATSMONOPOLKAPITALISME – ET SPØRSMÅL OM KLASSEKAMP

Vi kan ut fra det som er lagt fram hittil slå fast at krisa fører til en forsterket utvikling av den statsmonopolistiske kapitalismen.

Dette er en nødvendig, økonomisk lov-messighet under kapitalismens monopolistiske stadium. Monopolene må, for å forsøke å holde på det økonomiske systemet som sikrer deres makt, utvikle mer og mer direkte underlegging og bruk av den kapitalistiske staten i økonomien.

Men dette munner ut i en politisk linje fra monopolene for å få gjennomført

disse tiltakene. De må kjempes fram i kamp med de andre klassene, og også i kamp mellom monopolene. Det er derfor monopolenes politikk å utvikle statsmonopolkapitalisme. Partiene som støtter dette, dvs. alle de borgerlige partiene inklusive DNA og SV, står derfor for monopolenes politikk i dette spørsmålet. Men de representerer ulike retninger innenfor monopolborgerskapet.

Spørsmålet om statsmonopolistisk kapitalisme er et spørsmål om klassekamp. Dersom monopolene vinner fram i

sine bestrebelsler, betyr det at de vinner fram i forsøkene på å øke sin makt og øke utbyttinga av arbeiderklassen og dens allierte. Derfor er kampen mot denne utviklinga av strategisk betydning for arbeiderklassen. Vi står overfor monopolenes hovedforsøk for å bevare og utbygge kapitalismen, forsøket på å skape en »framtidens kapitalisme».

Vi skal derfor gå over på å se hvilke virkninger en slik kapitalisme får på den økonomiske krisa, og om en slik framtidens kapitalisme er mulig.

4. DEN STATSMONOPOLISTISKE KAPITALISMEN GIR KRISA DENS SÆRTREKK

Utviklinga til økt statsmonopolistisk kapitalisme virker på krisas forløp.

De ledende SVerne Berit Ås og Audgunn Oltedal uttalte begge som grunn for valgnerlaget at DNA hadde en bra politikk for å løse kapitalismens krise. Slike »teorier» henspeler på tankegangen om at statsmonopolistisk kapitalisme kan være *løsningen* på kapitalismens problemer, at det kan tenkes en krisefri kapitalisme der monopolkapitalen bruker sin statsmakt til å hindre kriser.

Krisa i dag er vel tvert imot et bevis på at det ikke eksisterer noen krisefri kapitalisme. Men vi skal heller ikke legge skjul på at statsmonopolistisk kapitalisme virker tilbake på krisa, og at det er viktig å ha et grep om hvordan dette skjer for å kunne legge opp arbeiderklassens politikk under krisa.

STATSMONOPOLISTISK KAPITALISME VIRKER PÅ UTVIKLINGA AV PRODUKTIVKREFTER OG PRODUKSJONSFORHOLD

I boka »Hvor går SV?» (Oktober, 1974) peker Sigurd Allern på at utviklinga av statsdrift er borgerskapets fortvilte forsøk

på å justere produksjonsforholdene etter storindustriens virkelighet. Også andre former for statsmonopolkapitalisme er forsøk på å justere produksjonsforholdene innenfor kapitalismen, og derved søke å fjerne hindringer for at produktivkreftene utvikles.

Statsdrift kan f.eks. være nødvendig bl.a. for jernverket eller oljeboring. Å være mot en slik utvikling av produktivkreftene og en slik justering av de kapitalistiske produksjonsforholdene er like latterlig som å være mot storindustrien, sier Allern. Derfor er ikke utviklinga av økt statsmonopolistisk kapitalisme som følge av krisa noe som »i seg sjøl» rammer arbeiderklassen på en måte som gjør at den må kjempe mot at den blir gjennomført. Det er imidlertid denne utviklinga som redskap for, som grunnlag for en hardere utbytting av arbeiderklassen som må være avgjørende for det svaret arbeiderklassen må gi.

Ingen vil vel hevde at monopolene går inn for mer statsmonopolkapitalisme av rene demokratihensyn, eller for å sikre at produktivkreftene utvikles i og for seg. De trenger statsmonopolistisk kapitalisme

for å sikre sin makt og sikre sin profitt. Utviklinga av produktivkreftene er derfor nøye knyttet sammen med en hard kamp for økt utbytting, slik som en ser det også ved rasjonaliseringsframstøt.

STATSMONOPOLKAPITALISME TJENER MONOPOLENE – IKKE ARBEIDERKLASSEN

Økt statsmonopolistisk kapitalisme fører til at monopolenes planer om overføring av kapital til de mest profittable sektorene blir lettere. Staten planlegger dette, den støtter økonomisk både ved sammenslutninger og ved å lokke industri til enkelte steder ved å dekke grunnlagsinvesteringer osv., slik vi har sett av planene foran. I Norge er dette i dag nært knyttet til monopolenes ønske om å overføre kapital til olje-sektoren. Staten griper direkte inn i denne prosessen for å gjennomføre den strukturrasjonaliseringa raskt og planmessig. I treforedling betyr dette at staten støtter opp om planene for å nedlegge mindre bedrifter og samle kapital i det nye Hurumanlegget.

For olje betyr det at staten setter inn ressurser for å tvinge folk over i oljeutbyggingens profittable virksomhet. De ønsker rett og slett å sette inn kapitalen her fordi det er mest profittabelt. Planene foreligger i St.meld. 67 (1974–75).

Staten planlegger å lage et sysselsettingsbudsjett, dvs. en plan for nedlegginger av arbeidsplasser, og av ekspansjon i andre næringer. Fra 1980 til år 2000 skal 240 000 arbeidsplasser nedlegges. Olje, oljeforedling, verkstedsindustri, kraftkrevende industri og elektroteknisk industri skal få statshjelp til å ekspandere innenfor store konserner. Resten skal dels »saneres», dels samles med statlig påtrykk i store konsern, eller småindustri som datterbedrifter.

Strukturrasjonaliseringa rammer arbeidsfolk. De får sparken, bedrifter nedlegges, de tvangsfllyttes dit monopolene

Under kapitalismen er det statens oppgave å »legge forholdene til rette» for økt utbytting. Holte fra Hydro (nr. en fra venstre) og Houchen fra Phillips har trolig svært få innvendinger mot arbeidsforholdene de har fått i Nordsjøen.

trenger arbeidskrafta. Strukturrasjonaliseringa ødelegger såvel arbeidskraft som maskiner/bygninger i de industriene som ikke lenger er lønnsomme for monopolene. Teoriene om at den statsmonopolistiske kapitalismen skal »trygge arbeidsplassene» er derfor å stille tingene helt på hodet. Monopolenes stat har alltid ytt støtte til monopolene for å øke deres profitt og utvikle deres makt. Men under krisa betyr dette at den såkalte krisehjelpen settes inn som en aktiv monopoliseringsstøtte. Monopolene ønsker å satse kapital i oljeleting for å få mest mulig profitt. Krisa gir dem nå en utmerket

anledning til å forsere nedleggingen i andre næringer.

I Norge har f.eks. tekstilindustrien og hermetikkindustrien vært hardt rammet av krisa, mens støttetiltakene har vært ganske små. Derimot har storindustrien (som f.eks. Akerkonsernet) fått enorme kreditter og støtte for å sikre profitten under krisa.

Statens program er å »stimulere bedrifter til å etablere seg på de steder hvor det i forbindelse med nedtrappinger og nedleggelse av bedrifter ikke finnes noen alternative sysselsettingsmuligheter». (St.meld. 67 (1974–75)). Dette er den allmenne linja, uansett krise eller ikke. Under krisa fører en slik linje til at en legger hovedvekten på å etablere »konkurransedyktig industri» (les: bedrifter underlagt de eksisterende monopoler), dvs. en raskere monopolisering av økonomien.

ØKT STATSMONOPOLISTISK KAPITALISME BETYR I DAG ØKT UTBYTTING

Den økte utbygginga er knyttet til *både* at statsmonopolistisk kapitalisme fører til at kapitalen lettere blir flyttet av monopolene til de mest profitable sektorene, og til at styrkeforholdet i klassekampen blir forrykket ved at staten trekkes direkte inn for å lamme arbeiderklassens kamporganisasjoner.

a) Statsinngrep for økt profitt

Vi kan først se på oljesektoren, fordi denne er så direkte knyttet til staten som grunneier og kapitalist, og fordi utbygginga her blir enorm. Statens rolle er her avgjørende ikke bare for produksjonen, men også for å sikre at profitten blir akkumulert.

Ut fra oljereservene sør for 62. breddegrad vil brutto salgsværdien bli ca. 550 milliarder kroner (tallet avhenger av prisanslaget på olje). Av dette er kostnadene ved utvinning ca. 21% (direkte lønn er ca. 1/2%), staten tar inn ca. 48%, norske monopoler 11% og uten-

landske 20%. Som vi ser er profittmengden enorm, og utbygginga også. Tallberegninger tyder på at utbygginggraden er 10 ganger så høy som i industrien ellers. Profittmengden – bare til utenlandsk kapital – tilsvarer verdien av 1/4 av all realkapital i Norge, eller f.eks. verdien av *alle* veier, jernbaner, broer, kaier, flyplasser, handelsflåten, industrien, kraftverkene, og anleggsmaskinene.

Det er som en ser helt enorme profitter det dreier seg om, og den statsmonopolistiske kapitalismen er forutsetninga for at monopolene skal kunne sikre seg dette.

Men også utenom direkte olje vil økt statsmonopolistisk kapitalisme øke utbygginga. Vi har sett at statsmonopolistisk kapitalisme betyr direkte overføringer til monopolene i form av kreditter, statlige kjøp av monopolenes varer til faste kontrakter, statlig planlegging for å sikre »et høyt investeringsnivå». Dette betyr jo i vanlig språk at monopolene får støtte, dvs. i praksis at arbeiderklassen gjennom statens virksomhet blir ytterligere utbyttet for at monopolene skal få mer profitt. Høye investeringer, og arbeid for »å øke selvfinsieringen» betyr nettopp at monopolene skal få økte tilskudd fra sin stat. Investeringer er ikke annet enn profitt som blir akkumulert som produksjonskapital.

De økte statsinngrepene ut fra krisa blir nå middelet til å velte krisa over på arbeiderklassen i form av økt utbygging.

b) Økt norsk imperialisme

Staten har også åpnet for økt *imperialistisk* utvikling i Norge. For det første åpner oljeutvinninga slik den er lagt opp for at svære utenlandske monopoler taper ut norske naturressurser, og at profitten trekkes ut av landet. Samtidig fører dette med seg at Norge må ta opp svære lån i utlandet, og dette betyr enorme renteutgifter til utlandet.

Men monopolenes stat vil »ta dette igjen» ved å bruke sin del av oljeprofitten

til storstilt norsk imperialism. Grovt regnet skal 110 milliarder kr investeres på ulike måter i utlandet fram til år 2000 i følge statens planer. Det betyr norsk imperialism i stor stil (norsk kapital-eksport på høyde med utenlandske monoplers profitt fra oljen).

For å sikre seg en framtid som imperialistisk land gjennomføres det en enorm utbygging av norske arbeidere. Og ikke nok med det: Det bygges ut oljeanlegg ved å låne opp i utlandet for titalls milliarder av kroner. Utviklinga av krisa gjør at lånene blir ennå større, fordi eksporten går ned. Derved gambles det på et virkelig høyt plan ut fra forhåpningene om at oljeinntektene vil holde. Men regninga, den enorme gjelden, må naturlig nok arbeiderklassen stå som »garantist» til å betale dersom spillet skulle velte.

Utviklinga av statsmonopolkapitalismen vil derfor både øke utbygginga og øke arbeiderklassens usikkerhet.

c) Forsøkene på »kriseforlik» – et angrep på arbeiderklassen og dens allierte!

Jeg har lenger foranpekt på hvordan de statlige overføringene planlegges gjennomført, og jeg skal ikke gjenta det her.

Men i tillegg til de økte overføringene direkte betyr statsmonopolistisk kapitalisme at monopolene legger opp en strammere og mer enhetlig plan på statsnivå for fordelinga av inntektene både seg imellom og mellom seg og arbeiderklassen.

Staten har i en årrekke stilt opp ulike former for »rammeplaner» for utviklinga av utbygging, dvs. forsøkt å framstille lønnsarbeidernes del som en gitt »kake». Det som skjer nå er at denne planlegginga skyter betydelig fart, staten ønsker å gripe inn mye mer direkte for å sikre at profitten blir som planlagt. Det er ikke lenger snakk om å propagandere for arbeiderklassen om måtehold under lønnsoppgjørene. I og med statsbudsjettet i høst, forslaget til indeksoppgjør og stor-

tingsmelding 82 (74–75) (om et råd for å hindre store lønnskrav og krav fra bønder/fiskere), så har krisa ført til at monopolborgerskapet stiller på dagsordenen å forsøke å samordne inntekten for hele det arbeidende folket under statlig kontroll og med sandpåstrøing av borgerskapets parlament.

Dette betyr ikke noe annet enn at monopolborgerskapet fastlegger en ramme for hvor mye de skal ha i profitt, og at de planlegger hvor mye det ut fra dette blir igjen til det arbeidende folket. Deretter setter de statsapparatet inn for å presse denne utbytingsgraden gjennom.

For det første får de da behov for å samordne bønder/fiskere med lønnsarbeiderne i et helhetlig inntektsoppgjør, der rammene er gitt på forhånd.

For det andre fører dette til at de syr sammen ulike utbytingsformer til såkalte »Kleppepakker», der de utnytter alle monopolborgerskapets midler for å true arbeiderklassen til å godta utbytingsgraden. De ulike måtene å ta fra arbeiderne arbeidsresultatet samordnes til en felles, statsleddet utbygting.

For det tredje kjemper de for å frata arbeiderklassen og det arbeidende folket forhandlingsretten. Dette skjer dels ved at toppene i LO og landbruks/fiskeorganisasjonene foretar forhandlinger og vedtak direkte på toppplanet, og uten at medlemmene overhodet får mulighet til å gripe inn i borgernes diktat. Men i tillegg trekkes staten inn via voldgift, tvangslover osv. som skal hindre klassekampen ved å erklære den for ulovlig, og ved statlig løftepolitikk om lav prisstigning osv. hvis arbeiderklassen ikke reiser krav.

Denne funksjonen fra statens side har økt voldsomt de siste åra. Årsaken må en finne i den allmenne krisa under kapitalismen, men den raske utviklingen de siste åra kan ikke forklares uten at en trekker inn også den aktuelle, akutte, sykliske krisa.

Under kapitalismen må arbeiderklassen alltid kjempe for å beholde lønningene. Statsdrift vil aldri fjerne årsaken til at denne kampen er nødvendig.

5. **STATSMONOPOLISTISK KAPITALISME ER INGEN LØSNING AV KAPITALISMENS MOTSIGELSER**

Engels sier i »Sosialismens utvikling fra utopi til vitenskap»:

»Den moderne staten er, hvilken form den enn måtte anta, intet annet enn en kapitalistisk maskin, den er kapitalistenes stat, den ideelle totalkapitalisten. Jo fler produktivkrefter den overtar, desto mer blir den også en virkelig total kapitalist, desto fler medborgere utsuger den. Arbeiderne forblir lønnsarbeidere, proletarer. Kapitalforholdet oppheves ikke, det drives tvert imot på

spissen. Men det slår om. Statens overtakelse av produktivkreftene er altså ingen løsning av konflikten, men det gjemmer i seg det formelle midlet, veien til løsningen.» (3. avsnitt, pkt. 2.)

PROLETAREN ER FORTSATT PROLETAR

Engels slår her fast at statsdrift ikke opphever kapitalismen, men tvert imot setter utbyttinga på spissen.

Det samme må sies om hele den statsmonopolistiske kapitalismen. Den har til nå ikke løst kapitalismens motsigelser, og kan heller aldri gjøre det. Derimot stiller den proletariatet stadig mer direkte overfor borgerskapets stat, spørsmålet om staten blir brennende for arbeiderklassen.

Bedriftene som drives av staten arbeider for å sikre monopolens profitt fordi staten er underlagt monopolene. NSBs hardhendte utbytting av jernbanearbeiderne og systematiske struktur-rasjonalisering står ikke tilbake for noe annet monopol. Linjegods er et tilsvarende eksempel. Jernverket eller aluminiumsindustrien er parallelle eksempler. Ble f.eks. Hydro sosialistisk da staten tok over? Eller ble ÅSV kapitalistisk da Alcan kjøpte det, og sosialistisk da staten påny tok over? Bevis for det er ikke lagt fram – rett og slett fordi det ikke er slik. Tvert om er det som Engels sier: kapitalismen fortsetter under stats-eiet og settes på spissen da.

Det samme gjelder de andre formene for statsmonopolistisk kapitalisme. De er utviklinga av staten som et stadig mer aktivt økonomisk redskap for monopolene, men ingen endring av kapitalismen. Årsaken til dette ligger, som Engels påpeker, i at proletaren fortsatt er proletar, og at statens overskudd fra bedriftene samles opp av den herskende klassen og nyttes til å styrke dens makt gjennom akkumulering av stadig mer kapital.

Målet for produksjonen er som før fordi herskerklassen er som før. Staten har bare blitt et mer aktivt redskap. Men kapitalismens motsigelse mellom arbeid og kapital eksisterer fortsatt når arbeideren står overfor staten som arbeidsgiver og kapitalist.

FULL STYRING – PLANLAGTE KRISER?

Et hovedargument for at statsdrift er bra for arbeiderklassen og at statsinnrep

løser kapitalismens problemer har alltid vært teoriene om at det kan lages en krisefri kapitalisme. Teorien har hevdet at staten kan gripe inn hver gang det er krietendenser og derved hindre at det blir kriser.

I dag framtrer disse teoriene i en ny form: »riktignok kan arbeidsløsheten unngås, hevdes det, men staten har andre målsettinger som også må ivaretas (særlig å begrense inflasjonen), og derfor velger staten (for det felles beste) å ha litt krise og derved unngå en ennå høyere inflasjon.»

Teorien går altså populært sagt ut på at staten har full styring og at en bare må velge hvor mye en vil ha av ulike ting. Akkurat nå vil mange stater ha dempet inflasjon, og da får en en viss, planlagt arbeidsløshet. Krisa i dag skal liksom være under full kontroll – ja nærmest planlagt som et botemiddel mot inflasjon og steile oljeland.

Men disse teoriene stemmer ikke med virkelighetens verden.

DET INDRE GRUNNLAGET ER UFORANDRET

La oss ta seks argumenter mot disse borgerlige ideene:

1. Den grunnleggende motsigelsen som skaper krisa eksisterer fortsatt. Produksjonen er stadig mer samfunnsmessig – men tilegnelsen av produksjonsresultatet er stadig mer privat. Derfor kan den statsmonopolistiske kapitalismen ikke hindre de kreftene som gjør at kriser bryter ut.

2. Anarkiet i produksjonen eksisterer fortsatt. Produksjonen er ikke ledet av folkets behov men av mulighetene for å få ut maksimal profitt. Følgelig vil mulighetene for overproduksjon eksistere som før fordi monopolene med hjelp av sin stat eller direkte i statsdrift bygger ut kapasiteten mer enn det er avsetning til. Norsk aluminiumsindustri er like krise-

truet selv om den er aldri så mye statseid, og Hydros kunstgjødsel eller olje-produkter blir ikke mer krisefrie av at staten eier denne giganten.

3. Teoriene om at staten gjennom finanspolitikk (såkalte beredskapsplaner eller krisearbeid) og kredittpolitikk (lån til monopolene på gunstige vilkår) kan få igang aktivitet når krisa truer holder ikke. Riktignok kan staten gi impulser til å sette i gang, men selve oppgangen er avhengig av at monopolene får ut høy nok profitt. Typisk nok er det nå mer kreditt til rådighet i bankene enn bedriftene vil låne. Mao Tsetung sier: »Ved en passende temperatur forandres et egg til en kylling, men ingen temperatur kan forandre en stein til en kylling.» (Om motsigelsen). Den kapitalistiske staten kan gi monopolene økonomisk støtte og impulser. Men den kan ikke forandre kapitalismens lover.

MONOPOLENE OG IMPERIALISMENS STAT

4. Statens inngrep i økonomien er begrenset av det faktum at staten *ikke* er hevet over klassekampen, men tvert imot er monopolenes stat. De tiltak som iverksettes må derfor ikke true monopolene gjennom konkurranse, og de må heller ikke fjerne arbeiderklassens trussel om at arbeidsplassene er i fare. Typisk nok gjennomføres nå beredskapsarbeid på bl.a. veiene der arbeiderne ikke får bruke det moderne utstyret veivesenet rår over fullt ut. Tvert imot skal arbeiderklassen hele tida tuktes – også under krisa.

5. Uansett statsinngrep er Norge en del av det imperialistiske verdenssystemet. Ca. halvparten av produksjonen er beregnet på eksport. Derfor kan ingen statsmonopolistisk kapitalisme bryte vår avhengighet av de store imperialistlandene og Sveriges imperialisme. Krisa i disse landa vil straks virke gjennom Norges kapitalistiske økonomi.

6. Under den statsmonopolistiske kapitalismen rammes arbeiderklassen og hele det arbeidende folket hardere av krisa fordi monopolene har utviklet sitt grep over staten og bruker den for å velte krisas byrder over på dem ennå mer enn før. Vi har sett foran metodene for å få dette til – fremfor alt mulighetene for kriseforlik for å lamme lønnskampen.

KAPITALISMEN SATT PÅ SPISSEN

Vi ser altså at den økte statsmonopolistiske kapitalismen så langt fra kan utvikle noen krisefri kapitalisme. Tvert imot er dette kapitalismen satt på spissen, drevet ut i sin ytterst mulige konsekvens, med statsdrift som den lengste utviklinga.

Den statsmonopolistiske kapitalismen blir et straffarbeid for arbeiderklassen og et paradys for monopolkapitalen. Men det betyr også at kapitalismen tar ut sine siste muligheter for å justere produksjonsforholdene. Etter den statsmonopolistiske kapitalismen finnes det bare en vei, til sosialismen ved proletariatets diktatur, gjennom revolusjonen ledet av det kommunistiske partiet.

M. V.

Arbeiderklassens teori

Studer lærebok i politisk økonomi

»Den materialistiske historieoppfatning går ut fra den grunnsetning at produksjonen og siden produksjonsutbyttet er grunnvullen for alle samfunn, i ethvert historisk gitt samfunn bestemmes fordelingen av produktene og dermed den sosiale oppdelingen av klasser og stand av hva som produseres, hvordan det produseres og på hvilke måte produktene byttes. De ytterste årsakene til alle sosiale forandringer og politiske omveltninger finner vi ifølge dette synet ikke i menneskenes hjerner, ikke i deres økende innsikt om den evige sannhet og rettferdighet, men i de forandringer som produksjonen og byttet går gjennom. Med andre ord: de ligger ikke i den aktuelle epokens filosofi, men i dens økonomi.»

Engels, Sosialismens utvikling fra utopi til vitenskap, kap. 3, (Anti-Duhring), I Marx/Engels, Udvalgte Skrifter II, Kbh. 1973, s. 132.

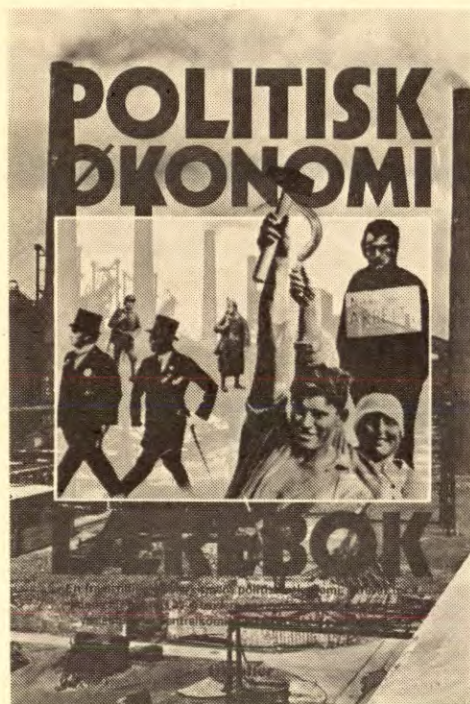
Imperialismen er inne i ei omfattende økonomisk krise, den alvorligste siden 1930-åra. Krisa rammer også Norge hardt, med økende arbeidsløshet, sterkt stigende priser og stagnerende industriproduksjon.

Den norske monopolkapitalen prøver å overvinne krisa gjennom økt statsmonopolkapitalisme. Dette gjør den ved å øke det direkte statlige eie (statsovertakelse) og ved økt kontroll over fagbevegelsen (f.eks. ved økt korporativisering gjennom innføring av såkalte kombinerte tariff- og indeksoppgjør etter modell av Skånlandutvalget). Formålet med disse tiltaka er å øke ut-

bytinga av det arbeidende folket og derigjennom velte krisa over på folket og sikre profitten. Tiltaka vil også sette den norske monopolkapitalen bedre istand til å slåss om profittene på verdensmarkedet.

Studer marxismens politiske økonomi

Når vi i denne situasjonen oppfordrer folk til å studere marxismens politiske økonomi, så er det sjølsagt også for å øke krafta i kampen mot økende utbytting og dyrtid, mot permitteringer og arbeidsløshet. Hovedmålsettinga med studiene i politisk økonomi er likevel å lære viten-

skapen om hvordan kapitalismen og andre historiske produksjonsmåter i hovedsak fungerer og har fungert. Vi må lære å forstå hvilke motsetninger som er i den kapitalistiske produksjonsmåten, hvordan disse motsetningene skjerpes med kapitalismens utvikling og hvordan disse motsetningene med en naturlovs nødvendighet vil føre til den sosialistiske revolusjonen og proletariatets diktatur. Vi studerer altså marxismens politiske økonomi for å forstå kapitalismens begrensning og sosialismens uunngåelighet.

Læreboka i Politisk Økonomi kom ut i 1954. Den er skrevet av et kollektiv av Sovjet-økonomer, blant annet på grunnlag av en økonomisk diskusjon som sentralkomiteen i Sovjetunionens Kommunistiske Parti organiserte i november 1951. Josef Stalin spilte en avgjørende rolle i denne diskusjonen. I diskusjonen sto

kampen mellom et marxistisk og revisjonistisk syn på den politiske økonomien. Stalin bidro sterkt til å kjempe gjennom ei riktig linje. (Stalins bidrag til denne debatten kan en også finne i brosjyra »Sosialismens økonomiske problemer i Sovjetunionen», som nettopp er utgitt på Oktober Forlag.)

Bruk studievegledninga, men les hele boka

Oktobers utgave av Læreboka i Politisk Økonomi tar opp både den førkapitalistiske og den kapitalistiske produksjonsmåten. Alt stoffet er viktig. Vi har imidlertid vært nødt til å foreta et forholdsvis avgrensa utvalg til studier, og har funnet det riktig å konsentrere oss om den kapitalistiske produksjonsmåten. Vi har valgt stoff som vi mener det er særlig viktig blir lest og studert. Samtidig oppfordrer vi alle på det sterkeste til å lese hele boka.

Vi har valgt å lage en studieveiledning til boka i tilknytning til dette RØDE FANE, som omhandler den økonomiske krisa. Det har vi gjort for å knytte studiene av den politiske økonomien til den aktuelle situasjonen og de særegne trekkene ved den norske økonomien i dag. Særlig bør det understrekes at statsmonopolkapitalismen har økt kraftig i omfang de seinere åra. Å studere og forstå denne er viktig, både med hensyn til kampen mot monopolkapitalen og i kampen mot den moderne revisjonismen.

Fortsett studiene!

Den viktigste kilda til å forstå den politiske økonomien er framleis de marxist-leninistiske klassikerne. Læreboka i politisk økonomi kan aldri erstatte studier av Marx' Kapitalen, Lenins Imperialismen og andre grunnleggende bøker. Vi vil derfor oppfordre alle til å fortsette studiene i politisk økonomi gjennom studier av de marxistiske klas-

sikerne. Vi vil også oppfordre til å følge med i dagspressa, i Klassekampen osv. for bedre å kunne forstå utviklinga av motsigelsene i monopolkapitalismen. Forståelsen av statsmonopolkapitalismen er

viktig for å forstå hvorfor den sosialistiske revolusjonen er nødvendig.

*Studieutvalget i AKP(m-l),
november 1975.*

FORSLAG TIL MØTER OG SPØRSMÅL

1. møte

Litteratur:

Kap. IV – Vareproduksjonen. Varer og penger (s. 69) 14 sider.

Kap. VI – Kapitalismens maskinperiode (s. 93) 12 sider.

Spørsmål:

1. Varen har en dobbeltkarakter. Hva består denne dobbeltkarakteren i og hva skyldes den?
2. Hva går verdiloven ut på?
3. Hvordan virker innføring av maskiner på varens verdi? På arbeidsproduktiviteten? Hvem vil få fordelene av økt bruk av maskiner under kapitalismen?

2. møte

Litteratur:

Kap. VII – Kapital og merverdi. Kapitalismens økonomiske grunnlov (s. 106) 15 sider.

Kap. VIII – Arbeidslønnen (s. 122) 12 sider.

Spørsmål:

1. Hva mener vi med kapitalens allmenne formel? Hva må nødvendigvis formålet med den være?
2. Under kapitalismen blir arbeidskraften en vare. Hva er arbeidskraftens verdi? Diskuter den ut fra forholda i Norge i dag.
3. Hva består arbeidskraftas bruksverdi i? Hva er forskjellen på arbeidets verdi og arbeidskraftas verdi?

4. Diskuter utbyttinga. Hvordan skjer utbyttinga? Hvem blir utbyttet? Bli den 3. verden utbyttet? Er arbeidere som driver uproduktivt arbeid utbyttet?
5. Hvordan fungerer de ulike formene for arbeidslønn i dag? Er det mulig gjennom streiker eller på annen måte å oppnå varige forbedringer av arbeidernes lønninger under kapitalismen?

3. møte

Litteratur:

Kap. XIV – Nasjonalinntekten (s. 195) 8 sider.

Kap. XVI – De økonomiske krisene (s. 211) 11 sider.

Spørsmål:

1. Hvordan bruker den herskende klassen statsbudsjettet i en imperialistisk stat som Norge? På hvilke måte skal vi vurdere SVs og NKPs budsjett-samarbeid med DNA?
2. Hvilke motsigelser mener dere er de viktigste under kapitalismen? Hvorfor vil disse motsigelsene føre til at det alltid oppstår kriser under kapitalismen?
3. Er det riktig å si at skjerpninga av kapitalismens motsigelser med nødvendighet vil føre til revolusjon og proletariatets diktatur? Hvorfor er arbeiderklassen ledende i denne kampen?

4. Hvilke motsigelser i det kapitalistiske samfunnet er det monopolborgerskapet prøver å løse gjennom statsmonopolkapitalismen?

4. møte

Litteratur:

Kap. XVII – *Imperialismen som kapitalismens høyeste stadium. Monopolkapitalens økonomiske grunnlov* (s. 222) 16 sider.

Kap. XIX – *Imperialismens plass i historien* (s. 248) 11 sider.

Spørsmål:

1. Hva består monopolkapitalens økonomiske grunnlov i? Diskuter imperialismens økonomiske hovedkjennetegn. Er Sovjet imperialistisk?
2. Er det riktig å si at den norske imperialismen er et særskilt stadium og det siste stadium i den norske kapitalismen? Hvorfor kan bare sosialismen følge etter imperialismen?
3. Hvorfor vil de kapitalistiske landas ujevne økonomiske og politiske utvikling og kampen om verdens nypopdeling føre til imperialistiske kriger? Er det krigsfare i dag? Diskuter spørsmålet om krig og revolusjon i Norge.
4. Vurder de borgerlige teoriene om at staten og monopolene smelter sammen

eller at staten underlegger seg monopolene – mot det marxist-leninistiske synet om at det er monopolene som underlegger seg staten. Hvilke konsekvenser vil de ulike syna ha?

5. møte

Litteratur:

Kap. XX – *Kapitalens allmenne krise* (s. 260) 13 sider.

Røde Fane 6/75, artikkelen om KRISA I KAPITALISMEN.

Spørsmål:

1. Hva menes med kapitalismens allmenne krise? Hva skiller den allmenne krisa fra den sykliske?
2. Diskuter mellomlagas, særlig bøndenes og fiskernes, stilling under krisa. Hvilke resultat vil det få om arbeiderklassen mister bøndene og fiskerne som allierte under krisa?
3. Diskuter de særegne kjennetegna ved den norske krisa. Hvor alvorlig mener dere den norske krisa er?
4. Hvilken rolle kan oljen spille for den norske monopolkapitalen? Vil oljen på noen måte kunne »redde» monopolkapitalen i Norge unna økonomiske kriser?
5. Hvordan skal vi slåss mot krisa?

PROGRAMKRITIKK

Forbered AKP(m-l)s 2. landsmøte

PRINSIPPROGRAMMET MÅ NYSKRIVES

2. artikkel

Ved en feil ble det ikke opplyst i første del av denne artikkelen (5/75) at den er skrevet av Tron Øgrim

Etter vedtektene skal Arbeidernes Kommunistparti (marxist-leninistene) avholde sitt andre landsmøte neste år. I den forbindelse trykte vi i forrige nummer av Røde Fane første del av en kritikk av det prinsipp-programmet som ble vedtatt på første landsmøte i februar 1975. Her følger den andre delen av kritikken. Første del slo fast at prinsippprogrammet har fungert godt for så vidt som det har avgrenset partiet fra den moderne revisjonismen i alle de viktigste prinsipp-spørsmåla. Men om det er riktig å si at det er et marxist-leninistisk program, er det like fullt et program med mange mangler og feil av betydning. 2. landsmøte må rette opp dette, etter artikkelforfatterens mening ved å få programmet *nyskrevet*.

Den første delen av kritikken pekte på mangler på disse punktene: Analysen av den internasjonale situasjonen. Analysen av klasse motsetningene i Norge. Analysen av staten og statens voldsapparat. Avklaringa av at det ikke finnes stadier i den norske revolusjonen før den sosialistiske revolusjonen.

I denne delen går forfatteren særlig inn på vurderinga av opportunismens samfunnsmessige rolle. Han hevder at det som står i prinsipp-programmet i hovedsak er riktig, men likevel helt utilstrekkelig.

Vi ber om innlegg til Røde Fane om de synspunktene som er lagt fram i denne kritikken, både i dette nummeret og i forrige nummer.

Red.

6. PRINSIPPROGRAMMET OG OPPORTUNISMENS SAMFUNNMESSIGE ROLLE

Prinsipp-programmet fra 73 behandler opportunismen på to steder. Delvis inneholder avsnittet »VEIEN TIL SOSIALISMEN» (Pb. s. 25–27)¹ en liste over en

NOTE: 1. Henvisninger til »Pb.» og sidetall viser til AKP(m-l): Programmer og vedtak fra 1. landsmøte (»Partiboka»), bokmålsutg., Forlaget Oktober 1973.

rekke feilaktige ideer om veien til sosialismen, som »har vist seg å føre på avveier». Dessuten står følgende i avsnittet om klasseanalyse (Pb. s. 19 punkt g): »De sosialdemokratiske ledernes overløperi til monopolkapitalen har i lang tid svekket arbeiderklassens organisasjoner, og DNA/LO-ledelsen arbeider nå fullt ut for

imperialismen. Dette har brutt ned arbeiderklassens kampkraft og svekket dens klassebevissthet. NKP-ledernes revisjonistiske forræderi mot marxismen-leninismens prinsipper styrket denne til-

bakegangen». Dessuten står det noe punktvis polemikk mot revisjonistiske synspunkter her og der.

Det som står er i hovedsak riktig. *Men det er alt for svakt, og helt utilstrekkelig.*

A. Hva er opportunismen?

Boka med program og andre vedtak frå første landsmøtet i AKP(m-l). Denne artikkelen og første delen av han – som sto i Røde Fane 5/75 – kritiserer berre prinsippprogrammet. Når vi førebur det andre landsmøtet, er det og viktig at vi tar nøyte for oss dei andre dokumenta i denne boka – i sær partivedtektene og den politiske landsmøtemeldinga (beretninga). Ikkje minst gjeld dette det synet på revisjonistpartia som kjem fram i landsmøtemeldinga, sjå t.d. avsnittet »Einskap mot høgre», s. 124–127 i nynorskutgåva.

Hvilken rolle spiller opportunismen i arbeiderbevegelsen under kapitalismen? Lenin snakka om at en undertrykkerklasse trenger »prestens funksjon» og »bøddelens funksjon» for å holde massene nede. Han sa at i vår tid spiller sosialdemokratene *prestens* rolle – dvs. den rollen å holde arbeiderne knytta til borgerskapets diktatur ved å spre ideer om »den fredelige veien» og om klasse-samarbeid. Han slutta seg som nevnt før til amerikanske marxister som kalte sosialdemokratiet ledere for »kapitalistklassens arbeider-løytnanter». Lenin sa tilmed at sosialdemokratiet i Europa var blitt den viktigste *politiske* (ikke militære) støtten til borgerskapets diktatur.

Arbeideraristokratiet skaper borgerlige »arbeiderledere»

Alt Marx og Engels beskrev hva som skaper det sosiale grunnlaget for opportunismen i arbeiderbevegelsen. Det sosiale grunnlaget for de reformistiske, ikke revolusjonære »sosialistiske» partiene er *arbeideraristokratiet*, et tynt lag av borgerliggjorte arbeidere med spesielle privilegier som identifiserer seg med borgerskapet. Arbeideraristokratiet skaper borgerlige »arbeiderledere» som vinner massestøtte ved å appellere til politisk umodenhet, til småborgerlige og tilbakeliggende ideer som finnes i proletariatet og det arbeidende folket.

Revisjonister er ikke noe annet enn et navn på en spesiell gruppe ikke-revolusjonære, reformistiske falske »sosialister» – nemlig de som forkler seg med »marxistiske» fraser.

Lenin pekte på at grunnlaget for oppportunismen/revisjonismen vokste etter Marx og Engels' tid, fordi de imperialistiske superproffittene gjorde det mulig for monopolborgerskapet å slenge litt flere smuler til de opportunistiske »arbeider»-lederne. Imperialismen førte med seg at arbeideraristokratiet vokste. Det var (og er) fortsatt et meget tynt lag, tallmessig ubetydelig i forhold til hele arbeiderklassen. Men i politisk innflytelse er det meget betydelig. For det oppmuntrer småborgerlig tilbakeliggenhet, illusjoner, reformistiske ideer blant mange, mange flere arbeidere enn de som sjøl får kjøttbein fra de rikes bord. De forsøker å viske ut arbeiderklassens klassebevissthet og få den til å oppfatte seg sjøl som et slags småborgerskap.

En del av kapitalismens overbygning

Men dette betyr ikke at revisjonistene representerer småborgerskapets interesser. De representerer monopolborgerskapets og imperialismens interesser. Lenin sa at de sosial-demokratiske lederne er *bedre representanter for borgerskapet enn borgerskapet sjøl*.

Monopolborgerskapets hærer er rekruttert av arbeidere og bønder, med et borgerlig offiserskorps, men de representerer ikke hverken småborgerskapets eller arbeidernes interesser, de representerer monopolborgerskapets interesser. På samme måten er de »politiske armeene» til monopolborgerskapet, de sosial-demokratiske og moderne-revisjonistiske partiene, rekruttert fra intellektuelle, arbeidere, bønder osv, og de har et »offiserskorps» av borgerliggjorte »arbeider»-ledere. Men de representerer *bare* monopolborgerskapets interesser, ikke arbeidernes, de intellektuelles eller småborgerskapets.

Lenins utsagn om at de er den politiske hovedstøtten for borgerskapets diktatur er det ikke mulig å ta for alvorlig. Det betyr at oppportunismen i vår tid ikke bare er en hvilken som helst borgerlig retning,

men en helt nødvendig del av det kapitalistiske klassesamfunnets overbygning. Om ikke revisjonistpartiene hadde oppstått »av seg sjøl», ut av de gamle marxistiske arbeiderpartiene, så hadde kloke borgerlige ledere sjøl blitt nødt til å stifte slike partier! Det betyr altså at det ikke er mulig å bekjempe kapitalismen uten å kjempe mot oppportunismen i arbeiderbevegelsen.

Revisjonismen i vår tid

Så langt Lenin. Assen er det i vår tid?

De moderne revisjonistene er politisk en grein på det samme treet som de gamle revisjonistene Lenin snakka om kom fra. De kaller seg »marxist-leninister», mens de på Lenins tid bare kalte seg »marxister». Men i politikken er forskjellen ikke så stor.

Det finnes likevel en svært viktig forskjell: De moderne revisjonistene har *statsmakta* i en rekke fascistiske (tidligere sosialistiske og folkedemokratiske) land, bl.a. i Sovjetsamveldet. De utgjør sjøl en byråkrat-kapitalistisk herskerklasse i disse landa, og utøver altså ikke bare regjeringsmakta for monopolborgerskapet, slik som det gamle sosialdemokratiet. De har sin viktigste internasjonale støtte i den ene imperialistiske supermakta. Ut over å støtte borgerskapets diktatur i sine egne land, representerer de også (stort sett) sosialimperialismens internasjonale interesser.

Reaksjonens militære hovedstøtte: de største imperialistmaktene

De største imperialistmaktene har siden imperialismen oppsto også vært den internasjonale *militære* hovedstøtta for reaksjonen. Mange imperialistmakter gjorde invasjon i Kina i begynnelsen av århundret for å slå ned Bokseropprøret, og enda flere førte krig mot Lenins sosialistiske Sovjetsamvelde etter Oktober-revolusjonen. Imperialist-maktene *eksporterer fascisme* til andre land for å sikre sine interesser og støtter reaksjo-

nære klassers diktatur. Før 2. verdenskrig eksporterte Italia fascisme til Albania, og Tyskland eksporterte fascisme til Spania. Etter 2. verdenskrig eksporterte England fascisme til Hellas.

I dag er det de to supermaktene Sovjet og USA som er de reaksjonære klasse-diktaturenes sterkeste militære støtte internasjonalt, og som også har tatt over hovedrolla når det gjelder å eksportere fascisme. Når det gjelder USA, så er det nok å nevne stikkord som Indokina, Den Dominikanske Republikken, Chile.

Vi har gjort mindre arbeid med å gjøre sosialimperialismens innsats kjent. Sosialimperialismens hær er den *militære* hovedstøtta for borgerskapets diktatur i sovjetrepublikkene, de østeuropeiske satelitt-statene og Mongolia. Men ut over dette har Sovjet nå også tatt opp konkurransen med USA om eksport av fascisme til andre land. Fascismen i India, som er gjennomført over mange år og i flere

trinn, kan delvis ses som et sosialimperialistisk eksportprodukt. Videre fascismen i Sikkim og Mujibur Rahmans fascist-regime i Bangla Desh.

Sovjets militære styrker begynner også så smått å ta direkte del i kamp mot frigjøringsbevegelser i Asia, Afrika og Latin-Amerika. Sovjetiske offiserer deltok i kamper mot geriljaen i Indonesia i 60-åra (i følge intervju jeg har hatt med indonesisk kommunist). Satelitt-staten Tsjekkoslovakia hadde en våpenfabrikk i Phnom Penh som produserte våpen for Lon Nol helt til frigjøringsstyrkene erobret den og brant den ned. Sovjet har tatt over fra England og Israel som hovedleverandør av våpen til Idi Amins fascist-regime i Uganda, et regime som vender våpnene mot sitt eget folk og mot den progressive nabostaten Tanzania.

Dette peker i retning av at sosialimperialismen kan komme til å gå forbi USA-imperialismen som internasjonal

Opportunistane og revisjonistane i den 2. internasjonale som Lenin stridde mot omkring 1. verdenskrigen synte at dei var den sosiale hovudstøtta for kvar si imperialistmakt. Dei stridde mot dei revolusjonære med alle middel – også ved å ta regjeringsansvaret for politivald mot dei – når kampen vart reist mot den imperialistiske røvarkrigen frå 1914–18. Revisjonismen i dag har hovudkvarteret sitt i statsapparatet i ei imperialistisk supermakt. Den moderne revisjonismen har langt meir omfattande valdsmiddel å setje inn mot arbeidarklassen – i alle land. Den tsjekkosllovakiske arbeidarklassen har fått kjenne kva dette vil seie. Bildet er frå Praha august 1968: VI MÅ BU OSS PÅ AT DEN SAME SITUASJONEN VIL OPPSTÅ I VÅRT LAND OG.

eksportør av fascisme. Bare India og Bangla Desh veier tungt, det er tross alt over en halv milliard mennesker det dreier seg om. Det er vel også utenkelig at noen sosialistisk revolusjon skulle kunne skje noe sted på grensa til Sovjet (f.eks i Norden) uten at sosialimperialismen forsøkte å hindre det, enten ved infiltrasjon eller direkte, ved invasjon.

Om det bryter ut en 3. verdenskrig – noe jeg finner sannsynlig – vil det sjølsagt i enda større grad skjerpe de to supermaktens karakter av den internasjonale reaksjonens militære hovedstøtte.

Den moderne revisjonismen – hovedstøtte for ei imperialistisk supermakt

Hva betyr dette for analysen av den moderne revisjonismen? *Det betyr at mens det gamle sosialdemokratiet var det borgerlige diktaturets politiske og ikke militære hovedstøtte i vesten, så er den*

moderne revisjonismen i dag både en politisk støtte for reaksjonen i hele verden, og en militær hovedstøtte for reaksjonære klassediktaturer overalt. Fullt ut på linje med USA, og med muligheter til å gå forbi USA.

Dette betyr at den moderne revisjonismen er en enda farligere form for opportunisme enn den gamle revisjonismen, nettopp fordi dens hovedstøtte er en av verdens folks to felles hovedfiender, en imperialistisk supermakt. (Dette viser også hvor fullstendig forkastelig det er å forsøke å analysere forholda mellom de politiske kreftene i landet uten å ta hensyn til den internasjonale situasjonen). Det finnes også andre ting som gjør den moderne revisjonismen spesielt farlig (bl.a. at den kaller seg »leninistisk» og »kommunistisk»), men plassen tillater ikke at jeg går grundigere inn på det.

Hva betyr dette for de moderne-revisjonistiske partiene i Vesten?

– At de representerer monopolborger-skapets og imperialismens interesser, og sammen med det gamle sosialdemokratiet er *en hovedstøtte for borgerskapets klassesdiktatur.*

– At de i tillegg til dette *representerer de imperialistiske interessene til en aggressiv supermakt.* Mange sosialdemokratiske partier representerer interessene til USA, men revisjonistene representerer interessene til Sovjet mer lojalt og direkte, og er farligere imperialistiske agenter enn sosialdemokratene.

– At den moderne revisjonismen, både på grunn av at den representerer sosial-imperialismen – og fordi den kaller seg »kommunistisk« i en periode da massene vender seg i retning kommunisme og revolusjon, *er en enda farligere form for opportuniste enn sosialdemokratiet.*

(Det gjelder i de fleste land nå, og

overalt på lengre sikt. I et land som Norge er det gamle høyre-sosialdemokratiet sterkere enn revisjonismen i arbeiderklassen. Men Norge er et unntak i verdensmålestokk. Og sjøl om sosialdemokratiet er viktigst for borgerskapet nå, så er det vanskelig å forstå at en sterk revolusjonær bevegelse skal kunne vokse fram i Norge uten at det også fører til at deler av borgerskapet må skifte hest, og gå over fra å satse på den gamle revisjonismen til fordel for den moderne.)

Det kunne være fristende å gå mye nøyere inn på alle disse punktene. Men anledninga tillater ikke det. Derfor vil jeg nøye meg med å gå litt grundigere inn på to sider ved den moderne-revisjonistiske bevegelsens politikk i Vest-Europa som er særskilt viktige. Det er dens forhold til statsmonopolkapitalismen, og dens forhold til fascismen.

B. Den moderne revisjonismen i vesten som statsmonopolkapitalismens parti

De moderne revisjonistene i vest går inn for teorien om »den fredelige veien« – en teori som *aldri* kan føre til sosialismen. Dette veit ethvert barn som har gjennomskuet den borgerlige statens klassekarakter, og som har forstått at monopolborgerskapet vil bruke statsmakta (og spesielt hæren) for å forsvare kapitalismen med vold, ja, med borgerkrig om nødvendig.

Men likevel kunne det jo tenkes at de moderne revisjonistene var »ærlige, men villfarne sosialister«, – dvs. at den moderne revisjonismens *ledere* virkelig ønsket sosialisme, men bare dessverre gikk inn for en umulig vei fram dit. Og at den moderne revisjonismens programmer virkelig var programmer for sosialisme, bare at de svikta i ett ledd – nemlig i det, at de ikke slo fast nødvendigheten av den voldelige, sosialistiske revolusjonen.

REVISJONISTENE: IKKE »SOSIALISTER MED FEIL«

Slike »sosialister med feil« kjenner historia eksempler på. De utopiske sosialistene før Marx og Engels (Owen, Fourier osv.) ønsket virkelig sosialisme. De programmene de gikk inn for var delvis ugjennomførlige, delvis reaksjonære, men de inneholdt også verdifulle og riktige deler. De hadde et fullstendig håpløst syn på veien fram til sosialismen. Owen trudde f.eks. på et tidspunkt at han kunne få støtte i kampen for sosialismen ved å appellere til fornuften og samvittigheten hos Europas konger og fyrster.

Men den moderne-revisjonistiske bevegelsen i Vesten er ikke en slik »sosialistisk bevegelse med feil«. Dette ser vi om vi virkelig gransker denne bevegelsens praksis. Om vi gransker de vestlige

moderne-revisjonistiske programmene, vil vi også finne ut at det bare er i formen de er programmer for noen form for sosialisme. Deres virkelige mål er noe ganske annet.

Det er nemlig sånn, at sjøl om den moderne-revisjonistiske »fredelige veien» ikke kan føre til sosialismen, så betyr ikke det at den ikke kan føre til noen ting. Tallrike historiske eksempler viser nemlig

at denne »fredelige veien» kan føre fram til regjeringsmakta under kapitalismen. Bernsteins og Kautskys gamle revisjonistiske bevegelse, som førte til at de gamle sosialdemokratiene brøyt med marxismen, har vist det i praksis gang på gang i de aller fleste land i vesten. Den moderne-revisjonistiske bevegelsen, som brøyt med marxismen-leninismen, har vist det i land som Chile, Sudan, Bangla Desh, Sri-Lanka – og i Europa, bl.a. Portugal, Island og Finland.

Videre er det slett ikke slik, at når et moderne-revisjonistisk parti får makta under kapitalismen så veit det ikke hva det skal gjøre. Tvert imot. Det har en detaljert og konkret utforma praktisk veiledning for dette i sitt »sosialistiske» program. Dette programmet sier nemlig at det er »utvikling i sosialistisk retning» å styrke den borgerlige staten, og å styrke den statskapitalistiske sektoren i økonomien.

Sjøl sagt står dette med andre ord. Det heter noe slikt som »folkeregjeringa må aktivt bruke statsmakta til å gjennomføre demokratiske reformer», »folkeregjeringa må bringe monopolene under samfunnets kontroll.» Men saka er at den statsmakta revisjonistene skal bruke til å »gjennomføre reformer» og »kontrollere monopolene» er ingenting annet enn monopolenes egen statsmakt. Dermed blir konsekvensen at revisjonister i regjeringa betyr styrking av monopolenes stat og statskapitalismen.

Statsdrift under kapitalismen

Her må vi stoppe et øyeblikk for å ta en kikk på karakteren av statsdrift under kapitalismen.

Marxismen viser oss at under kapitalismen avler små kapitaler større kapitaler, og storkapital avler finanskapital, monopolkapital. Konkurransen mellom kapitalistene fører til at større eter mindre og til at kapitalister slår seg sammen, liten går under eller blir større. At kapitalen sentraliseres stadig mer, er en lov under kapitalismen.

Haakon Lie, Gerhardsen og Bratteli, dei er DNA i etterkrigstida. Betre prov enn dei kan ein ikkje tenkje seg for at forgjengarane deira – som Martin Tranmæl, Johan Nygårdsvold osv. – ikkje var »sosialistar med feib». Om DNA heilt fram til slutten av 30-åra kledde seg i eit »marxistisk» program, var dei like fullt ein del av den politiske generalstabten til borgarskapet. Bak dei marxistiske kleda sine, er dagens revisjonist-leiarar stridsmenn for det same målet

Denne loven slutter sjølsagt ikke å gjelde etter at det er vokst fram monopolkapital. Mindre monopoler avler større, flere avler færre. Den logiske følgen av videre styrking og sentralisering av monopolene er *statsmonopolkapitalisme*.

Dette betyr flere ting. Delvis at staten (på monopolenes vegne) på forskjellige måter griper stadig mer direkte inn i det økonomiske livet: får i stand avtaler mellom monopolene og fagforeningene som passer monopolene, (som de norske lønnsoppgjøra) gjennomfører lover som ruinerer småkapitalister og overlater deres eiendom og markeder til monopolene (som lånereglene for fiskerne, som ruinerer de små og hjelper trålrederne) osv. osv.

Staten som kapitalist

Men ut over de 1001 måtene monopolene bruker staten som et redskap som direkte tjener deres interesser på, så sikrer de også sine interesser gjennom at statens egen rolle som kapitalist øker. Staten tar over virksomheter som er nødvendige for kapitalistene, men som de ikke sjøl kan drive med profitt, og får dermed billige varer og tjenester som arbeiderne må betale for (som skattebetalere). Norske eksempler: Jernbane, jernverket i Mo i Rana.

Dette må ikke forstås som at »staten og monopolene smelter sammen». Staten tjener monopolene fra det øyeblikket monopolkapitalen oppstår. Det som skjer, er at de sterkeste og mest ledende monopolene tar mer direkte grep om staten. *De er ikke lengre tilfreds med at staten allment tjener kapitalismen og borgerskapets diktatur, de har et økende behov for at staten i detalj og fra dag til dag følger monopolenes særlige interesser.* Følgelig tar de fastere kontroll.

Et bedre uttrykk enn »smelte sammen» er at monopolene flytter direksjonsstolene sine inn i regjeringskontorene og statsadministrasjonen. Åssen det fungerer i praksis så vi avslørt under EEC-kampen

1970–72, der statsapparatet skamløst blei brukt til den mest løgnaktige og ensidige propaganda til fordel for de største norske monopolene, som for enhver pris ville inn i EEC. For å få til det var de villig til å ødelegge statsadministrasjonens renomme som »objektiv» og »hederlig», og de var villig til å gå over likene til borgerlige politikere som Borten og Bratteli.

Statsmonopolselskaper er monopoler i konkurranse

Nå finnes det forskjellige grupper og klikker innafor monopolborgerskapet, og de har delvis forskjellige interesser og bekjemper hverandre. Dette så vi også demonstrert under EEC-kampen, der jordbruksmonopolet skilte lag med de andre monopolene. Landbrukets sentralforbund blei den viktigste økonomiske kilden for EEC-motstanden fordi jordbruksmonopolet så sine interesser trua av EEC-medlemsskap. Noen ganger slåss flere monopoler om samme bein. Et eksempel på dette så vi våren 1975 da DNA/LO-toppens monopol blei hindra i å slå sammen Samvirke og Norges Brannkasse, noe som ville gitt DNA/LO-monopolet en helt dominerende stilling i norsk forsikring.

Visse monopoler har større interesse av å styrke staten og av statsdrift, andre har mindre. Dessuten fører den kraftige utvidelsen av statsapparatet og den statlige økonomiske virksomheten til at det oppstår byråkratkapitalistiske grupper *innafor staten*. Statsbyråkratene som behersker STATOIL er ikke noen ny og særegen klasse. De hører til monopolborgerskapet, sjøl om de *formelt* ikke eier STATOIL. De har den virkelige makta i STATOIL og bruker den til å styre STATOIL som et kapitalistisk monopolselskap akkurat som andre kapitalistiske monopolselskaper.

Det er klart at herredømmet over et slikt selskap også gir både legale, halvlegale og illegale måter å få del i profitten

Nygårdsvolds AP-regjering i 1935. I kjølvatnet på denne »arbeidarregjeringa» fylgte Hovedavtalen av 1935, avtafestinga av klassesamarbeidet. Det same har hendt der revisjonistar har kome i regjering i vår tid. Då dei finske revisjonistane sat i »Folkefrontregjering» i Finland for nokre år sidan til 1971, innførde dei lønsoppgjersformer som dei Bratteli, Aspengren og Selvig og Skånland no freistar å binde fagrørsla til. Det same vil revisjonistane gjere her om dei får høve til det. Hugs lønsoppgjeret 1974, der NKP var først ute med framlegg til Kleppe-pakke.

på. Men en statsbyråkrat-monopolistisk gruppe som konkurrerer med private monopolist-grupper vil sjølsagt forsøke å utnytte nettopp sin stilling i staten til sin fordel. Dette fører med seg motsetninger mellom statsmonopolselskaper og private monopolselskaper.

Disse motsetningene blir sjølsagt skjerpet når det er en virkelig gigant det dreier seg om. Slik som STATOIL som er i ferd med å bli Norges største selskap. *Det fører til en skarp kamp mellom monopol-grupperinger, som tar form av en kamp for eller mot statsdrift.* En slik kamp har vi også sett utvikle seg svært kraftig i Norge i de siste åra. Begge de to fløyene snakker om den som en kamp mellom »sosisalisering» og »privat næringsliv», noe som er en vits.

Revisjonisme betyr å styrke den borgerlige staten

Marxistenes oppgave er å styrke den kapitalistiske staten. Men i det øyeblikket et marxistisk arbeiderparti forråder sitt grunnlag og forvandler seg til et revisjonistisk og reformistisk parti, i det øyeblikket endrer det også i regelen sin målsetting til å styrke den borgerlige staten. Dette er en logisk konsekvens av det revisjonistiske forræderiet. Fordi:

– *I mangel av revolusjon, tilbyr opportunistene reform.* Det er ved å love reformer under kapitalismen (og tilmed love at reformer aleine skal kunne gravlegge kapitalismen) at borgerlige arbeiderpartier kan beholde massestøtten sin. Men hvem kan gjennomføre reformer?

Reformer som sjukestrygd, pensjoner, skolevesen osv. osv. kan bare gjennomføres av en styrka borgerlig stat. Følgelig vil reformistene kjempe for å styrke den borgerlige staten. (Vi kommunister vil også kjempe for sånne reformer. Men vi kjemper samtidig mot at de skal få skape illusjoner om kapitalismens natur. Og om de styrker den borgerlige staten, så ser vi på det som et stadium arbeiderklassen må gjennom på veien til den situasjonen da den kan styrte denne staten.)

– *For å utvikle sitt samarbeid med borgerskapet og kjempe for posisjoner i den borgerlige staten fremmer revisjonistene klassesamarbeid.* Spesielt når de kommer i regjeringsposisjon blir det å dempe klassekampen en livsnødvendighet for dem. Derfor vil de, i regjering, gå i spissen for arbeidet for å styrke staten slik at den kan bli et bedre redskap for å holde arbeiderklassen nede gjennom klassesamarbeid. En styrka stat er et bedre redskap for å presse gjennom avtaler med fagbevegelsen osv. som passer monopolene. En styrka stat kan lettere tilby visse reformer, bestikkelser (gjerne i form av helt legale stillinger i komiteer m.m.) til arbeiderledere og andre, noe som kan få dårlige avtaler til å gli lettere ned. Og enda viktigere: en styrka stat kan gjennomføre lovverk, opprette en arbeidsdomstol, innføre bøter osv., som fører til at de som bryter med revisjonistenes klassesamarbeid blir straffa. Følgelig – revisjonistene kjemper for en sterk stat for å styrke klassesamarbeidet.

– Når det gjelder statsdrift holdes mange borgerlige partier igjen av sin spesielle forbindelser med særlege deler av monopolborgerskapet. I Norge var Høyre opprinnelig den pro-svenske embedsmannsklassens parti, seinere blei det redernes og industrikapitalistenes parti, og i dag er det det mest foretrukne partiet for de største private finansgruppene som representerer sammensmeltinga mellom reder- og bankkapitalen (men Høyre er ikke deres *eneste* parti). SP blei i sin tid

stifta av storbondeorganisasjonene og beherskes i dag av jordbruksmonopolene, Kr.F. har sin basis i de store kristelige organisasjonene.

Nå kan det være slik, at et kapitalistisk land mangler et fellesgode som monopolborgerskapet som helhet har bruk for – f.eks. et tidsmessig og samordna jernbanenett. Men et borgerlig parti kan hindre det fordi partiet ikke bare har monopolborgerskapets interesser som helhet å tenke på. Det er også delvis finansiert av en monopolgruppe som tjener godt på å drive spesielle deler av jernbanenettet og legge ned andre.

De fleste revisjonistiske partier har ikke på forhånd direkte kontakt med noen spesielle monopolinteresser, følgelig tjener de først og fremst monopolborgerskapet som helhet. Dessuten har de allerede interesse av en sterkest mulig stat (som kan gjennomføre reformer, hjelpe dem med kampen for klassesamarbeid). *Følgelig vil det revisjonistiske partiet som regel være en mer konsekvent forkjemper for statsdrift og statskapitalisme enn de »gamle» borgerlige partiene.* Det er færre særinteresser som står i veien, og det revisjonistiske partiet har mer å vinne på det.

Et eksempel på det ser vi på kampen mellom H og DNA i Stortinget for en del år sida om en »statens investeringsbank». En slik bank, som skulle hjelpe monopolene med penger tatt fra arbeiderne (som skatt), er uten tvil i monopolenes interesse. Men H så saka spesielt ut fra interessene til de største private bankene. De så en slik statsbank som en konkurrent til seg. Følgelig gikk DNA inn for og H mot et tiltak som ville styrke monopolenes stat og tjene monopolkapitalismen i Norge som helhet.

De moderne revisjonistene sier:

»Sosialdemokratiet går ikke langt nok»

Så langt gjelder alt jeg har sagt alle slags revisjonister – både gammeldagse revi-

sjonister som Kautsky og Bernstein, og den moderne typen.

Ekseplene ovafor var henta fra DNA, et parti som engang var marxistisk, som seinere blei revisjonistisk, og som i dag ikke er det engang, men bare reformistisk. DNA har gjennomført reformer som sjuketrygd og folkepensjon, samordna lønnsoppgjør, opprettholdt og styrka »arbeidsretten» og voldgiftsordningene, skapt STATOIL, foreslått statens forretningsbank.

DNA viser nettopp hva Lenin mente da han sa at de opportunistiske arbeiderlederne er bedre forvarere av kapitalismen enn kapitalistene sjøl. Mer enn noe annet borgerlig parti har DNA i de siste 50 åra vært en konsekvent og klartseende forvarer av kapitalens diktatur i Norge. Det er vanskelig å forstå åssen kapitalismen skulle kunne overlevd i alle disse åra uten DNA. Nå over til de vestlige moderne revisjonistene. Alt som er sagt om de gamle revisjonistene (sosialdemokratene) gjelder dem – det gjelder dem bare mye mer. Mens de gamle sosialdemokratene har utvikla litt forsiktig statsdrift, går revisjonistene inn for full statsovertakelse i prinsippet, og de går i alle fall mye lengre i retning statsovertakelse i praksis. Det er faktisk en viktig del av deres kritikk av det gamle sosialdemokratiet at det ikke har gått *langt nok* når det gjelder å utvide den statlige kapitalistiske sektoren! Slik ser vi at på Island, et land som er dominert av den statlige og byråkrat-kapitalistiske (jordbrukskooperasjon) sektoren, er dette i stor grad drevet fram av revisjonistene. De har sittet i regjeringa i 40-åra, en periode i 50-åra og en periode i 60-70-åra, og hver gang har de målbevisst og systematisk utvida den statlige og byråkrat-kapitalistiske sektoren.

Når det gjelder klassesamarbeid, så kan riktignok de moderne revisjonistene i ord være mot en del tvangslover og tilmed gå inn for visse streiker – *så lenge de ikke er i regjering*. Men i regjering står de ikke

noe tilbake for sosialdemokratene og går tilmed forbi dem. På Island førte flere lønnsoppgjør i 60-åra til omfattende streiker – helt til revisjonistene kom i regjering. I Finland kom revisjonistene i regjering i 60-åra, og gikk i spissen for å innføre samordna lønnsoppgjør. I Portugal har revisjonistene i regjering tvunget gjennom lover som obligatorisk slo sammen alle fagforeninger i et LO under deres ledelse, de har brukt politi og bøllegjenger til å kaste ut opposisjonelle fra tillitsverv i foreninger, og de har angrepet streikende arbeidere for å være fascistiske agenter!

Hvorfor går revisjonistene lenger enn sosialdemokratene?

At revisjonistene går lenger enn sosialdemokratene skyldes flere ting. Kapitalismens forråtnelse har nådd lengre enn på Lenins tid. Derfor får også den moderne revisjonismen mer ekstremt reaksjonære former enn den gamle. Den må gå lengre, både i »radikal» demagogi og i undertrykkelse av de arbeidende massene, for å kunne spille noen politisk rolle. I kamp med andre borgerlige retninger søker revisjonismen etter støtte i monopolborgerskapet, og ser sin særlige sjanse i å satse ekstra kraftig på å utvikle det statsbyråkratiske monopolborgerskapet, vinne støtte der og få inn sine ledere i det. Revisjonistenes programmer holder fram som målet en »sosialisme» som er bygd etter mønster av det kapitalistiske Sovjet – som jo nettopp er et borgerlig diktatur der monopolkapitalen og statsmakta er ekstremt konsentrert rundt toppen i partiet og regjeringa.

For sosialimperialismen betyr styrkinga av de statsmonopolistiske gruppene innafor monopolborgerskapet i vest forlokkende muligheter. For disse gruppene rekner sosialimperialismen det som lettere å knytte bånd til enn tradisjonelle monopolgrupper. Det er begrensa hva sosialimperialismen kan bruke som lokkemat overfor f.eks. DnC, (i hovedsak feite

Friheten utgitt i
Ansvarlig redaktør
Revdalssjón og
3622, Gamleby

FRIHETEN

Borgerlig «revolusjon» avvist i Portugal

Målet er sosialismen

Soldatene ble ferret som heller av store og små for nyvaktig ett år siden. Populæriteten er ikke minsket det året som er gått siden 25. april i fjor. De væpnede styrkers Bevegelse har bred støtte for sin avgjørelse om å bli i politikkens snik til fem år.

I Portugal hyllet revisjonistene borgerskapets beslutning om å suspendere borgerlig-demokratiet etter april-kuppet mot fascismen og i stedet opprettholde et faktisk militærdiktatur for flere år gjennom lederne for de væpnede styrkene. De har gang på gang benyttet avdelinger fra hæren til å slå ned streiker og demonstrasjoner mot harde lønnslover og andre angrep på arbeidernes rettigheter. (Se Røde Fane 4/75 – artikkelen om »Revisjonismen i Portugal».)

kontrakter i shipping, oljeboringsutstyr, eksport av fabrikker). Til byråkratborgerskapet i staten i et land som Syria derimot, kan sosialimperialistene tilby langt, langt mer: våpenhjelp, tusen studieplasser i Sovjet, støtte ved en viktig avstemning i FN. . . til gjengjeld for innflytelse i Syria.

Kort og greit: sterke kapitalist-grupper i staten er lettere å handle med, lettere å vinne. Derfor fremmer også sosial-imperialismen statskapitalisme overalt der den kan komme til.

Så langt utvikla som kapitalismen nå er kommet, så er også revisjonistene nødt til å gripe til skarp undertrykkelse, dersom de vil beholde regjeringmakta når de har fått den. I Chile under Allendes folkefront hendte det at arbeidere som tilhørte noen partier i folkefronten demonstrerte, og politi under kommando av en revisjonistisk politisjef skjøt på dem. Den internasjonale revisjonistiske bevegelsen summerte opp at »hovedfeilen» under Allende var at arbeiderne og de revolusjonære (»ekstremistene») ikke blei undertrykt hardt nok, en lære revisjonistene har forsøkt å trekke konsekvensen av i Portugal.

Hold på makta for enhver pris. Det var dette M.G.Knutsen var inne på i vår, da han sa at DNA skulle beholdt regjeringmakta etter 1965, til tross for at DNA ikke hadde flertall på tinget. Styrk staten, bruk den til å forsvare regjeringmakta under borgerskapets diktatur.

SVs »banksosialisering»

Over til SV-programmet. La oss ta et av »nøkkelpunktene» når det gjelder SVs »vei til sosialismen», nemlig det SV-lederne kaller »banksosialisering». Dette er ingenting annet enn at dagens borgerlige stat tar kontroll over bankene. I virkeligheten skaper dette sjølsagt ingen sosialisme. Men det er fullt gjennomførlig. Ja, det vil tilmed styrke monopolkapitalen i Norge! Det finnes andre vestlige land som har en omtrent like stor statlig kontroll over bankvesenet som den SV foreslår. Det er altså ikke på noen måte slik at dette forslaget »sprenger kapitalismens rammer» eller liknende.

Mer enn det. I utviklinga av kapitalismen i Norge nå er det en tendens nettopp i retning av det SV foreslår. STATOIL styrker den statsbyråkratiske

gruppa i monopolborgerskapet. Det svekker relativt de store private bankene, som er grunnlaget for de delene av monopolborgerskapet som kan tenkes å være mest mot en slik plan.

Videre: en av grunnene til at STATOIL er blitt oppretta er nettopp det at oljeutvinninga i Nordsjøen trenger slike enorme kapitaler at ingen av de »gamle» norske finansgruppene var i stand til å klare det aleine. Staten måtte brukes for å skaffe skattemidler, for å mekle og samordne innsatsen fra de private finansgruppene, for å utnytte konsesjoner for å skape samarbeid med utenlandske oljeselskaper osv. (Behovet for stadig større investeringer er en av årsakene til at statsmonopolistisk kapitalisme må utvikle seg under monopolkapitalismen). I samband med dette er behovet for en sterkere samordning av all bankvirksomhet i Norge økt.

Videre: Norge er på vei inn i en hard syklisk krise som satte inn ved årsskiftet 74–75, og som ennå langt fra har nådd bønn. Den har alt ramma tank-rederne og jern og metall-industrien som bygger skip og oljeboringsutstyr. Som alle veit som har studert Lenins »Imperialismen», så fører kriser alltid til at de sterkeste monopolene styrker sin stilling. I Norge nå er de statsmonopolistiske selskapene blant de aller sterkeste. Delvis er det umulig å slå dem konkurs, delvis har hele monopolborgerskapet et ekstra stort behov for statsingrep for å hindre at det skjer alt for store ulykker (derfor måtte også hundrevis av millioner brukes på å redde Reksten våren 1975).

Vi kan alt nå se at den statsbyråkratiske kapitalismen har styrka seg svært raskt under denne krise. Statsselskaper er i ferd med å ta over privat oljeomsetning. Aksjemengden staten eier er økt enormt. I samband med dette øker også både behovet for og muligheten for mer statlig kontroll med bankene (tilmed for full statsovertakelse).

Nå veit vi ikke hva som vil skje. At

muligheten øker, betyr ikke nødvendigvis at det blir slik. Men det vi veit, er at Kleppe har lagt fram konkrete planer for ganske sterk statlig kontroll med bankene, en statlig kontroll som vil gi ham mange av de fordelene full statsovertakelse også ville gi, uten en del av ulempene. Det er all grunn til å tru at Kleppe vil gjøre alvorlige forsøk på å få dette gjennom. Og muligheten for at han klarer det finnes, sjøl om det som sagt ikke er sikkert.

Hva betyr dette for SVs »bank-sosialisering»? At en sãnn »sosialisering» ikke er noe annet enn en logisk konsekvens av videreutviklinga av monopolkapitalen i Norge, av kapitalens fortsatte konsentrasjon og statskapitalismens vekst.

• Revisjonismens program avkledd frasene

• Dette bringer oss tilbake til utgangspunktet: de moderne revisjonistenes målsetninger i vest. Vi har sett at de er slett ikke »sosialister med feil», »sosialister som har mista veien». Hele deres »sosialistiske» politikk er i virkeligheten *reinhekle og konsekvent statskapitalisme, dandert med noen sosialistiske fraser.*

Ta et revisjonistisk program, og fjern de sosialistiske frasene. Åssen vil det se ut? Slik:

»Vi er et borgerlig arbeiderparti. Ved å snakke til arbeiderne, bøndene, de intellektuelle osv. om sosialisme, vil vi få stemmer nok til å kunne få en skikkelig borgerlig parlamentsgruppe, som kan tvinge seg inn i regjeringa. Vel inne vil vi utnytte vår organisasjon i det arbeidende folket og vår prestisje til å hindre klassekamp og spesielt til å unngå at revolusjonære ideer sprer seg. Slik vinner vi tillit i de gamle gruppene i monopolborgerskapet, forsvarsledelsen, statsadministrasjonen osv., og unngår et kupp fra en annen borgerlig gruppe mot oss.

Samtidig bygger vi ut statskapitalismen så kraftig som mulig, og setter revisjonister i ledelsen for statsbedrifter og stats-

administrasjon. Slik utvikler vi en byråkrat-kapitalistisk og revisjonistisk del av monopolborgerskapet som er vår regjerings spesielle maktgrunnlag mot de gamle gruppene i monopolborgerskapet.

Vi yter sosialimperialismen tjenester og kan til gjengjeld støtte oss på den i den innenlandske maktkampen, slik noen av de gamle monopolgruppene støtter seg på vestlige imperialister og særlig USA. Om vi er sterke nok bruker vi statsmakta til å ekspropriere de viktigste private mono-

For om mulig å komme i regjering eller få politisk innflytelse i det borgerlige statsapparatet på annen måte, har Carillo, lederen for revisjonistpartiet i Spania, lovet lojalitet overfor enhver form for borgerlig diktatur uten Franco. Han kaller FRAP for en terroristorganisasjon. Dette betyr til sammen bare en ting: At han er villig til å støtte og å gå i spissen for fascistiske angrep på spanske patrioter og revolusjonære når det blir regjeringsskifte.

polene til fordel for det byråkrat-kapitalistiske statsmonopolet (eventuelt andre monopoler vi behersker, f.eks. LO-eide banker osv.), og innfører en form for monopolborgerskapet som minner om det i Øst-Europa i det det er et byråkrat-kapitalistisk statsmonopol som dominerer. Kanskje omdanner vi da også statsformen med sosialimperialismens hjelp til et revisjonistisk borgerlig diktatur i steden for et vestlig borgerlig diktatur.»

Alt dette kan rommes under den revisjonistiske »to-fase» strategien, der det først opprettes en »anti-monopolistisk regjering» (parlamentarisk, revisjonistisk regjering) som »ennå ikke har gjennomført sosialismen» (dvs. ennå ikke utvida statsmonopolet på bekostning av private monopoler). Denne »anti-monopolistiske folkeregjeringa» gjennomfører »tiltak for å utvide demokratiet» (putter inn revisjonister i statsadministrasjonen, bruker statsmakta til å ta ledelsen i fagforeninger med makt – som i Portugal – osv.), gjennomfører »tiltak mot reaksjonen» (slår til både mot streikende arbeidere og kommunister, og mot borgerlige opposisjonsgrupper, alle »reaksjonære» pr. definisjon ettersom de er mot regjeringa), og går på dette grunnlaget »videre til sosialismen» (dvs. styrking av statsmonopol-kapitalismen, kanskje også borgerlig-demokratiet i retning av Vest-Europas omvandling til revisjonistisk diktatur a la Øst-Europa.). Og dette er ingenting annet enn f.eks. NKPs Hans I. Klevens strategi for sosialisme, eller for den saks skyld, den veien som noe mer utydelig er staka opp i SVs program. Hva så med de nye russiske teoriene fra sommeren 1975, om at revisjonistene ikke nødvendigvis må vente på flertallet? Hva med snakket om »revolusjonær masseaksjon» som av og til finnes iblanda de revisjonistiske programmene? Det er farlig å se dette som noen slags konsesjon til »venstre». For ingen virkelig revolusjon kan gjennomføres mot det arbeidende flertallets vilje. »Revolusjonen er million-

massens sak» (Mao). Derimot kan det tolkes slik at revisjonistene holder en mulighet åpen for ikke å gå den lange veien om parlamentsflertallet, men kan tenke seg å gå rett på sak og innføre sin form for borgerlig diktatur *gjennom kupp* – om muligheten åpner seg.

ER MONOPOLKAPITALISTER OG REVISJONISTER PROGRESSIVE?

De revisjonistiske lederne er altså ingen »sosialister på villstrå». De er borgerlige politikere. Blant monopolkapitalens talsmenn i vest særpreges de ved at de er *statsmonopolkapitalismens mest konsekvente forkjempere*. De revisjonistiske partiens programmer viser også at de vestlige revisjonist-partiene er statsmonopolkapitalens spesielle partier. Dette er lett å kontrollere, for den som kan løse den enkle rebusen som skal skjule hensikten for de uinnvidde. De revisjonistiske lederne har ingen som helst ønsker om å kjempe for noen form for virkelig sosialisme.

Nå er det som kjent også slik, at monopolkapitalismen er forgården til sosialismen. Jo mer sentralisert monopolkapitalen er, jo lettere er det for arbeiderklassen å ekspropriere den under revolusjonen, jo lettere er det å innføre sosialismen. Kan vi ikke da også kalle revisjonistene en slags sosialister, en slags progressive, ettersom de går inn for statsmonopolkapitalisme, noe som vil gjøre det lettere for arbeiderklassen å utøve sin makt etter revolusjonen?

Nei, det kan vi ikke. Like lite som vi kan kalle en monopolkapitalist for »en slags sosialist» når han bygger en stor fabrikk, en fabrikk som vil frambringe mange klassebevisste og kommunistiske arbeidere, som vil bringe revolusjonen nærmere, og som vil være nyttig under proletariatets diktatur. Monopolisten som bygger store fabrikker frambringer den klassen som skal begrave kapitalismen. Revisjonismen i vest, som styrker statskapitalismen, frambringer den klassen

som skal begrave kapitalismen og dens tjener revisjonismen. Kapitalisten er like mye en fiende uansett hvor mange fabrikker han bygger, og revisjonisten er like mye en fiende uansett hvor mange monopoler han får staten til å overta.

Revisjonistene snylter på massenes ønske om sosialisme

Det betyr ikke at vi kommunister er mot statsdrift under kapitalismen. Det er noe vi vurderer fra tilfelle til tilfelle, ut fra hva som tjener revolusjonen og det arbeidende folket. Vi er for at staten overtar medisinproduksjon, f.eks. Fordi det vil gjøre kontrollen med medisiner lettere og fienden mer synlig, når det produseres stoffer som Thalidomid. Vi er også for at staten tar over gruvene på Svalbard, fordi det styrker Norges grep over øygruppa og legger vansker i veien for sosialimperialismen. Men vi er mot at staten kjøper aksjer fra Reksten for arbeidsfolks skattepenger. For oss er dette taktiske spørsmål underordna arbeiderklassens og revolusjonens interesser. For de revisjonistiske lederne derimot, er det ikke slik. For dem er statsdrift en *strategi*, som henger sammen med at de på lang sikt *representerer en form for monopolkapital mot en annen*.

Det betyr ikke at massene av arbeidere og andre som *støtter* revisjonistpartiene i vest, og tilmed flertallet av ærlige *medlemmer* i disse partiene, virkelig ønsker statskapitalisme. Tvert imot. Disse folka ønsker virkelig sosialisme. Om *dem* går det an å si at de er »sosialister på villstrå». Det er *nettopp* massenes ønske om sosialisme som gjør at de revisjonistiske lederne *framstiller* statskapitalisme som sosialisme og de borgerlige revisjonist-partiene som marxist-leninistiske arbeiderpartier. *De vil spenne de ærlige massene, som ønsker sosialisme, foran den revisjonistiske vogna, og bruke massene til å trekke den fram til statskapitalismen.*

Dette må vi kommunister holde klart for oss, slik at vi blir i stand til å *avsløre*

Friheten setter søkelyset på bedriftene

**Dårlig ledelse bak
permitteringene**

Framfor milliarder til skipsrederne:

**OPPRETT STATSREDERI!
Nasjonaliser hele
«treforedlingen»**

Kolbjørn Harbu om arbeidsledigheten:

**Investeringene må
undersamfunnsk kontroll**

Eit utval titlar frå Friheten i 1975. Når kapitalismen trugar arbeidarklassen med krise og oppseiingar, nyttar revisjonistane dette ut til å styrke propagandaen sin for ei høgare organisering av kapitalismen: statsdrift. – Som ein ser, er dei tilmed viljuge til å stå som politiske garantistar for statsdrevne imperialismen: »Opprett statsrederi», heitte det i Friheten 25/1975.

de revisjonistiske ledernes virkelige hensikter for de revisjonistisk påvirkte massene, som slett ikke er enige i disse hensiktene. Vi må vise åssen de revisjonistiske lederne får dem til å slåss mot sine egne interesser, slik at de kan få opp øynene og bryte med den revisjonistiske bevegelsen.

Men det krever programmatisk klarhet i hva den moderne revisjonismen i Vest er. *Det krever at vi avviser alle ideer om at dens ledere og programmer er uttrykk for en »sosialistisk bevegelse på villstrå», og slår fast at det er det mest konsekvente uttrykket for statsmonopolkapitalismen i vest.*

C. Den moderne revisjonismen, sosialimperialismen og fascismen

Nå over til den revisjonistiske bevegelsens forhold til fascismen.

Det sosialistiske Sovjet er forvandlet til en kapitalistisk og fascistisk stat. For det arbeidende folket finnes ingen rett til å ytre politisk opposisjon, ingen rett til å streike mot den kapitalistiske utbyttinga, ingen rett til å organisere seg utenom de korporative statlige organisasjonene. Vi veit at det er blitt skutt på demonstrasjoner av arbeidere i Sovjet. Vi veit at nasjoner som ukrainerne, de baltiske nasjonene osv. blir undertrykt og forsøkt

uttryddet. Borgerlige opposisjonelle blir forsøkt truet til taushet, fengslet eller utvist. Opposisjonelle fra minoritetene som protesterer mot nasjonal undertrykkelse blir enda hardere undertrykt. Kommuniste og revolusjonære hardest av alle. Fra Polen finnes ferske eksempler på at revolusjonære arbeidere er blitt skutt.

Undertrykkelsen blir forsøkt rettferdiggjort fra regimets side, dels av en propaganda som utnytter sosialistiske og »radikale» fraser, dels gjennom å appellere til storrussisk sjåvinisme og rakke ned på

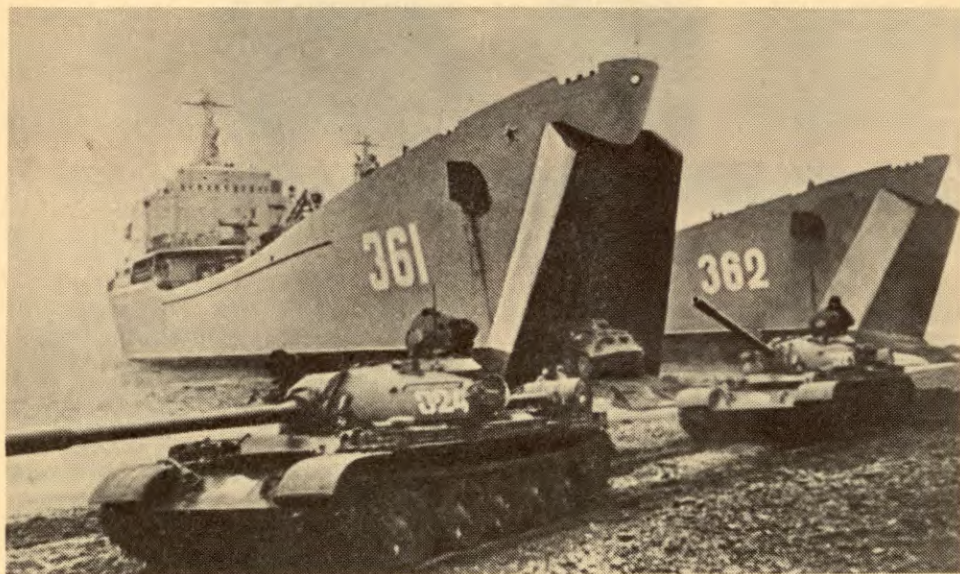
andre folk (minoriteter, kinesere), dels gjennom aggressiv krigspropaganda. Samtidig blir hele det sovjetiske samfunnet militarisert. Dette er fascisme. Tilmed ekstremt voldsom og undertrykkende fascisme. Som Mao sier det: *Et diktatur av den tyske fascistiske typen, et diktatur av Hitler-typen.*

Den revisjonistiske verdensbevegelsen lar seg lede internasjonalt av en fascistisk stat. Dens høyeste autoritet er et sovjetisk fascistisk parti og en fascistisk politiker, Bresjnev. Denne bevegelsen støtter det fascistiske diktaturet som sosial-imperialismen utøver i Sovjet, Mongolia og mange østeuropeiske land. Dette er svært alvorlig. Det er mange hundre millioner mennesker som lever under dette diktaturet.

Hva betyr revisjonistenes støtte til Sovjet-fascismen?

Betyr det at alle de vestlige revisjonistiske partiene er fascistiske partier? Nei. Akkurat som det fantes reaksjonære, ikke-fascistiske partier som flørtet med Nazi-Tyskland, slik finnes det også ikke-fascistiske revisjonister som flørter med Bresjnev. Det ville være helt gærnt å kalle SV fascistisk eller SV-lederne fascist.

Men på den andre sida skjønner også folk i SV det fascistiske diktaturet i Sovjet. Dette er *propaganda* for fascismen, sjøl om den ikke blir utført av fascist. Når det gjelder land utafor Øst-Europa har revisjonistene før nøydt seg med å skjønne reformistiske og

Sovjetiske landgangsfartøy frå nordflåten. For sosialimperialismen er Noreg og Norden eit område av største vekt for krigføring i Europa. Krigsstrategien er å ringe Europa inn med flåtestyrkane frå Middelhavet og Kola-halvøya. For å greie dette, må dei trygge herreveldet over havpassasjane. Difor vil dei gå til blitz-krig mot Noreg og Norden som ein av dei første krigsoperasjonane når tida er mogen. Målet er å leggja landa i Norden under fascistisk militærdiktatur så snøgt som råd er. Dei reknar med revisjonistpartia som politiske støtter for eit slikt diktatur. Møter dei motstand i desse partia, vil dei byggje opp nye parti på grunnlag av dei mest trufaste kadrane i kvart land, i og utafor revisjonistpartia. Same taktikken som i Tsjekkoslovakia 1968!

21. august og kampen for sosialismen

skulle vi fullføre de oppgaver som faller på oss, som anti-imperialister i et NATO-land, så burde vi hatt atskillige demonstrasjoner for Kypros før vi salte oss ned med 6-årsjubileer.

Imperialismen rår bl. a. ved å splitte sine motstandere og sette dem opp mot hverandre. SV bør ikke kaste oss inn i den politiske drakamp som nå utspiller seg mellom Sovjetunionen og

Kina. Det er dette Klassekammer legger opp til ved sine kinesisk-inspirerte utfall mot Sovjet i nummer etter nummer. Vi må komme fram til en sjølstendig vurdering av de to stormaktene og deres plass i en verden dominert av imperialismen. Og da nytter det ikke med skjellsord som «sosialimperialisme» og «nye tsarer».

I leiarartikkelen i Orientering 24. august var den sovjetiske hærtakinga av Tsjekkoslovakia minka inn til eit 6-års jubileum. I Friheten gikk redaktøren så langt at han forsvarte den sovjetiske innmarsjen og kalte han for «stasjonering av tropper».

Nei, SV-leiinga tar ikkje avstand frå sosialimperialismen sine åtak på folk og nasjonar. Klippet er frå Orientering 24. august 1974, kommentaren frå Røde Fane 5/74. Som de hugsar, valde SV å teie heilt om 21. august-demonstrasjonen i 1975, med over 2 500 deltakarar.

sosialdemokratiske regjeringer, som den anti-imperialistiske sosialdemokraten Allendes regjering i Chile. Men i de siste åra har de også gitt seg til å rose fascisme i andre land. Både Friheten og Orientering støttet Indira Gandhis fascistiske terrorbølge i sommer. Friheten har også varmt støttet fascist-diktaturet i Bangla Desh.

Dette forholdet til fascismen i Øst-Europa og andre land legger også grunnlaget for en *fascistisk frammarsj* i en del revisjonist-partier i vest. Det portugisiske revisjonist-partiet er et *fascistisk* parti. Når revisjonistene kommer i nærheten av statsmakta har de også valget mellom å kapitulere eller gripe til vold for å undertrykke massene, det skjerper de fascistiske tendensene i noen av disse partiene. I tilfelle verdenskrig og sosialimperialistisk okkupasjon, må vi rekne med at de fleste

revisjonist-partiene i vest eller deler av dem vil fungere som sosialimperialismens agenter og være villig til å gjøre tjeneste som quislinger for okkupanter. Sovjet oppretta et «kommunistisk» parti for Lon Nol i Phnom Penh, for å hjelpe USA, *den andre supermakta*, mot folket. En sovjetisk militær frammarsj vil sikkert også føre til at Sovjet oppretter «kommunistiske» partier i de okkuperte områdene for å hjelpe *seg sjøl*, sjøl i de tilfeller der det «gamle» revisjonistpartiet ikke vil gjøre tjenesten.

SV-ledelsen tar IKKE avstand

Disse reaksjonære tendensene må sjølsagt ikke få oss til å glemme skillet mellom ledelse og vanlige medlemmer/tilhengere, og mellom hva revisjonistenes tilhengere *tror de kjemper for og ønsker å*

kjempe for, og den politikken partiene faktisk fører. Når det gjelder SV f.eks. så mener jeg bestemt at det store flertallet av tilhengere og medlemmer er ærlige og bra folk, som ønsker å kjempe for sosialismen. At de er prega av borgerlige ideer og fordommer og ført bak lyset av revisjonistisk ideologi, er en annen sak. Sjølsagt finnes det også virkelige reaksjonære i rekkene av vanlige SV-ere, men de er i mindretall. Hovedansvaret må legges på skiktet av ledere og pamper, som er borgerlige politikere i »rød» frakk.

Vi vil gjerne kjempe sammen med SVs medlemmer og tilhengere, ja tilmed folk i ledelsen, om det er mulig. Men samtidig kan vi ikke tillate oss å glatte over SVs allmenne karakter av *et borgerlig arbeiderparti* som allment tar en *positiv holdning til sosial-imperialismen* og bare unntaksvis avgrenser seg fra dens fascistiske overgrep. Vi må også holde klart for oss det faktum at det finnes spesielle fraksjoner innfor SV som ser det som sin spesielle oppgave å kjempe for sosial-imperialismens interesser (NKP-ledelsen til M.G.Knutsen, KONTRAST-Ebbing.) Dette er beklagelig og farlig. Det kan absolutt ikke bekjempes ved at vi framstiller alle i SV-ledelsen som tilhengere av Bresnev og alt han gjør, for en slik framstilling er ikke sann. Men vi kan og må avsløre SV-lederne fordi de *ikke* tar avstand fra den sovjetiske imperialismen og fascismen, og vi kan og må forklare SVs medlemmer og tilhengere tålmodig at en slik kurs er et svik mot de undertrykte arbeiderne i Øst-Europa og innebærer store farer for arbeidsfolk i Norge.

NKP fra vondt til verre

Når det gjelder NKP, så gjennomgår dette partiet under M.G. Knutsens ledelse en endring fra vondt til verre. Dette er en tragisk utvikling, spesielt for de små gruppene av ærlige, eldre arbeidere som har vært trofaste mot Sovjet siden den gangen det var sosialistisk og som ikke klarer å forstå hvilke endringer som er

skjedd. Disse folka forstår ikke at å støtte sosialimperialismen er å bekjempe sosialismen. Sjøl om de blir misbrukt til provokasjoner av M.G. Knutsen & Co, så er de ikke sjøl provokatører, men ofre for en reaksjonær politikk, og vi må aldri behandle dem som fiender.

MGK og hans gieng i ledelsen veit på den andre sida godt hva de gjør. Disse folka jucer hemningsløst om AKP(m-l), sier vi har gått i ledtog med USA-imperialismen, sammenlikner AKP-medlemmer med nazister og torturister, og kaller AKP(m-l) en fascistisk bevegelse (Kolbjørn Harbu, NKPs møte i Rostock i sommer.) FRIHETENS Arne Jørgensen henter ammunisjon fra de blå-brune høyre-studentene og i NÅ mot marxist-leninistene (løgnene om KLASSEKAMPEN og Hitra-bøndene, gjengitt i Klassekampen). MGK & CO driver en anti-kommunistisk propaganda mot AKP(m-l) som ikke overgår av LIBERTAS og NUF.

Jeg vil ikke kalle MGK en fascist. Men jeg vil kalle ham en svart reaksjonær. Han står i samme forhold til sosial-imperialismen som hunde-guttene står i til USA-imperialismen. Det NKP han leder er gudskjelov lite, men den politikken han står for betyr tragedie i alle fall for NKPs ærlige medlemmer og tilhengere, og for den norske arbeiderklassen om den skulle få større opplutning.

Eksemplet MGK illustrerer at den moderne-revisjonistiske bevegelsen har tatt over rollen som lederen for den anti-kommunistiske bevegelsen i vår tid. Sovjets egen propaganda gir det beste beviset for dette. Ingen vestlige presse-kilder våger skrive så nedsettende om Kina som TASS. Sovjets mongolske quislinger påstår tilmed høsten 1975 at Kina har atomvåpen fordi KKP planlegger atomangrep på land i den 3. verden! Konklusjon: *Den moderne revisjonismen er leda av et fascistisk parti, og er en ledende propagandist for reaksjon og anti-kommunisme i dagens verden.*

D. Sosialdemokrati og revisjonisme i Norge

I behandlinga av opportunisten allment og den moderne revisjonismen spesielt har jeg alt vært inne på mange eksempler henta fra Norge. Nå skal jeg gjøre en sammenfatning, for å vise at det som jeg har sagt om opportunisten allment også stemmer på de særskilte forholda i Norge.

Oppportunismen som hovedstøtte for borgerskapets diktatur

Etter første verdenskrig, og under 2. verdenskrig, var det revolusjonære situasjoner i Norge. I hele denne tida har det største partiet vært DNA, en gang med i KOMINTERN, et gammal-revisjonistisk parti som i dag også formelt tar avstand fra marxismen. Kunne det borgerlige klasses diktaturet fungert sånn som det har gjort i de siste 50 åra uten

DNA? DNA har vært en demning som har holdt tilbake arbeiderklassens kamp i alle disse åra.

Kunne vi vært i NATO uten DNA? Kunne JATEF-kampanja blitt ført uten DNA? DNA har vært USA-imperialismens og den vestlige imperialismens viktigste parti i Norge.

DNA har vært og er det viktigste politiske partiet for borgerskapet i de siste 50 åra. Dette gjelder både kampen for revolusjon og den daglige kampen, f.eks. den økonomiske kampen til fagforeningene. Er det noen tvil om at Lenins analyse stemmer?

Så til SV. I utviklinga av borgerlig-demokratiets politiske krise etter 1970 og 1972 har SV – den moderne revisjonismens største representant – fått et sterkt oppsving. (Det er hovedsida,

«Det er imidlertid oppmuntrende å se at når først den demokratiske arbeiderbevegelse har fått øynene opp hva AKP(m-l) står for, at de da legger liv og sjel i arbeidet for å bekjempe dem».

(Arne Slettebøe, Libertas i Arbeiderbladet 16/10. Det er herrens Harbu og Gunnar Martin Knutsen som tar over etter Drattell og Libertas).

Revisjonisme og sosialdemokrati i Norge – politiske hovedstøtter for reaksjonen. Teikninga og teksten er frå Klassekampen 4/75. Høvet var at Libertas-leiaren Arne Slettebøe hadde gjeve »dei demokratiske sosialistane» ros for at dei legg liv og sjel i å kjempe mot klasse-medvetne arbeidrar og revolusjonære.

uansett krise SV er inne i i år.) SV får støtte fra svært mange av de arbeiderne, ungdommene osv. som bryter med DNA.

Men hva er SVs alternativ til DNA? Støtte til »den fredelige veien» i en tid da Indokina, Chile, Wintex osv. fører til utbredt *tvil* til »den fredelige veien». Hvem tjener det? SV er DNAs hovedstøtte på Stortinget. Hvor møter vi SV-ledelsen i massekampen? SV har forsøkt å splitte og sabotere de anti-imperialistiske frontene. SV-lederne saboterer streikene og streikestøtteambeidet. I høst sier Berge Furre om bøndernes skatte-opprør at »Eit sosialistisk parti kan ikkje oppfordra til skattestreik». Splitta Aksjon Kyst-Norge. Vært tunga på vekstskåla som har hindra sjølbestemt abort osv. Hvem tjener på alt dette?

Kan vi finne et eneste punkt der SVs PRAKTISKE politikk (og ikke bare programmer og annen svada) skiller seg fra DNAs til det bedre? Jeg kan ikke med min beste vilje finne et eneste eksempel. At mange vanlige SV-tilhengere er virkelige progressive, det er en annen sak. Men *partiet?*

SV og sosial-imperialismen

I ei tid da sosialimperialismen ruster og blir stadig farligere tier SV. Kaller anti-imperialistisk kamp mot sosialimperialismen for »å gå borgerskapets ærend». SV tar *dårligere* standpunkt til Tsjekkoslovakia enn SF og NKP gjorde hver for seg i 1968. Taler med to tunger om Portugal. Roser fascismen i India. Etter at det blei klart at Sovjet er hovedhinderet for 50 mil, har SV også i praksis lagt ned kampen for 50 mil. I tillegg gir SV spillerom for den svarte reaksjonære gjengen av imperialist-agenter rundt Martin Gunnar Knutsen og co. NY TID sier ikke noe om Sovjet, mens FRIHETEN propaganderer like godt for Sovjets fascisme som MORGENBLADET gjør for USAs fascisme. Er det noen *tvil* om hvem dette tjener? Er det noen *tvil* om at dette er å forsøke å holde massene tilbake, *at det er reaksjon?*

Politikken tjener borgerskapets diktatur og imperialismen. DNA og SV er to borgerlige partier med hver sin supermakt i ryggen. Men hva med det sosiale grunnlaget? Begge disse partiene har vunnet støtte blant vanlige arbeidsfolk. Men hvem bemanner apparatet og betaler gildet? I DNA har grunnlaget vært arbeideraristokratiet av pamper i fagbevegelsen og partiapparatet. SV har en svakere organisasjon. Hva skjer? Staten gir partiet flere millioner kroner i året for å holde presse og tillitsmanns-skikt i gang.

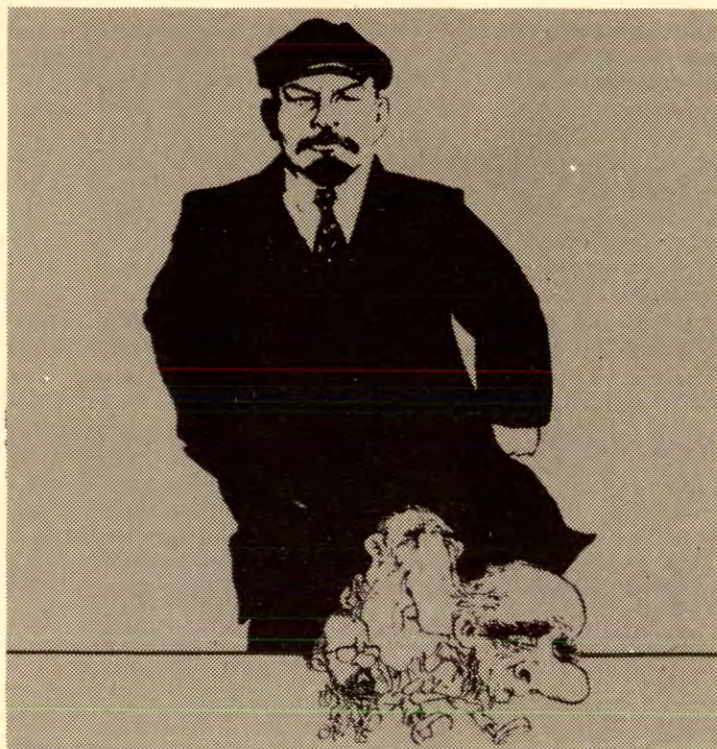
Handler monopolborgerskapets stat *mot* sine egne interesser? For »det nye» sosialdemokratiet, som ikke sjøl klarer å fø noe arbeideraristokrati på grunnlag av egne midler, sier staten seg villig til å gjøre jobben. Jeg tror SV nå er det borgerlige partiet i Norge som er mest avhengig av statsstøtte. Om ikke staten holdt SV oppe gjennom pengeinnsprøytninger, så ville hele apparatet klaske sammen på et blunk. I tillegg har SV hjulpet på pengemangelen med store private banklån!

Analysen av situasjonen i Norge gir akkurat de samme resultatene som Lenins analyse ga, og som den internasjonale kommunistiske bevegelsens analyse gir.

Gærne ideer om revisjonismen

Dette betyr at en rekke gærne ideer om opportunisten og revisjonismen må avvises i prinsippprogrammet når det nysskrives.

Revisjonismen *som retning* er noe annet og langt farligere enn »en rekke feilaktige ideer» f.eks. om veien til sosialismen. Hos våre progressive kamerater som er påvirka av revisjonistiske ideer kan vi finne den i denne formen, og den kan bekjempes gjennom at vi tålmodig diskuterer med dem og avviser deres »feilaktige ideer». Men revisjonismen *som retning* er en nødvendig del av vår tids imperialistiske verdenssystem og en nødvendig forutsetning for monopolkapitalens klasse-diktatur.

Lenins lære – i sær verk som «Den proletariske revolusjonen og renegaten Kautsky», «Imperialismen og kløyvinga i sosialismen», «Imperialismen som det høyeste steget i kapitalismen», «Samanbrotet i den 2. internasjonale» – er det beste bote-midlet mot range i d e a r o m revisjonismen.

Denne retninga kan ikke kalles »progressiv»: den er reaksjonær – og står i antagonistisk motsetning til de arbeidende massenes interesser. Motsetninga til enkeltrevisjonister og grupper av revisjonister kan i noen tilfeller løses ikke-antagonistisk, men revisjonismen som retning kan ikke »vinnes» for massenes interesser. Den må nedkjempes i arbeiderklassen og arbeiderbevegelsen, om det skal bli noen revolusjon.

Revisjonismen og sosial-demokratiet representerer monopolborgerskapet og imperialismen. Ei revisjonistisk gruppe i Sverige, «KFML(r)», har med den norske Hovden-gruppa på slep funnet opp teorien om at revisjonismen er »småborgerlig» og følgelig reaksjonær (ut fra en annen revisjonistisk ide, nemlig at småborgerskapet er reaksjonært og ikke

vaklende). I Danmark fant revisjonistiske ledere i organisasjonen MLE på en annen variant: revisjonismen er »småborgerlig» og følgelig progressiv. Disse teoriene forveksler trekk ved revisjonismens sosiale grunnlag med de klasseinteressene den objektivt representerer, og det brukes i praksis til å forskjønne revisjonismen.

Dette krever at det nye prinsipp-programmet får inn et eget avsnitt om opportunismen og revisjonismen. – Dette avsnittet må klart slå fast både det marxismens klassikere lærer oss om opportunismen allment, – og inneholde en konkret analyse av situasjonen i Norge. Det må vise hvilken nøkkelrolle opportunismen spiller i klassesamfunnet i dag – og ta skarp stilling mot forskjellige revisjonistiske forvrengninger av feilaktige ideer om hva revisjonismen er, spesielt

ideen om at de moderne-revisjonistiske partiene kan være progressive. Samtidig må det skille mellom ledere og vanlige tilhengere, mellom bevisste borgerlige politikere og de som er ført bak lyset, og det må understreke vår plikt til å nærme oss de siste og vinne dem over til det arbeidende folkets side.

Den røde tråden i hele dette avsnittet kan uttrykkes i et sitat fra felleserklæringa om revisjonismen som de 6 nordiske ml-partiene og partibyggende organisasjonene sendte ut i januar 1975 fra sin første felleskonferanse med representanter fra Danmark, Finland, Færøyene, Island, Norge og Sverige:

KAMP MOT REVISJONISMEN – EN FORUTSETNING FOR FRAMGANG I MASSEKAMPEN

For de marxist-leninistiske partiene og partibyggende organisasjonene i Norden står det som en felles oppgave å utvikle en ideologisk, teoretisk og politisk kamp som klargjør de grunnleggende forskjellene mellom revisjonisme og marxismen-leninismen.

Ettersom revisjonismen ikke er et forbigående, midlertidig fenomen, men har et materielt grunnlag, må kampen for å trenge dens innflytelse tilbake føres uopp-hørlig.

Kampen mot revisjonismen må føres gjennom at den avsløres teoretisk og programmatisk. Det er viktig å legge ned et grundig arbeid i dette. Men samtidig som den teoretiske og progogandistiske kampen er absolutt nødvendig, så er den i seg sjøl ikke tilstrekkelig.

Revisjonistene kan bare fravristes sin innflytelse blant massene ved at marxist-leninistene samtidig deltar i massekampen og utvikler og leder den etter evne. I det daglige arbeidet på arbeidsplasser, i arbeiderklassens og folkets organisasjoner og overalt ellers må marxist-leninistene utvikle et massearbeid som gir kampvillige mennesker et alternativ og bidrar til å isolere revisjonismen. Samtidig kan den kampen massene fører ikke vinne framgang uten at revisjonistene samtidig bekjempes, ettersom de splitter kampen og leder den til nederlag.

De nordiske marxist-leninistiske partiene og partibyggende organisasjonene bygger kampen mot revisjonismen på en riktig kombinasjon av propagandistisk og teoretisk kamp og kamp i massearbeidet. De utvikler en taktikk for hvordan denne kampen skal føres ut fra de særegne forholda i hvert enkelt land.

Kampen mot revisjonismen er et nødvendig ledd i kampen for sosialismen i de nordiske landa. Revolusjonen kan bare gjennomføres der det ikke finnes noe revisjonistisk parti som er sterkt nok til å hindre den.

Røde Fane 1/75, s. 25–26.

7. KRITIKK AV RESTEN AV PROGRAMMET

Jeg skal komme kort inn på noen punkter i resten av 73-programmet.

Avsnittet »kamper som må føres før sosialismen kan seire»

Dette avsnittet (Pb. s. 23–24) er et prinsipielt forsvar for å delta i massenes

dagskamper også før den sosialistiske revolusjonen, og avviser ideer om at oppgaven i slike tider skal være bare å drive sosialistisk propaganda og »vente på revolusjonen». Et sånt avsnitt er nødvendig, og det er bra det kom med. Det nevnes økonomisk kamp, kamp for

borgerlig-demokratiske rettigheter, for den nasjonale sjølstendigheten. Ved nyskriving er det likevel viktige tilføyelser som må inn:

– *Vi må slå fast prinsippet om folkekrig mot imperialistiske angrep.* I avsnittet om den nasjonale sjølstendigheten (Pb. s. 24) må det slås fast at det finnes en økende fare for imperialistiske angrep, særlig fra en av supermaktene. Partiet må også understreke at vi stoler ikke på monopolborgerskapets hær mot et sånt angrep, og det eneste virkelige forsvaret er en nasjonal-revolusjonær folkekrig mot angriperen. (Dette er drøfta kort i partiets erklæring om sosial-imperialismen fra 1974, se boka »Sosialimperialismen. Sovjet i dag», pkt. 91, s. 90-92). Det er mye mer å si om dette, men dette får greie seg foreløpig.

– *Vi må advare mot fasciseringa som skjer i Norge.* Avsnittet om forsvaret for de borgerlig-demokratiske rettighetene (Pb. s. 24–25) tar ikke for seg konkrete eksempler, til tross for at det finnes rikelig av dem fra de siste åra. Viktigere enn de små nazistiske morderbandene er opprustninga av politiet, hærens borgerkrigsøvelser, de juridiske innskrenkningene av de demokratiske rettighetene. Dette må inn i programmet, vi må peke på årsakene til det og si mer konkret om kampen mot det.

– *Programmet og den sosialistiske revolusjonens oppgaver.* Slutten av prinsipp-programmet (Pb. s. 32–37) tar for seg åssen vi tenker oss et sosialistisk Norge. Jeg synes det er bra at et sånt avsnitt er med. Når det nyskrives, så må følgende gjøres: Det må kortes ned, sånn at det først og fremst blir sagt saker vi kan være sikre på og vi unngår spekulasjonsmakeri.

Det må slås fast at vi snakker om den sosialistiske revolusjonens *første oppgaver*.

Det må kort sies noe om åssen det sosialistiske samfunnet *vil utvikle seg videre etter* at disse første oppgavene er

løst, (det behøver ikke være så mange linjene).

Programmet og partiet

De interne og eksterne kampene siden partiet blei stifta gjør at jeg mener det er nødvendig at programmet inneholder et litt større og grundigere avsnitt om åssen det kommunistiske partiet fungerer og hvorfor det egentlig er nødvendig. Forbindelsen mellom den sosialistiske revolusjonen og partiet er nemlig ikke klar bare i og med at programmet sier en del riktige saker om nødvendigheten av sosialistisk revolusjon.

– Programmet må slå fast at partiet er nødvendig både for at klassekampen skal utvikle seg under kapitalismen, for at den sosialistiske revolusjonen skal seire, og for at sosialismen skal utvikles videre mot kommunismen, og ikke degenerere tilbake til kapitalismen.

– Det er nødvendig å forklare hva vi mener med partiets ledende rolle. At vi ikke mener at »partiet har rett til å diktere massene», at »fronten har å følge ordre fra partiet», eller (som borgerskapet sier) at »partiet leder gjennom å infiltrere partimedlemmer i nøkkelposisjoner som fremmer partiets interesser gjennom konspirasjon». Vi må understreke at partiet leder gjennom diskusjon, overbevisning og eksempel, gjennom alltid å gå i spissen for å ta opp kampen og støtte massenes interesser overalt. Massene vil frivillig støtte partiet dersom de blir overbevist om at det har rett, dermed vil de gi partiet sin tillit, og bare derfor. Derfor er også politikken vår noe som ligger åpent i dagen, den er det motsatte av »infiltrasjon» og »konspirasjon».

Nøkkelen til å skape ei riktig linje og vinne massenes tillit er *masselinja*: å lytte til massene og lære av dem, sammenfatte det vi lærer og gå tilbake til massene med det igjen. Partiet må være villig til å høre kritikk, gjøre sjølkritikk når det gjør feil,

Programmet må slå fast prinsippet om folkekrig mot imperialistiske åtak.

– Øvst: Bilete frå folkekrigen i Indokina, der USA-imperialismen vart driven steg for steg over på defensiven og til slutt til nederlag. Nedst: Bilete frå det hærteke Praha i 1968. Der kapitulerte borgarskapet med det same. Folket sto utan hær eller nokon til å leie oppbygginga av han. Dei tapte alt og er framleis under framandt militærdiktatur etter over 6 års okkupasjon.

og jobbe sammen med arbeidsfolk, progressive og anti-imperialister med forskjellig syn innafor fronten på grunnlag av felles interesser, gjensidig respekt og tillit.

Alt dette betyr at partiet ikke er noen »elite« atskilt fra arbeidsfolk men et *redskap* for arbeiderklassen og de arbeidende massene, som samler opp og gir dem tilbake deres egne ideer og interesser, og hjelper dem til å organisere seg og kjempe. Dette er partiets ledende rolle. At denne rollen er nødvendig må vi ikke fortie, men forklare og holde fast på. Det betyr at kampen for å styrke partiet er en viktig del av klassekampen.

– Vi må også forklare at et parti av denne typen må bygge på demokratisk sentralisme, praktisere kritikk og sjølkritikk, stole på egne krefter, være rotfesta i massene, forene legalt og illegalt

arbeid med sikte på å kunne stå imot fascistisk undertrykkelse.

– Når det gjelder åssen partiet *arbeider* står det også kamp og det finnes forskjellige feilaktige ideer som vi bør avvise. F.eks. at partiet bare skal drive dagskamp (og helst da også reint økonomisk dagskamp) og ikke bruke mye krefter til revolusjonær sosialistisk propaganda (ikke bare si: »vi trenger sosialisme«), men også si: den kan bare vinnes gjennom en revolusjon.) Eller – at dagskamp er bare tull og at partiet skal konsentrere seg om anti-imperialistiske demonstrasjoner og blad-salg.

Jeg tror det er nødvendig å avgrense seg mot disse og andre ideer. Diskusjonen får vise om jeg har rett, og den vil i så fall også skape et klarere inntrykk av hva som må stå i et sånt utdypa avsnitt om partiet.

Tron Øgrim

BREV OG KRITIKK

SV – Et progressivt parti eller et borgerlig arbeiderparti

Utgangspunktet for spørsmålet i overskrifta er Røde Fanes behandling av Sosialistisk Valgforbund/Venstreparti fra våren 1973 og fram til kommunevalget 1975. Foran stortingsvalget i 1973 ble SV karakterisert som et progressivt parti, i dag kalles partiet for et *borgerlig arbeiderparti*. Mellom disse ytterpunktene vil en finne en rekke tvetydige vurderinger av SV, stort sett preget av når artiklene ble skrevet.

Røde Fane og SV i 1973

La oss starte med behandlinga i 1973. I nr. 4 heter det følgende: »Sosialistisk Valgforbund er et progressivt parti, og det skal ikke stå på AKP om vi skal oppnå enhet med det.» (side 19). Lenger framme i bladet begrunnes dannelsen av Rød Valgallianse på denne måten:

»Rød Valgallianse av AKP(m-l) og uavhengige sosialister er ikke først og fremst skapt fordi Sosialistisk Valgforbund har en tvilsom politikk og taktikk i enkelte viktige spørsmål, f.eks. holdninga til ei DNA-regjering. Hovedårsaken er at en annen politikk i praksis ville bety en kapitulasjon for en viktig rest fra McCarthy-tidas kommunisthets: Tendensen til å utelukke kommunistene fra politisk samarbeid på felter *der venstre-sida reelt er enige*.» (side 7, vår understrekning)

En får klart inntrykk av at det først og fremst er to ulike oppfatninger av hvordan enhetsfrontarbeidet skal drives som hindrer enhet ved valget. De politiske motsetningene spiller en liten rolle.

Kommentatorene etter stortingsvalget følger stort sett den samme argumentasjonen. Reidar T. Larsen karakteriserte valgresultatet som innledning til en ny epoke i historia til den norske arbeiderrørsla. Røde Fane hadde følgende kommentar til denne påstanden:

»Dersom SV frå no av og framover kastar seg sjølve og venene sine med kraft ut i arbeidet for å styrke einskapen i arbeidarklassen og folket, kastar all partisjåvinisme til sides, og legg vinn på å få i gang ei open og djuptgåande diskusjonsrørsle om linjene for ein arbeidarpolitikk i Noreg, da trur vi han får rett.» (RF 5/75, side 5)

Røde Fane er imidlertid ikke aleine om disse vurderingene av SV og vanskene med å danne en samlet valgfront i 1973. En rask gjennomlesning av »Klassekampen» gir samme resultatet. Og i *Politisk Beretning* fra AKP(m-l)s første landsmøte i februar 1973 går de samme tonene igjen:

»Det som i dag først og fremst hindrer et vidtgående samarbeid med SF er etter landsmøtets oppfatning den partisjåvinisme som i en lang rekke saker har preget SFs politiske ledelse.» (side 133)

Men selv om slike vurderinger er de dominerende i Røde Fane 1973 og i begynnelsen av 1974, så er de på ingen måte enerådende. Ved siden av slike kraftsatser som vi har referert til, vil en også finne synspunkter som knytter SV til den sosialdemokratiske tradisjon i norsk arbeiderbevegelse. Selv i nr. 5–73 ble SV satt i

bås med den politiske linja Tranmæl og Nygaardsvold sto for i norsk politikk i 1920- og 1930-åra. (side 10–11 og 14–15). I det samme nummeret blir det også slått fast at SVs forslag til politisk plattform, som ennå var på det heilt forberedende stadium, lå til *høyre for det programmet DNA vedtok i 1930*. Men konsekvensene av denne analysen blir ikke trukket.

SV og Røde Fane 1975

Hovedinntrykket RF gir i 1973 er at Sosialistisk Valgforbund er et progressivt parti, – sjøl om det også finnes andre synspunkter. I 1975 er imidlertid bildet et helt annet. For eksempel skriver Finn Sjøe om samlingskongressen til SV i Trondheim i Røde Fane nr. 3–75 følgende:

»Det var en midlertidig allianse av ulike borgerlige retninger i og utafør arbeiderbevegelsen som satte seg stevne». (side 48)

SV er karakterisert som et *borgerlig arbeiderparti*. Denne argumentasjonen følger redaksjonen opp i nummeret etter ved å trykke en artikkel av Lenin om »Imperialismen og kløyvinga i sosialismen»:

»Kjensgjerninga er at 'borgarlege arbeiderparti' allereide har teke form som eit politisk fenomen i alle dei fremste kapitalistiske landa. Og dersom det ikkje vert ført ein målmedveten og ubøyeleg strid over heile lina mot desse partia – eller gruppene, straumdraga osb., det er det sama alt i hop – kan det ikkje kome på tale med nokon strid mot imperialismen eller med nokon marxisme eller med ei sosialistisk arbeidarrørsle.» (RF nr. 4–75, side 36)

Den karakteristikken som Røde Fane sjøl ga av SV i 1973 kan vanskelig komme inn under betegnelsen »ein målmedveten og ubøyeleg strid over heile lina mot desse partia». Det spørsmålet som da melder seg er hvorfor denne endringa har funnet sted i vurderinga av hva Sosialistisk Venstreparti står for, ideologisk og politisk? Det kan i alle fall tenkes to forklaringer på denne endringa.

– SV som parti har beveget seg til høyre i løpet av denne perioden, bl.a. som et resultat av krisa i kapitalismen og skjerpinga av klassekampen både nasjonalt og internasjonalt.

– AKP(m-l) og Røde Fane har forandret oppfatning av SV i løpet av perioden. SV som parti står stort sett for den samme teori og praksis i 1975 som i 1973.

M-L-bevegelsen før 1973 og synet på SF/NKP

Før vi prøver å svare på det spørsmålet som er stilt ovenfor kan det være fruktbart å se litt nærmere på SUF(m-l)s analyse av SF og NKP. På sitt 6. landsmøte vedtok SUF(m-l) et politisk program hvor det blant annet heter følgende under overskrifta »Kamp mot Opportunismen.» NKP. På sitt 6. landsmøte vedtok SUF(m-l) et politisk program hvor det blant annet heter følgende under overskrifta »Kamp mot Opportunismen.»

»Opportunismen er et uttrykk for borgerlig innflytelse i arbeiderbevegelsen. Kapitalen sikrer seg representanter i arbeiderbevegelsen ved å skape et privilegert skikt av arbeiderledere» som kapitalen knytter til seg ved ulike former for bestikkelser. Dette arbeiderbursjoasiet (eller arbeiderborgerskapet) har de samme klasseinteressene som monopolkapitalen, og gjør seg til talsmann for ideer som passer for den. Disse borgerlige ideene får i første rekke grobunn hos proletariserte småborgere, som nylig er kommet inn i arbeiderbevegelsen og fremdeles sjøl sleper på en del borgerlig tankegods. Ved å støtte opportunismen søker kapitalen alltid å svekke enheten i arbeiderbevegelsen og undergrave dens kampkraft.

I Norge har høyre-sosialdemokratiet – DNA – vært monopolkapitalens viktigste agent i arbeiderrørsla. DNA tjener stadig mer åpenlyst monopolkapitalens interesser.

SUF(m-l) bekjemper sosialdemokratiet, avviser all classesamarbeidspolitik som undergraver arbeidernes kampvilje og tilintetgjør sosialdemokratiets innflytelse i arbeider-rørsla. SUF(m-l) vil gjøre felles sak med alle i fagrørsla som vil kaste ut pampene, innføre faglig demokrati og føre kampen mot monopolkapitalen framover. Av kamp mot sosialdemokratiet følger kamp mot venstresosialdemokratiet, som i dag i første rekke er leda av SF og NKP-ledelsen.

UTGITT AV ARBEIDERNE KOMMUNISTPARTI (MARXIST-LENINISTENE)
RØDE FANE Nr. 4 1973. 2. årgang. Pris kr. 5,00.
 TIDSSKRIFT FOR **RØDE FANE**
 KOMMUNISTISK TEORI OG DEBATT

AKP(m-l) og VALGET

Hvorfor deltar kommunistene i valgkampen for enhet på venstresida
Valgkampens form og innhold
Teser om Sosialistisk Valgforbund

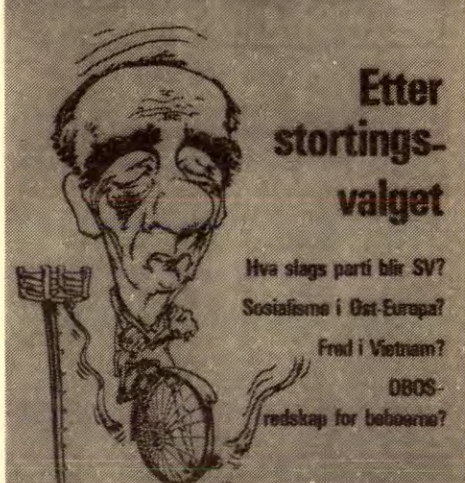
Dette er tre av dei Røde Fane-nummera som har hatt mest stoff om Sosialistisk Valgforbund og SV-partiet, – nr. 4 og 5 i 1973 og nr. 5 i 1974. Studer artiklane her om att, og sjå kva du meiner om kritikken i brevet vi prentar her.

SUF(m-l) vil konsekvent avsløre og bekjempe disse ulike uttrykkene for opportunismen i arbeiderørsla. Felles for dem er at de forsøker å hindre arbeiderklassen fra å fylke seg om sin virkelige ideologi, marxismen-leninismen-Mao Tsetungs tenkning, avspore arbeiderklassens kamp og lede den inn på »den fredelige vegen» og slik står fram som agenter for borgerskapet.» (Statutter for SUF(m-l) og andre viktige vedtak fra det 6. landsmøte side 11–12)

Da AKP(m-l) ble stifta 4 år seinere blir det foreslått valgsamarbeid med disse borgerlige agentene i arbeiderbevegelsen. Beretninga som ble vedtatt på dette første landsmøte nevner to argumenter for hvorfor dette er mulig i 1973, og ikke i 1969.

a. For det første oppsummerer beretninga at SUF(m-l)s holdning til SF/NKP delvis var preget av venstrefeil:

UTGITT AV ARBEIDERNE KOMMUNISTPARTI (MARXIST-LENINISTENE)
RØDE FANE Nr. 5 1974. 2. årgang. Pris kr. 5,00.
 TIDSSKRIFT FOR **RØDE FANE**
 KOMMUNISTISK TEORI OG DEBATT

»Spesielt stor skade gjorde her tendenser til å se på alle partier som en blokk, uten en *dialektisk og materialistisk analyse av deres klasseinnhold*, hovedinnholdet i politikken osv.» (Side 136 i Arbeidernes Kommunistparti (m-l), programmer og vedtak fra det 1. landsmøtet februar 1973, mine understrekninger.)

b. For det andre peker beretninga på at klassekampen har minsket avstanden mellom AKP(m-l) og SF/NKP:

»I dagskampen var avstanden mellom oss og SF/NKP også større i 1969 og 1971 enn den er i 1973 – ikke minst fordi disse partiene nå går inn for mange paroler som vi i begynnelsen var aleine om.» (samme sted, side 135)

Videre heter det også:

»Når AKP(m-l) i dag ønsker å delta i et frontssamarbeid med partier som NKP og SF

TIDSSKRIFT FOR KOMMUNISTISK TEORI OG DEBATT

SV— eit regjeringsparti utan ministrar?

så skyldes det utviklinga av massebevegelsen og enhetsfrontarbeidet» (side 136).

Har SV beveget seg til høyre?

Nå kan vi ta opp igjen spørsmålet om SV har beveget seg til høyre siden Valgforbundet ble dannet, våren 1973. I en viss forstand mener jeg dette er en riktig beskrivelse av utviklingen av SV, både samlet og partiene hver for seg. Både i fagbevegelsen, i Stortinget, i de anti-imperialistiske frontene og i andre masseorganisasjoner de har deltatt i, har partiet mer åpenlyst stått for ei reaksjonær linje enn de gjorde i perioden 1972–1973.

Men SV kan vel ikke bare bedømmes ut fra slike kriterier? Spørsmålet om SV er et progressivt eller et borgerlig arbeiderparti kan ikke besvares ved å se på partiets taktiske standpunkt til konkrete politiske stridsspørsmål som for eksempel ilandføring av olje til Skotland eller Norge.

Det går et fundamentalt skille i den internasjonale arbeiderbevegelsen, og dette skillet er på ingen måte av ny dato. Det går et skille

mellom revolusjon og reformisme, mellom klassekamp og klassesamarbeid, mellom proletariatets diktatur og den borgerlige parlamentarismen. Det går et skille mellom de partiene og de bevegelsene som bekjemper imperialismen, og de som går imperialismens ærend ved aktivt eller passivt å støtte opp om imperialismens interesser.

Dersom vi legger slike kriterier til grunn, — så har SV på ingen måte beveget seg verken til høyre eller venstre. Partiet, partiene, har stått for den fredlige veien til sosialismen både i 1961, 1969, 1973 og 1975. Partiene har i hele denne perioden vært aktive, talsmenn for statsmonopolkapitalismen, og for samarbeidet med høyre-sosialdemokratene i DNA.

Partiene har *aldri* bekjempet sosialimperialismen, men nøyd seg med å ta avstand fra dens aller værste utvekster, t.d. invasjonen av Tsjekkoslovakia. Partiene har derimot støttet opp om den sosialimperialistiske ekspansjonen i India og Bangla Desh. SVs holdning til sosialfascismen i Portugal er derfor ikke noe nytt, men bare fortsettelse av denne linja.

Partiet/partiene har videre aktivt støttet opp om imperialismen og sosialimperialismens gigant-bløff om en all-europeisk sikkerhetsordning. Partiet er til og med denne politikken fremste talsmann i Norge. På denne måten støtter Sosialistisk Venstreparti direkte opp om imperialistenes krigsplaner.

SVs klassekarakter

Ut fra de kriteriene som er lagt til grunn ovenfor mener jeg at SV er et opportunistisk parti, — et borgerlig arbeiderparti. Partiet har nok beveget seg til høyre innenfor den opportunistiske skalaen, men dette har ikke röknet partiets grunnleggende karakter. SV er et borgerlig arbeiderparti, det var et borgerlig arbeiderparti ved stiftelsen, og partiene SF og NKP var hver for seg klare borgerlige partier før den midlertidige samlinga fant sted, og vil være det etter at bruddet mellom SV og NKP er et faktum også. I stedet for å trekke fram de prinsipielle skillene mellom marxismen-leninismen og ulike opportunistiske retninger, så gjør Røde Fane seg til talsmann for *vent og se-linja*. SV kan utvikle seg i flere retninger. Så seint som i nr. 3–74 heter det:

»I tida etter stortingsvalet har SV som heilskap i sak etter sak valt ein taktikk som ligg til høgre for den politikken vi trudde var mest sjølsagt for heile venstresida for kort tid sidan. Denne høgredreide taktikken samler seg i to hovudsaker. Den eine er ei line for taktiske alliansar og våpenkvile med høgresosialdemokratiet, på Stortinget, i fagrørsla, i solidaritetsarbeidet. Det andre er ei blanding av nøytralitet og forsvar andsynes den indre og ytre politikken til dei nye tsarane i Kreml. Framtida til SV vert avgjort av om denne taktikken får utvikla seg og blir til strategi, eller om partiet vel å stø arbeidarane og kjempa sjølstendig for dei.» (Røde Fane nr. 3–74, side 39)

Artikkelforfatternes syn på SVs *klasse* karakter er i beste fall mangelfullt, i verste fall direkte feilaktig. Det er ingen grunn til å bli forbauset over at et borgerlig arbeiderparti inntar reaksjonære standpunkter. Reaksjonene tyder på at SV fortsatt blir betrakta som et parti som i alle fall *kan bli* progressivt, et parti for arbeiderklassen, ikke borgerskapet.

Røde Fane og revisjonismen

Artiklene i Røde Fane, spesielt nr. 4 og 5. – 1973 utgjør et revisjonistisk avvik fra marxismen-leninismen. Arbeiderklassens ideologi lærer oss at det ikke finnes »noen fredelig vei til sosialismen», og den lærer oss at borgerskapets agenter i arbeiderbevegelsen, som nettopp sprer slike ideer, må bekjempes. Derfor sier Lenin at dersom det ikke bli ført en målbevisst og ubøyelig strid mot disse partiene over heile linja, så kan »det ikkje kome på tale med nokon strid mot imperialismen eller med nokon marxisme eller med ei sosialistisk arbeiderørslø». Å karakterisere et borgerlig arbeiderparti som et »progressivt» parti, er et grovt opportunistisk avvik. Det er også klart hvis interesser det tjener. Lenin karakteriserer det

slik i »Imperialismen og Kløyvinga i sosialismen»:

». . . Ved å tale for *samhald* med opportunistane, . . . verner de i røynda at det imperialistiske borgerskapet *trælbind* arbeidarane med hjelp av sine beste agentar i arbeidarrørsla. . . » (RF 4/75, s. 30) RF har i høy grad bidratt til å forsterke illusjonene om SV som et parti som kunne bli til noe godt for arbeiderklassen, og derved bidratt til å styrke dette borgerlige agenturets innflytelse i arbeiderklassen. Unnfallenhet overfor opportunisten er ei hjelpende hand til imperialismen.

Samtidig viser dette sitatet at artikkelforfatteren så alvorlig på SVs forhold til sosialimperialismen og til DNA. Og både AKP(m-l) og RF hadde en marxist-leninistisk, og ikke revisjonistisk analyse av disse spørsmåla. Dette gir en av årsakene til å forstå at den opportunistiske holdninga til SV har kunnet bli korrigert. Hele veien, også i 1973, har det vært retta viktig kritikk mot avgjørende punkter i SVs teori og praksis, i kjerna marxismen-leninismens kritikk av revisjonismen, sjøl om *det* ikke alltid har vært klart. Årsaken til at viktig kritikk hele tida ble reist, er den samme som årsaken til at SV nå blir analysert som et borgerlig arbeiderparti: At AKP(m-l) og Røde Fane i hele perioden, på tross av alvorlige feil, grunnleggende har stått på marxismen-leninismens standpunkt, ikke på revisjonismens. Det har gjort det mulig å utvikle kritikken av SV til en riktig analyse.

Allikevel – det kan ikke underslås at det er viktige feil som er begått. Og det er viktig å finne årsakene. Ikke minst siden den marxist-leninistiske bevegelsen *tidligere* hadde en i hovedsak *riktig* analyse av revisjonismen, en analyse som bevisst ble *forkastet* (Jfr. sitatet fra partiprogrammet ovenfor). Her er det rom for mer diskusjon!

Abbonent, Oslo.

Dødsdommer vil ikke redde Franco-fascismen

FRA RADIO TIRANA

I september myrdet Franco-regimet 5 spanske frihetskjempere. Mordene ble møtt med en kraftig solidaritetsbevegelse i hele Europa og Latin-Amerika.

Dødsdommene rammet tre kamerater fra FRAP – Den revolusjonære anti-fascistiske, patriotiske fronten – og to fra ETA – den baskiske nasjonalistbevegelsen. Dødsdommene var en innrømmelse fra Franco sjøl om hvor sterk motstandskampen nå er blitt.

Vi trykker her en oversikt over motstanden mot Francos fascistiske regime, fram til begynnelsen av september, og et referat fra et møte i sentralkomiteen i det spanske marxist-leninistiske partiet – PCE(m-l), fra september.

Begge artiklene er deler av en større serie om den revolusjonære anti-fascistiske kampen i Spania som Radio Tirana i Albania har sendt ut i det siste.

DET SPANSKE FOLKETS ANTI-FASCISTISKE OG REVOLUSJONÆRE KAMP

Motstanden til det spanske folket mot det fascistiske diktaturet vokser

I årevis har det spanske folket ført en besluttosom kamp mot den kapitalistiske undertrykkingen og utbyttingen og den frankistiske volden. Det utvider og forsterker den for øyeblikket enda mer hvor det dystre bildet av Franco-Spania under det fascistiske regimet er preget av en ytterligere fascisering av livet i landet, av mangel på de mest elementære friheter og demokratiske rettigheter, av en vanskelig, økonomisk situasjon og omfattende fattigdom hos befolkningen. Arbeidsløsheten har nådd det

høyeste nivået siden 1940. Prisene på de viktigste forbruksvarene har klatret i været som aldri før. Under disse omstendighetene vokser motstanden til det spanske folket mot Franco-regimet. Det viser begivenhetenes gang.

I flere dager har det i forskjellige byer i landet vært voldsomme protestdemonstrasjoner hvor tusenvis av folk ropet og bar paroler mot det fascistiske diktaturet. Nesten hver dag fyller demonstrantene gatene i Madrid, San Sebastian, Bilbao eller Eibar. Det kommer stadig til

sammenstøt med politiet som uten å nøle bruker skytevåpen. Bare i Euskadi la 150 000 arbeidere ned arbeidet. I provinsene Guipuzcoa og Vizcaya deltok 130 000 personer i streiker. Hundrevis av patrioter som vansmekter i de fascistiske fengslene, har i en rekke byer erklært sultestreik for på denne måten å protestere mot undertrykkingsiltakene til det fascistiske regimet. Samtidig som det spanske proletariatets bevegelse vokser, forsterker også forskjellige lag av befolkningen kampen mot diktaturet. I det første halvåret av 1975 gikk over 300 000 arbeidende i forskjellige sektorer til streik over 500 ganger. I juli protesterte tusenvis av arbeidere, bønder, intellektuelle og andre syssel-satte fra alle lag i Madrid, Sevilla, Valencia, Saragossa og andre byer mot det fascistiske diktaturet og mot de folkefiendtlige forholds-reglene som Franco-regimet har tatt.

Kampen til det spanske folket har fått større omfang spesielt etter arrestasjonen av og dødsdommen over de tre medlemmene av FRAP (Den revolusjonære, anti-fascistiske, patriotiske fronten). I gatene i Madrid og andre byer så en på ny de revolusjonære parolene »No Pasaran!» og »Kamp mot fascismen». Den revolusjonære og tapre holdningen til patriotene overfor de fascistiske bødlene og Franco-dom-stolen – de bekreftet stolt og verdig at de er medlemmer av Spanias Kommunistiske Parti (m-l), og slyngtet både sitt hat mot fascismen og diktaturet og kampsolidariteten sin i ansiktet på fienden – minner om de stormfulle årene rundt 1936 da Iberias helter falt på slagmarken eller gikk i galgen med republikkens navn på leppene og ropte »No Paseran!». Komiteene, steds-gruppene og sympatisørene til FRAP har delt ut kampprop på arbeidsplassene og i bolig-strøkene. De oppfordrer de brede massene til å delta i aktiv kamp mot det fascistiske diktaturet og gjøre en innsats for de dødsdømte frihetskjemperne.

Franco-diktaturet som blir holdt oppe av bajonettene til Yankee-imperialismen, setter til ingen nytte alle krefter inn på å forlenge sin eksistens. Derfor har det tatt ville undertrykkingsiltak og gått så langt som til å erklære unntakstillstand. Det gjennomfører strenge razziaer og husundersøkelser i fattigkvarterene og boligene til de fattige i byene og forsterker

overallt terroren i hele Spania for å undertrykke kampen til det spanske folket og eliminere de politiske motstanderne sine. Nylig vedtok de en ny lov som var rettet mot det spanske folket. Denne loven gir politiet ekstraordinære fullmakter og gir harde straffer og til og med dødsdommer for patriotene.

Trass i alle de forskjellige undertrykkingsiltakene og de forskjellige dekretene som det spanske folket har fått kjenne på kroppen i de tre tiårene til Franco-regimet, så har folket likevel hverken latt seg skremme eller underkastet seg. Tvertom! Den kontrarevolusjonære volden er hele tiden blitt møtt med revolusjonære aksjoner. I takt med den mektige bevegelsen mot det fascistiske diktaturet og dets vold, griper også det spanske folket i stadig større grad til væpnet motstand.

De spanske patriotene følger oppfordringen til Spanias Kommunistiske Parti (marxist-leninistene) og Den revolusjonære anti-fascistiske, patriotiske fronten og er blitt ansporet av kampen, holdningen og det store eksemplet til frihetskjemperne til å øke tallet på væpnete aksjoner. Vi kan fortelle om noen: I Nord-Spania lammet de trafikken i en jernbanetunnel, de kuttet høyspenningsledningen mellom Madrid og Irun. I sentrum av Madrid og Barcelona er flere Franco-politifolk blitt avstraffet. Flere politistasjoner i utkanten av Barcelona har vært angrepsmål. Den økende kampen til det spanske folket har gitt Franco-diktaturet panikk og satt dem i en håpløs stilling. De nåværende undertrykkingsiltakene som diktaturet har tatt, er et uttrykk for denne panikken og diktaturets manglende evne til å undertrykke kampen til det spanske folket. Diktaturets anstrengelser likner en som er i ferd med å drukne og griper etter et halmstrå. Fakta beviser at Franco-regimet er redd og føler seg stadig mer usikkert – de patriotiske kreftene, det spanske folket, ser derimot tillitsfullt og optimistisk på framtidsutsiktene for kampen sin. Nettopp kampen og tilliten til dette kampvillige og frihetselskende folket er det som gjør politiet til det råtnete Franco-regimet stadig mer vaklende og dermed bringer seieren over regimet nærmere for hver dag.

Radio Tirana 6. september 1975

Teikning frå Roter Morgen, avisa til KPD(m-l), Tyskland. Teksten på transparenten betyr: DØD OVER FASCISMEN. Under tegningen har avisa et sitat fra Alvarez de Vayo, medlem av den republikanske regjeringa i 30-åra, død i år som medlem av FRAP og tilhenger av Spanias Kommunistiske Parti (m-l). I sitatet het det: »I FØRSTE REKKE GJELDER DET Å BEFOLKE GATENE, SLIK AT GATA I SPANIA BLIR SKUEPlassen FOR DET SPANSKE FOLKETS VILJE.»

MØTE I SENTRALKOMITEEN I SPANIAS KOMMUNISTISKE PARTI (M-L)

Spanias Kommunistiske Parti (marxist-leninistene) peker på nye oppgaver for å styrke den anti-fascistiske og revolusjonære kampen til det spanske folket.

Som avisen »Vanguardia Obrera» rapporterer begynte nylig det 3. utvidete plenumsøtet til Sentralkomiteen i Spanias Kommunistiske Parti (m-l), PCE(m-l). Eksekutivkomiteen framla på plenumsøtet en beretning hvor en analyserer den politiske, sosiale og økonomiske situasjonen. I beretningen fastslår en dessuten partiets og arbeiderklassens oppgaver som er i å besvare diktaturets reaksjonære vold med massenes revolusjonære vold. Dessuten ble det i

beretningen lagt vekt på å intensivere partiets agitasjon og propaganda blant massene og styrke den spanske ungdommens og kvinnenes deltakelse i revolusjonær klassekamp.

Både i beretningen og i diskusjonsinnleggene til de tilstedeværende understreket en nødvendigheten av å intensivere de revolusjonære aksjonene og den væpnete kampen mot diktaturet. Det ble understreket på plenumsesjonen at marxist-leninistene ikke et øyeblikk måtte

forsømme arbeidet blant de brede massene, framfor alt blant arbeiderklassen i de store fabrikkene og blant den revolusjonære ungdommen, for å konsentrere samtlige anstrengelser om å gjennomføre væpnede aksjoner mot diktaturets krefter. Det er ubetinget nødvendig at de revolusjonære aksjonene som partiet organiserer, er nært forbundet med problemene og aksjonene til de brede massene mot politifølgelse og mot arbeidskjøperne, mot torturen i fengslene og mot oppsigelsene og andre ting.

Den objektive utviklingen av massebevegelsen og den økonomiske og politiske krisen som diktaturet for øyeblikket gjennomgår, forlanger at en forbedrer kampformene og forsterker massenes revolusjonære vold. I beretningen ble det påpekt at partiet driver et omfattende ideologisk arbeid innenfor sine egne rekker for å bevisstgjøre partimedlemmene om oppgaven sin som er å mobilisere de brede folkemassene. Partimedlemmene må gjøre betydningen av den revolusjonære volden mot regimet klar for massene. En vold som utelukkende skyldes bruken av vold mot folket og bruk av politi og fascistiske spesialtropper. Marxist-leninistene må forvandle folkets dype hat mot diktaturet, dets sterke opprørhet over forbrytelsene og den erkereaksjonære og antinasjonale politikken til det fascistiske regimet, til revolusjonær energi og ta opp nye krefter i partiet og de revolusjonære masseorganisasjonene.

Stilt overfor de forsterkede angrepene og den økende vilkårligheten til reaksjonen og diktaturet, pekte PCE(m-l) på den oppgaven at en

oppmuntrer til nye masseaksjoner og fører massene mot fienden slik at moralen og kampånden til de arbeidende massene blir høynet og moralen og kreftene til fienden blir svekket. Innenfor disse rammene la det 3. plenumsrådet til SK i PCE(m-l) spesiell vekt på bruk av bedre metoder i undergrunnskampen og det illegale arbeidet for å beskytte partiorganisasjonene, massene og alle frihetskjemperne mot angrepene fra politiet og reaksjonen.

I analysen av den internasjonale situasjonen pekte det 3. plenumsrådet på faren fra den amerikanske imperialismen og den sovjetiske sosialimperialismen som for øyeblikket truer folkene, og understreket nødvendigheten av å forsterke kampen mot de to supermaktene, mot revisjonisme og opportunisme og å utvide forbindelsene med de marxist-leninistiske organisasjonene og revolusjonære kreftene i verden.

Innkallingen av det 3. plenumsrådet av SK i PCE(m-l) er en viktig begivenhet for marxist-leninistene og de revolusjonære kreftene i Spania. En begivenhet som befester partiets rekker og styrker partiets rolle som fortropp. Den er en spore til å forsterke det arbeidende folkets revolusjonære aksjoner mot det fascistiske diktaturet og den amerikanske imperialismen, for nasjonal og sosial frigjøring.

Radio Tirana, 18, september 1975

Begge artiklene er oversatt fra tysk etter tidskriftet Radio Tirana, Ausgewählte Sendungen, nr. 11/1975.

Bruk «Materialisten» i den ideologiske kampen!

Nr. 3 - 1975

3. årgang.

materialisten 6

TIDSSKRIFT FOR TEORETISK KAMP

UTGITT AV AKP(m l) PÅ UNIVERSITETET I OSLO

REVISJONISMEN, SOVJET OG EBBING.

Materialisten nr. 6 (3/75) er kommet. Den inneholder bl.a. et skarpt oppgjør med SV-ideologen Hans Ebbing i spørsmålet om revisjonismen og Sovjet-kapitalismen.

Det er ikke første gang Materialisten tar opp Hans Ebbing. (Og sikkert ikke den siste.) Både Materialisten 2 (1/74) og skriftserieheftet »Kritikk av KAG - Bergen»

(1974), behandlet Ebbings ideer. Den gang var han en av lederne for den halvtrotskyistiske klikken KAG.

Seinere blei KAG oppløst. Ebbing tok med sitt trotskistiske tankegods og vandret over i SV. Der er han nå blitt ideologisk Sovjet-ekspert og teoretisk ordfører i SVs »kritiske» forsvar av sosial-imperialismen og for SVs krav om styrking av statsmonopol-kapitalismen.

Det er ikke det minste forbausende at trotskistiske ideer forbinder seg med sosialdemokratisk politikk, slik vi ser det i tilfellet Ebbing. Det er tvert i mot høyst naturlig, spesielt i en fase hvor klassekampen skjerpes og reaksjonen samordner sine krefter.

Det avgjørende for oss kommunister er å avsløre og nedkjempe alle reaksjonære teorier enten de kler seg i trotskistisk »venstre»-frakk (ala Ebbing 73) eller i sosialdemokratisk høyrefrakk (Ebbing 75).

I artikkelen »Om betydninga av den kjempende materialisme» peker Lenin på at et forsvar av materialismen - mot idealisme og reaksjonær ideologi - nødvendigvis må være en *kjempende* materialisme. Den levende materialismen, den marxistiske filosofien, kan bare forsvare sin posisjon i kamp! Mange av Lenins viktigste bidrag til marxismen var nettopp kampskrifter mot ulike revisjonistiske forvrengninger av marxismen. (Boka mot Kautsky!)

Tidsskriftet Materialisten står for en slik »kjempende materialisme». Etterhvert har dette tidsskriftet utviklet seg til å bli et fryktet våpen i kampen mot høyre- og

»venstre»-revisjonismen på brennende spørsmål innafor politikk, økonomi, filosofi, kultur osv. I en skarp polemisk stil har bladet retta avgjørende slag mot ei rekke oppor- tunistiske og revisjonistiske retninger, samtidig som den har bidratt til å utdype den kommunistiske teorien på flere felt.

OG: Bladet er ikke et tids- skrift for »spesielt skolerte og interesserte». Materialisten vil nå fram til alle kommunister og progressive som ønsker å stå bedre rusta til å forsvare marxismen og bekjempe revisjonismen.

Materialistens redaksjon

SOVJETKAPITALISMEN

Den politiske og økonomiske bakgrunnen for kontrarevolusjonen er ikke temaet her, og interesserte henvises til AKP(m-l)s bok om sosialimperialismen og Nils Holmbergs siste bøker om emnet. Jeg nøyer meg derfor kort med å nevne en del viktige faktorer:

- Eksistensen av borgerlig rett og vareforhold i det sosialistiske Sovjets økonomiske basis, dvs. grunnlaget for ett nytt borgerskap.
- At det gamle eksproprierte borgerskapet delvis fortsatt levde, og at disse arbeidet for å vinne tilbake sine gamle privilegier.
- At utenlandske imperialistmaktene støttet og oppmuntret slike borgerlige grupper.
- At det fortsatt eksisterte omfattende individuell privatproduksjon i landbruket (f. eks. jordlapper for grønnsakproduksjon).
- At utdanningsystemet i Sovjet ikke var sosialistisk i sitt innhold, noe som bidro til at motsigelsene mellom kroppsarbeid og åndsarbeid ikke minsket.
- At SUKP(b) og Stalin undervurderte, både teoretisk og praktisk, eksistensen av klasser og klassekamp under sosialismen.

Ut ifra slike objektive forhold, hjulpet av svakheter i kommunistenes linje, gjennomførte det nye byråkrattborgerskapet sin kontrarevolusjon, erstattet proletariatets diktatur med borgerskapets diktatur.

Statens - og dermed også statseidendommens klassekarakter skiftet. For å videreføre og fullføre kontrarevolusjonen var det samtidig nødvendig med en

lang rekke endringer på det økonomiske området, tiltak som har pågått helt siden midten av -50-åra og fram til i dag. Alt dette har gjort kapitalismen i Sovjet stadig mer åpen, fært til at også mange av formene i den sosialistiske økonomien er likvidert.

Men fortsatt er den offisielle ideologien rettet inn på å skule virkeligheten. Forfaller skal dekkes av »marxistiske» fraser, akkurat som klas- sediktaturet i vårt land er hyllet inn i en røyk av prat om demokrati. Her har Novosti-propagandistene fått hjelp av SVs Hans Ebbing, som det siste året har lagt mye energi i å talelege Sovjets kapitalistiske og imperialistiske karakter.

Jeg vil derfor først ta for meg det som nødvendigvis er hovedspørsmålet: Er arbeiderne skilt fra produksjonsmidlene, er arbeidskrafta vare i dagens Sovjet?

ARBEIDSKRAFTAS VAREKARAKTER

Som nevnt oppsummerte Marx vareproduksjonens allmenne utbredelse og spesielt arbeidskraftas varekarakter som et grunn- trekk ved den kapitalistiske produksjonsmåten.

Nettopp dette gir grunnlaget for utbyttinga og jakten på mer- verdi som produksjonens mål og bestemmende motiv.

For Ebbing går denne problematikken trill rundt. En ting er at han for det sosialistiske Kinas vedkommende bruker eksisten- sven av lønnsystemet og konsumvaremarkedet som utgangspunkt for å definere arbeidskrafta som vare - "om enn i modifisert form" (hva nå det måtte bety). Der han i Kontrast nr. 1-75 også snakker om at arbeidskrafta i Sovjet har varekarakter kan vi naturlig nok bedre følge ham.

Men når Ebbing i Kontrast nr.3 skal videreføre polemikken er også den 'modifiserte' varekarakteren til arbeidskrafta i Sovjet blitt borte. Plutselig har ideologen slått opp i Kapitalismen og funnet ut at arbeidskraftas varekarakter er fundamen- tal for kapitalismens utbytting. Dermed må han også - siden målet er å benekte kapitalismen i Sovjet - legge sitt første synspunkt fullstendig til side.

Fra Ebbing og over til virkeligheten i dagens Sovjet. Her må vi også leite bak den offisielle retorikken. For sjøl om de moderne revisjonistenes økonomiske litteratur flommer over av lovord om vare-pengeforholdas store betydning under 'socialismen', mens profit, rente o.l. er 'gaglig tale', så er arbeidskraftas varekarakter et tabuord. Det eneste unntaket jeg kjenner er Sovjet-tidsskriftet Voprosi Ekonomiki (Problems of Economics) og i nr.7 1967 uten skam erklærte: "Arbeidskrafta er vare under sosialismen." (22)

Men oftest er referansene mer indirekte. Et av de viktigste eksemplene på 'den nye tid' i Sovjet er kjent som "Shchekino-

eksperimentet", påbegynt ved et kjemisk kombinat med samme navn i 1967. Økonomen T. Barenkova oppgir at som et ledd i ekspe- rimentet ble i gjennomsnitt 10-15 prosent av arbeidstyrken i bedriftene sagt opp. Hun oppgir at mellom 1/5 og 2/3 av avskjedigelelene ble gjort mulig gjennom at de gjenværende arbeiderne kombinerte yrker eller økte arbeidsvolumet i de gamle. Som kompensasjon fikk de arbeiderne som ikke ble oppsagt en bonus fra det som ble spart i lønnsutgifter ved at arbeidska- meratene fikk sparken! (23)

Dette må knyttes til at Sovjet etter 1965 (de økonomiske reformene) gikk bort ifra prinsippet om at staten avgjorde antallet ansatte i bedriftene etter en sentral plan. I stedet ble avgjørelsene lagt til den enkelte bedrift, dvs. til fopp- sjiktet og direktørene. Sam- tidig ble det erklærte målet at hver bedrift skulle ha mak- simalisering av profitten som ledestrå. Som det sies av to sovjetkonomer:

"Siden lønsmøheten blir kalkulert ut ifra bedriftens profitt, avhenger den verdi som nivået på produksjonskostnadene: jo lavere kostnad, desto større er profitten og desto høyere følgelig profitttrata." (24)

Å si opp arbeidere, som ledd i jakta på profitt, er i dagens Sovjet en rettighet for bedriftsledelsen.

Formelt skal dette godkjen- nes av 'fagforeninga', men det korporative systemet, og bonus- premier ved oppgørelser a la Shchekino gjør dette, sett fra arbeidernes side, til en trygghet som knapt fins på papiret.

For å lette omsetninga av arbeidskraft er det derfor opp- rettet egne 'Beborforhold og samselsettingskontorer' i ulike deler av Sovjet. Oppsagte arbeiderne blir henvist til disse kontorene, som 'garanterer' dem arbeid i henhold til ideologien om at arbeidsløshet ikke finnes. Arbeiderne har også rett til å slutte, og melder seg da som arbeidssøkende.

På samme måten henvender byråkratt-kapitalistene seg til disse arbeidskontorene for å verve ny arbeidskraft. En sovjetisk avis, Kommunisti i Moskva, oppgir en slik tittel 24.mai 1975 at siden opprettel- sen i 1969 hadde 'Beborforhold og samselsettingskontoret' i Tadzhikistan registrert over 58 000 personer som så etter arbeid. 43 000 av dem ble an- satt av bedrifter og organisas- joner. (25)

Akkurat som i vestlig-kapitalistiske land bruker byråkrattborgerskapet i Sovjet også avisannonser når de er på jakt etter arbeidskraft. Her presen- seres det om en ønsker ledende personell eller vanlige arbeiderne, noen oppgir å foretrekke arbeidere som er ungkarer osv.

Denne utviklinga har ført til til en stor 'flytende arbeids- styrke' i det sovjetiske nærings-

VÅR PRESSE

livet, folk drar fra sted til sted og bedrift til bedrift. Dette gjelder både oppsagte arbeidere og folk som sjøl velger å slutte for å forsøke å selge arbeidskrafta si til en høyere pris.

En av de få sovjetiske studiene som bringer fram fakta om disse bevegelsene på arbeidsmarkedet oppgir at gjennomsnittsperioden en arbeider er ansatt ved samme bedrift bare er 3,3 år. Hvert 12-15 år flytter

gjennomsnittsarbeideren til en ny region. "Hvert år er det mange titalls millioner personer i nasjonaløkonomien som forflyttes", anslår denne forfatteren, "deres samlede antall overskrider 100 millioner. Om-trentlige kalkulasjoner viser at ikke mer enn halvparten av denne bevegelsen har forbindelse med utviklinga av produksjonen og av arbeidsstyrken." (26)

I ly av denne flytende arbeidsstyrken finner vi arbeidsløsheten. Gjennomsnittsarbeideren bruker 25-30 dager mellom jobbene, oppgir E Manevich i Voprosy Ekonomiki nr.12 1973.(27) Men bak dette gjennomsnittet ligger store ulikheter mellom f.eks. faglært og ufaglært arbeidskraft.

Slik har kontrarevolusjonen fratatt arbeiderklassen kontrollen over produksjonsmidlene. Arbeidskrafta har blitt vare.

Utdrag fra Sigurd Allerns artikkel »Sovjetkapitalismen og varespørsmålet», Materialisten nr. 3/1975.

Materialisten nr. 6 (3/75) inneheld polemikk mot den særlege typen forsvar av sosialimperialismen som SV-fraksjonen kring Hans Ebbing køyrer fram. Ebbing kallar seg »marxist-leninist», og i munnen på eit framgangsrikt medlem av SV tyder dette sjølvsagt ikkje anna enn at han stør hovudlina i den moderne revisjonistiske forfalskinga av Marx og Lenin si lære.

Nummeret avslører at Ebbing bruker Lenin mot Lenin på svært keiveleg vis, til og med. Bak dei fine frasane

hans ligg det eit politisk syn som kvar einaste revolusjonær og anti-imperialist i dag vil sjå er borgarleg teori.

Artiklane tar for seg Ebbing sitt fantasiprodukt om den klasselause staten i det han kallar »overgangssamfunnet» i Sovjet – fritt etter Trotski.

Det set klassikarane sitt syn på kapitalismen opp mot dei konstruksjonane Ebbing smir til for å løyne utbyttinga for profitt til dei nye tsarane i Kreml.

Og dei syner at Ebbing er

minst like blind for kva revisjonisme og opportuniste er, som overløparen Kautsky var – han som oppmoda arbeidarane i Tyskland til å slutte opp om sosialistleiarar som stødde den imperialistiske krigen.

Til saman gjev dette mykje kunnskapar til den som vil vite meir om kva grunnlag kommunistane sitt syn på sosialimperialismen verkeleg byggjer på. Bladet kostar kr. 8,-, og du får det i alle Oktober-bokhandlane.

NYE PRISAR PÅ RØDE FANE

Frå 1. januar 1975 må vi legge om prisane på Røde Fane. Abonnementsprisen vert kr. 50,- for året – 6 nr., kvart på 80 sider som før.

Laussalsprisen vert kr. 10,- for vanlege nummer på 80 sider.

Grunnen til dette er at kostnadene våre har stigi med prisauken.

ADRESSE:

OSLO 3

RØDE FANE

Distribusjon:
Boks 2046
Grunerløkka, Oslo 1
Postgiro: 2 20 84 78

LÆR AV KRISA

Den krisa de imperialistiske landa opplever i dag er ei syklisk krise, ei av de krisene som vender tilbake med jamne mellomrom i den kapitalistiske økonomien.

Marx og Engels påviste at slike kriser er uunngåelige, fordi de springer ut av sjølve grunnlaget for kapitalismen — jakta på maksimal profitt og utbyttinga av arbeiderklassen.

De påviste også at det bare er en ting som kan gjøre slutt på krisene. Arbeiderklassen må tilkjempe seg statsmakta og makta over produksjonsmidler og produksjonsresultater, og bygge sosialismen.

Det Marx og Engels påviste teoretisk er blitt bekreftet i praksis av historia seinere. Mens hjula stanser i de kapitalistiske landa og hæren av arbeidsløse stadig blir større, øker de sosialistiske landa som Kina og Albania jamnlig evnen til å tilfredsstille sine samfunns økonomiske og kulturelle behov.

Sosialdemokrater og revisjonister prøver å få arbeidsfolk til å glemme disse lærdommene. De vil ha arbeidere til å tru at den borgerlige staten kan løse krisene.

Dette er ikke annet enn å støtte den utviklinga kapitalismen sjøl drives inn i — utviklinga av statsmonopolistisk kapitalisme i stadig mer dyptgående og omfattende former.

Dette løser ikke de kapitalistiske krisene, det skjerper krisene. Den skarpe karakteren krisa har denne gangen, forteller at imperialismen har fått stadig mindre frie hender. Kampen mellom de imperialistiske maktene — i sær de to supermaktene Sovjet og USA — er blitt kvassere. Folkenes kamp for nasjonal uavhengighet og revolusjon er blitt styrket.

Arbeiderklassen i de imperialistiske landa — også i Norge — må lære av krisa og forberede seg på å kjempe mot et stadig mer desperat borgerskap.

Forsidetegning: Krisehjelpa til »hr. Monopol» er i full gang. Berge Furre har holdt sitt løfte om at SV ville støtte DNAs statsbudsjett når støtten fra de andre borgerlige partiene ikke strakk til. (Tegning fra Klassekampen.)